

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 39 · 9. januar
Sesjonen 2023–2024

Møte tirsdag den 9. januar 2024 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 39):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i matloven og kosmetikklova (behandling av personopplysninger og smittesporing m.m.) (Lovvedtak 42 (2023–2024), jf. Innst. 149 L (2023–2024) og Prop. 137 L (2022–2023))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om å styrke habilitetsreglene og gjenreise tillit til demokratiet (Innst. 140 S (2023–2024), jf. Dokument 8:1 S (2023–2024), punkt 7)
3. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om regler for mer innsyn, åpenhet og tillit og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om mer åpenhet i offentlige organer (Innst. 134 S (2023–2024), jf. Dokument 8:2 S (2023–2024) og Dokument 8:11 S (2023–2024) punkt 1 og 2)
4. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om obligatorisk ID-merking av katter (Innst. 65 S (2023–2024), jf. Dokument 8:270 S (2022–2023))
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Andreas Sjalg Unneland og Mona Fagerås om å sikre beredskap og driftsstabilitet på norsk jernbane (Innst. 166 S (2023–2024), jf. Dokument 8:28 S (2023–2024))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel - opning av areal og strategi for forvaltning av ressursane (Innst. 162 S (2023–2024), jf. Meld. St. 25 (2022–2023))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Mimir Kristjánsson om tiltak mot strømpriskrisen

(Innst. 163 S (2023–2024), jf. Dokument 8:3 S (2023–2024))

8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Geir Jørgensen, Hege Bae Nyholt og Seher Aydar om å stanse vindkraftutbygging i reinbeiteområder frem til menneskerettighetsbruddet på Fosen er reparert (Innst. 165 S (2023–2024), jf. Dokument 8:8 S (2023–2024))
9. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn (Innst. 161 S (2023–2024), jf. Meld. St. 26 (2022–2023))
10. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk (Innst. 164 S (2023–2024), jf. Dokument 8:10 S (2023–2024))
11. Referat

Sak nr. 1 [10:00:21]

Stortingets vedtak til lov om endringer i matloven og kosmetikklova (behandling av personopplysninger og smittesporing m.m.) (Lovvedtak 42 (2023–2024), jf. Innst. 149 L (2023–2024) og Prop. 137 L (2022–2023))

Presidenten [10:00:36]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:00:41]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om å styrke habilitetsreglene og gjenreise tillit til demokratiet (Innst. 140 S (2023–2024), jf. Dokument 8:1 S (2023–2024), punkt 7)

Presidenten [10:01:06]: Presidenten vil ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe. Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Fjerde visepresident Kari Henriksen [10:01:35]: På vegne av presidentskapet legger jeg i dag fram forslag til flere endringer i Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser. Det er et flertall og et mindretall i presidentskapet, og jeg regner med at representanten Wold vil redegjøre for

mindretallets synspunkter. Jeg vil også takke presidentskapet for godt samarbeid om denne saken.

Dagens reglement for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser slår i § 1 fast at formålet er å «gi en samlet informasjon om stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser som har berettiget interesse for allmenheten.»

Flertallet i presidentskapet mener det er behov for å øke åpenheten om slike forhold og mener det er nødvendig å sørge for mer oppdatert og tilgjengelig informasjonen. Mest mulig åpenhet er viktig for at folk skal ha tillit til det norske demokratiet. Allmenheten skal gis tilgang til informasjon om forhold som kan tenkes å være av interesse for dem.

Reglementet gir befolkningen tilgang til informasjon om stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser. Sammen med Etisk veileder for stortingsrepresentantene skal folk ha trygghet for at vi utfører og forvalter våre ansvarsfulle verv i tråd med forventninger og krav som ligger i det tillitsmandatet vi har fått fra velgerne.

Stortingsrepresentanter er i hovedregel habile i enhver sak som behandles i Stortinget, og har etter Grunnloven § 63 både møte- og stemmeplikt. Det vi behandler i dag, er derfor et åpenhetsregister.

Flertallet i presidentskapet mener det bør innføres krav om at alle aksjehandler en representant foretar, skal meldes inn og være synlig i det offentlige registeret. Dette kommer i tillegg til dagens krav om en oppdatert oversikt over aksjeholdning. Flertallet mener alle aksjehandler skal være synlige i registeret, og de foreslåtte endringene vil sørge for det.

Presidentskapets flertall mener det bør stilles mer omfattende krav til informasjonen som skal oppgis om den enkelte transaksjon, som bl.a. tidspunkt og verdi for transaksjonen. Presidentskapet viser til at Stortinget har bedt regjeringa etablere et offentlig aksjonærregister som oppdateres fortløpende. Det er mulig det vil dekke offentlighetens behov for informasjon også om stortingsrepresentantenes selskapsinteresser, men per nå er det uavklart når et slikt løpende oppdatert offentlig aksjonærregister vil kunne være på plass. Presidentskapets flertall mener det ikke er ønskelig å utsette innføring av denne plikten for stortingsrepresentanter til et slikt register foreligger.

Flertallet foreslår at endringer i registeret skal meldes inn oftere enn tidligere, slik at representantenes frist reduseres fra én måned til to uker, og at registeret oppdateres annenhver uke for offentligheten istedenfor månedlig. For indirekte eierskap, hvor det er en særlig frist for å melde fra om endringer, foreslår flertallet også krav om hyppigere oppdateringer av informasjonen.

I reglementet for registeret åpner § 15 for at representantene «kan» registrere opplysninger som ikke er omfattet av de positivt angitte registreringspliktene ellers i reglementet. Flertallet i presidentskapet foreslår at denne utfyllende og mer generelle muligheten gjøres om til en registreringsplikt. Det vil tydeliggjøre representantenes ansvar for å identifisere alle forhold som kan innebære en interessekonflikt og således være av interesse for allmenheten. Vi mener det er viktig med god veiledning til representantene om forståelsen av en slik generell registreringsplikt.

Så noen ord om representantenes nærstående. Flertallet mener det må gjøres noen nærmere utredninger før det er aktuelt å gi dem plikt til registrering etter reglementet. Blant annet må det vurderes nærmere hvordan personvern hensyn i så fall kan ivaretas, og hvordan kravet om lovhjemmel eller samtykke skal oppfylles.

Presidentskapet viser i denne sammenheng til at Stortinget nå i desember besluttet å be regjeringa utrede forslag til registrering av verv og økonomiske interesser for regjeringspolitikeres medlemmer av husholdningen, inkludert ektefelle og samboer, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. De vurderinger som da gjøres, kan ha interesse for Stortingets arbeid med slike regler for representantene, selv om det vil kunne være behov for ulik informasjonsplikt for nærstående til henholdsvis stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

Presidentskapets flertall foreslår at forslagene skal tre i kraft 1. mars. Dagens elektroniske løsning for registeret vil selvfølgelig bli tilpasset det oppdaterte reglementet.

Representantene har selv ansvar for at egne opplysninger i registeret er oppdaterte og uttømmende. For å bistå representantene vil Stortingets administrasjon tilby løpende veiledning om forståelse av reglementet.

Helt til slutt vil jeg bare kommentere noen av de løse forslagene i salen, fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne. De forslagene som omhandler registeret for nærstående, oppfatter jeg som tatt opp i saken, for det utredes, og forslag nr. 4, fra Rødt, anser jeg som oppfylt.

Tredje visepresident Morten Wold [10:07:03]: Det er enighet i presidentskapet om at det er viktig med mest mulig åpenhet om stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser. Selv om vi som hovedregel ikke kan være inhabile i saker vi behandler her, er det viktig med åpenhet, slik at media og innbyggerne kan stille spørsmål ved politiske beslutninger. I tråd med dette har vi allerede et regelverk som sørger for omfattende åpenhet om representantenes verv og økonomiske interesser.

Jeg utgjør mindretallet i presidentskapet i denne saken når det gjelder flere av endringene som er foreslått, og jeg ønsker å knytte noen kommentarer til mine begrunnelser for det.

Stortinget har allerede med dagens regler en mer omfattende registreringsplikt for selskapsinteresser enn øvrige nasjonalforsamlinger i Norden. Alle de andre landene har en nedre grense for slik registreringsplikt, i motsetning til Stortinget.

Det er også verdt å merke seg at Stortinget allerede i 2014 ba regjeringen sørge for at det etableres et nasjonalt aksjonærregister som gir oppdatert informasjon om eierskap i alle norske aksjeselskaper. Det er nå ti år siden. Et slikt nasjonalt aksjonærregister vil også dekke behovet for informasjon om stortingsrepresentantenes selskapsinteresser. Jeg mener derfor det er mer hensiktsmessig å få et slikt løpende oppdatert offentlig aksjonærregister på plass enn å lage enda flere særregler for oss stortingsrepresentanter.

Presidentskapets flertall foreslår en utvidet plikt til å melde fra om selskapsinteresser. Alle enkelttransaksjoner skal meldes inn, og det skal gis mer detaljert informasjon om dem. Jeg og Fremskrittspartiet mener det vil føre til mer byråkrati og unødvendig dobbeltarbeid når man innfører slike særregler, heller enn å sørge for at det for alle her i landet etableres et løpende oppdatert nasjonalt aksjonærregister. Det vil ikke bare dekke behovet for informasjon om stortingsrepresentantenes selskapsinteresser, men også det som eies av deres nærstående og andre personer med tilknytning til dem. Det vil også dekke behovet mer generelt for innsyn i selskapsinteresser som innehas av sentrale personer i offentlig sektor, ikke bare dem som er valgt inn på Stortinget.

Når det gjelder flertallets forslag om å skjerpe inn representantenes frist for å melde fra om endringer, vil jeg understreke at et løpende oppdatert offentlig aksjonærregister vil gjøre at det ikke er behov for at vi må oppdatere slik informasjon selv.

Så vil jeg knytte noen kommentarer til det som i innstillingen fra presidentskapet er omtalt som en «generell registreringsplikt». Paragraf 15 i reglementet angir i dag at representantene «kan» registrere opplysninger som ikke er omfattet av de positivt angitte registreringspliktene i de øvrige bestemmelsene. Forutsetningen er at det er snakk om interesser av særlig personlig eller økonomisk art som har berettiget interesse for allmennheten.

De positivt angitte registreringspliktene i de øvrige bestemmelsene er mange, og de dekker alle de tilfeller man ser for seg normalt har berettiget interesse for offentligheten. Det fremstår derfor som noe uklart hva som er ment å dekkes av § 15.

Det er følgelig med gode grunner at dette er en «kan»-bestemmelse. En slik generell og ubestemmelig regel egner seg etter mitt og Fremskrittspartiets syn ikke som en pliktbestemmelse.

Bare for å understreke det: Jeg taler overhodet ikke på vegne av min syke mor. Denne representanten har aldri eid en eneste aksje og kommer sannsynligvis heller aldri til å gjøre det. Han setter det han har av sparepenger, i banken, og håper på bedre rentenivå.

Jeg tar med det opp mitt mindretallsforslag i innstillingen.

Presidenten [10:11:00]: Dermed har tredje visepresident Morten Wold tatt opp det forslaget han viste til.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [10:11:15]: Me behandler i dag endringar i det me frå no av kallar openheitsregisteret, Stortingets openheitsregister. Det er bra, for me har hatt fleire saker i media den seinare tida der det har blitt stilt spørsmål om moglege interessekonfliktar – for så vidt fyrst og fremst knytt til statsrådar og ikkje stortingsrepresentantar, men det er òg mogleg at stortingsrepresentantar kan koma i situasjonar der det blir stilt spørsmål om moglege interessekonfliktar. Difor er det bra at fleirtalet i presidentskapet no foreslår å stramma inn og gjera det tydelegare kva plikt ein har til å registrera det som kan gje opphav til moglege interessekonfliktar. Det er ikkje sånn at stortingsrepresentantar på same måten som statsrådar blir inhabile, det er iallfall svært sjeldan at det skjer, men det er bra for offentlegheita og tilliten til demokratiet at det er innsyn og mest mogleg openheit rundt eventuelle interessekonfliktar som òg stortingsrepresentantar kan ha.

Eg vil uttrykkja mi støtte til det eg oppfattar er noko av intensjonen bak innlegget til Framstegspartiets representant, nemleg at me så fort som mogleg må få på plass eit offentleg aksjonærregister som òg blir løpende oppdatert. Dette har i grunnen vore vedteke og ønskt av Stortinget veldig lenge, men det har teke veldig lang tid å få det på plass. Eg vil uttrykkja at eg og SV er utolmodige etter at dette må koma på plass. Det hadde vore veldig bra om me hadde det på plass allereie no, det ville gjort vårt arbeid med Stortingets openheitsregister enklare, så det er ei oppfordring til regjeringa om å jobba raskare med å få eit slikt offentleg aksjonærregister på plass.

Det SV derimot er ueinig med Framstegspartiet om, er at me ikkje vil venta på at dette kjem på plass før me gjer nødvendige innstrammingar i Stortingets openheitsregister. SV stiller seg difor her bak fleirtalet i innstillinga frå presidentskapet.

Dette med om registreringsplikta òg skal gjelda for nærstående, har me diskutert mykje i presidentskapet. Det er eit ønske om at det òg skal vera reglar knytt til det-

te, men her trengst det ein grundigare diskusjon om kva slags reglar som då skal gjelda. Det er klart at me her vil koma bort i personvernsyn me må ta, og det kan ikkje vera dei same reglane som gjeld for nærståande til stortingsrepresentantar, som for nærståande til statsrådar. Det må truleg vera litt ulike reglar.

Forslag nr. 3, frå Miljøpartiet Dei Grøne, meiner eg er vareteke av det som er i innstillinga, og det presidentskapet seier at me skal jobba vidare med. Eg oppfattar at forslag nr. 3 er betre og meir presist formulert enn det tilsvarande forslag nr. 4, så eg støttar iallfall intensjonen i forslag nr. 3, frå Miljøpartiet Dei Grøne, og så får me koma tilbake til korleis me skal røysta når me kjem så langt.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:15:07]: Vi har bak oss et annus horribilis når det gjelder tilliten til demokratiet. Etter alle sakene om habilitet og aksjehandel er det viktig at Stortinget tar ansvar for å rydde opp.

Rødt har lagt fram en tiltakspakke for å gjenreise tilliten til demokratiet, og flere av Rødts forslag til innstramminger i registreringen av verv og økonomiske interesser imøtekommes i dagens stortingsbehandling. Alle aksjehandler skal registreres med antall og transaksjonstidspunkt, registreringen og publiseringen skal skje mer løpende, og historikken blir offentlig tilgjengelig og på sikt søkbar. Presidentskapet tar også til orde for åpenhet om særskilte interesser og verv hos nærstående og vil komme tilbake til Stortinget med en egnet regulering av det.

Rødt mener Stortinget allerede nå bør vedta at det skal sikres åpenhet rundt aksjeeierskap og aksjehandel, særlig for ektefeller og samboere, og derfor har vi fremmet forslag om det i dag. Det ville vært en viktig avklaring og en erklæring fra flertallet. Til fjerde visepresident Kari Henriksen, som mener at dette er ivaretatt av presidentskapet: Det framgår i alle fall ikke klart nok av merknadene, slik jeg ser det, og derfor ville det vært bra å støtte forslaget.

Når det gjelder regjeringsmedlemmer og medlemmer av deres husstand, må det være strengere regler, som også presidentskapet underbygger i sine merknader. Derfor går Rødt inn for å forby kjøp og salg av aksjer etter tiltredelse i regjering. Det kommer til Stortinget senere, når resten av Rødts representantforslag behandles ferdig.

Det er også bra at presidentskapet tar til orde for åpenhet om kontrollen med Stortingets register, men Rødt mener at det trengs ordninger for å sanksjonere brudd på reglementet som er proporsjonale og minst mulig byråkratiske. Vi foreslår derfor i dag som et minimum at dette skal kunngjøres i stortingsmøter, slik det visstnok gjøres i den svenske riksdagen, eller i alle fall at

det skal gjøres enkelt tilgjengelig på Stortingets nettsider, slik at det merkes når representanter ikke oppfyller registreringsplikten slik de skal.

I utgangspunktet gjelder dagens behandling kun hvordan reglementet for registrering av verv og økonomiske interesser kommer til anvendelse for stortingsrepresentanter, ikke for regjeringen. Men som det også framgår av innstillingen, fikk Rødt før jul heldigvis gjennomslag her i salen for at kravene for regjeringen til enhver tid skal være minst like strenge som for stortingsrepresentanter. Det betyr at disse innstrammingerne også skal gjelde for regjeringen. Ikke minst betyr det at de folkevalgte beholder kontrollen.

Den store jobben med å stramme opp regelverket for habilitet og aksjeandel og få ned avstanden mellom folk og folkevalgte er i gang. Rødt går i spissen for å få ryddet opp punkt for punkt.

Det oppsiktsvekkende i dag er at Fremskrittspartiet i innstillingen vi behandler, går imot å stramme inn reglementet og øke åpenheten for stortingsrepresentanter, og snakker som om det ikke er behov for egne føringer for stortingsrepresentanter og ektefeller og samboere. Etter å ha vært høy og mørk i habilitetsakene det siste halvåret, mener Fremskrittspartiet nå altså at det ikke er behov for den foreslåtte innstrammingen av registrering og åpenhet for toppolitikere. Det er nesten som om partiet befinner seg i en alternativ virkelighet, hvor den tillitskrisen som har slått innover demokratiet det siste året, ikke har funnet sted.

I motsetning til Fremskrittspartiet har Rødt hele veien jobbet for dette offentlige aksjonærregisteret som tredje visepresident Morten Wold nå mener er grunnen til at vi ikke trenger egne regler. Tidligere Fremskrittsparti-leder Siv Jensen innrømmet til NRK i høst at vedtaket fra 2014 om at dette skulle på plass, ikke ble prioritert da Fremskrittspartiet satt i regjering og saken lå på hennes bord. Det er ti tapte år som Fremskrittspartiet egentlig må ta hovedansvaret for.

Rødt fremmet forslag i trontaledebatten i høst om å få fortgang i arbeidet med dette offentlige aksjonærregisteret. Dessverre ble det nedstemt av Høyre og regjeringspartiene. Ingenting er bedre enn om vi nå kan få fortgang og få på plass registeret, men det erstatter virkelig ikke behovet for at vi tar grep når det gjelder oss selv, som sikrer den åpenheten og tilliten demokratiet er avhengig av.

Det gleder meg at stortingsflertallet er med på å ta noen grep. Nå må det tas flere, og Rødt kommer til å følge opp det videre og vil jobbe for å styrke demokratiet. Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten [10:19:43]: Da har representanten Marie Sneve Martinussen tatt opp de forslagene hun viste til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:19:58]: Stortinget har to saker til behandling på rappen i dag som handlar om tiltak for å få meir openheit om korleis det politiske systemet i Noreg opererer og driv arbeidet sitt, og kva rolle og arbeidsform vi som politikarar har. Sak nr. 3 handlar om meir innsyn og openheit, populært kalla eit lobby-register, og det skal eg kome tilbake til då.

I denne saka, som handlar om å skjerpa reglane for innsyn i stortingsrepresentantane sine verv og økonomiske interesser som eit ledd i det heilt nødvendige arbeidet med å styrkje tilliten til det politiske systemet, vil eg vere veldig kort og presis. Eg roser presidentskapet for det arbeidet som her er gjort. Venstre støttar opp om dei innskjerpingane i reglementet som eit samla presidentskap, med unntak av Framstegspartiet, her foreslår. Det meiner vi er bra, det er fornuftig, det er operasjonelt, og det er med på å styrkje tilliten til oss som folkevalde.

Til liks med femte visepresident Fiskaa kjem ikkje Venstre til å støtte dei lause framlegga som er lagde fram. Eg vil særleg understreke at når vi kjem til å røyste mot framlegga nr. 3 og 4, som handlar om interessene til nærstående, t.d. familien til stortingsrepresentantar, er ikkje det fordi vi er ueinig i det, men fordi vi merkar oss at presidentskapet vil kome nærmare tilbake til korleis det kan presiserast og operasjonaliserast. Vi ser fram til at det blir gjort, og har tillit til at det blir gjort på ein skikkeleg måte.

Eg skal ikkje bruke meir av tida til Stortinget no anna enn å seie at frå Venstre si side er vi veldig godt nøgde med det arbeidet presidentskapet har gjort i denne saka, og vi gjev vår støtte til fleirtalsinnstillinga.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [10:22:25]: Først vil jeg takke representanten fra Rødt for initiativet og presidentskapet for et godt utgangspunkt til videre arbeid med Stortingets habilitetsregler.

Forslaget er bra og nødvendig. For at Stortinget skal være en så gjennomsluktig institusjon som mulig, må bedre rapporteringskrav innføres, og det trengs en løpende rapportering – ikke bare et tilstandsbilde, slik situasjonen er i dag. Likevel mener jeg og Miljøpartiet De Grønne at presidentskapets forslag ikke går langt nok.

Jeg har forståelse og sympati for at presidentskapet er opptatt av personvern hos stortingsrepresentanters nærstående. Jeg vil likevel minne om at Norge i 2014 ble kritisert av Europarådets organ mot korrupsjon, også kalt GRECO, for for lite kontroll med stortingsrepresentanters økonomi. De mente at stortingsrepresentanters ektefellers økonomiske interesser burde loggføres, fordi det ellers ville kunne være fare for omgåelse ved å føre opp verdier i ektefelles navn. Anbefalingen ble ikke fulgt opp av det norske storting, nettopp fordi ektefellenes personvern veide tyngst. Det holder ikke, skrev GRECO i en rapport fra 2020.

Så lenge man snakker om jobb på hjemmebane, eller potensielt kan gjøre det, og det vil jeg anta at veldig mange gjør, kommer representanters nærstående til å sitte med informasjon som ikke er tilgjengelig for folk flest. Men påvirkning går begge veier: Nærståendes interesser kan også påvirke representantenes beslutninger, slik at beslutninger blir tatt for å beskytte familiens egeninteresse heller enn fellesskapets interesse – også uten at representanten nødvendigvis er helt klar over det. Det kan skje både med og uten viten og vilje.

Vi i denne sal har et ansvar for at det ikke kan stilles spørsmål ved motivasjonen til den enkelte stortingsrepresentant. Derfor foreslår Miljøpartiet De Grønne at presidentskapet kommer tilbake med nødvendige bestemmelser i reglementet om registreringsplikt for representanters nærstående.

Miljøpartiet De Grønne støtter de løse forslagene fra Rødt. Vi vil også ta opp våre forslag om forbud for representanter mot å handle i børsnoterte selskap. Det er rett og slett så enkelt at vi som er representanter for Norges nasjonalforsamling, ikke skal bruke – eller skal kunne bruke – denne posisjonen til å berike oss selv, eller at det skal være noe spørsmål om vi gjør det.

I flere komiteer får vi tilgang på informasjon som kan være børs sensitiv, f.eks. når det forhandles med regjeringen i saker.

Det er heller ikke unaturlig å sette aksjehandel på pause når man går inn i enkelte jobber. Mange yrkesgrupper praktiserer allerede dette, f.eks. journalister, meglere og revisorer. Når andre yrkesgrupper ikke har anledning til å eie enkeltaksjer fordi det vil kunne stride mot tilliten til deres yrkesutøvelse, bør det være et minstekrav at stortingsrepresentanter heller ikke gjør det så lenge vi er folkevalgte på Stortinget.

Med det tar jeg opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten [10:25:32]: Da har representanten Lan Marie Nguyen Berg tatt opp de forslagene hun refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:25:40]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om regler for mer innsyn, åpenhet og tillit og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om mer åpenhet i offentlige organer

(Innst. 134 S (2023–2024), jf. Dokument 8:2 S (2023–2024) og Dokument 8:11 S (2023–2024) punkt 1 og 2)

Presidenten [10:26:16]: Presidenten vil ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tredje visepresident Morten Wold [10:26:45]: Presidentskapet legger med dette frem sin innstilling om representantforslag fremsatt i Dokument 8:2 S for 2023–2024 og Dokument 8:11 S for 2023–2024, punkt 1 og 2, fra representanter fra henholdsvis SV og Venstre. Begge representantforslagene gjelder regler for mer innsyn og åpenhet i offentlige organer.

Jeg vil innledningsvis bemerke at når det gjelder punktene i representantforslagene om etablering av lobbyregister for Stortinget og regjeringen, er lignende forslag fremmet flere ganger tidligere uten at disse er blitt vedtatt. Stortinget behandlet et lignende forslag senest i juni 2023, uten at det fikk flertall. Presidentskapets flertall kan ikke se at saken står i et vesentlig annet lys enn da den sist ble behandlet, og mener derfor representantforslagene ikke bør vedtas.

Når det er sagt, ønsker jeg likevel å understreke at et samlet presidentskap mener det er positivt at det den siste tiden har vært økt oppmerksomhet om bl.a. lobbyvirksomhet og potensielle interessekonflikter, knyttet til både regjering og storting. Dette kan bidra til økt bevisstgjøring om de ulike etiske dilemmaer som kontakten med ulike interessegrupper kan medføre. Et godt samspill mellom beslutningstakerne og personene som beslutningene angår, er viktig i et levende demokrati. Møter mellom politikere og personer som ønsker å påvirke politiske beslutninger, såkalte lobbyister, er helt legitime. Det er samtidig viktig at slik påvirkning gjøres på en måte som sikrer tilliten til systemet og beslutningsprosessene.

Presidentskapet avgår før jul innstilling om endringer i reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser, jf. Innst. 140 S for 2023–2024. De endringene som foreslås, har – som det ble påpekt da denne saken nå nettopp ble debattert her i salen – som formål å øke åpenheten om representantenes verv og økonomiske interesser, og på denne måten sørge for mer oppdatert og tilgjengelig informasjon. Også disse tiltakene vil bidra til ytterligere å øke bevisstheten om hvilke forhold som har betydning når representantene tar stilling i saker som er til behandling i Stortinget. Endringene vil også bidra til større grad av åpenhet om alle forhold ved stortingsrepresentantenes særskilte eierinteresser og verv som kan ha offentlig interesse.

Som argument for lobbyregister har forslagsstillerne fra Venstre bl.a. pekt på endringene i adgangsreglementet som trådte i kraft 1. oktober i fjor. Endringene innebærer at tidligere stortingsrepresentanter nå må undertegne en erklæring for å få utstedt adgangskort til Stortinget, hvor det fremgår at adgangskortet ikke skal benyttes til politisk påvirkningsarbeid.

Dersom formålet med besøket er politisk påvirkningsarbeid, skal den tidligere representanten registrere seg i besøkssystemet i resepsjonen. Presidentskapets flertall er enig i at dette er et tiltak som vil bidra til bedre kontroll med hvem som bedriver systematisk påvirkningsarbeid på Stortinget, utover i ordinære høringer og i møter med representantene. Det er imidlertid etter flertallets syn ikke en nødvendig eller naturlig konsekvens av disse endringene i adgangsreglementet at det opprettes et lobbyregister.

I Dokument 8:2 S for 2023–2024 foreslås også et forbud for statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere mot å handle i aksjer eller andre finansielle instrumenter så lenge de innehar det aktuelle vervet. I tillegg foreslås at Stortinget vedtar en anmodning til regjeringen om å fremme forslag til endringer av lov om registrering av regjeringsmedlemmers verv og økonomiske interesser, slik at tidligere oppdragsgivere – samt innholdet i oppdraget – oppgis.

Jeg viser til merknadene i innstillingen til saken.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [10:30:13]: Som førre talar har gjort greie for, behandlar me i dag fleire forskjellige forslag i denne saka. Saka er basert på ulike representantforslag, frå høvesvis SV og Venstre.

To av forslaga i representantforlaget vårt tilrår presidentskapet at ikkje skal vedtakast her i dag. Det eine gjeld forbod for statsrådar, statssekretærar og politiske rådgjevarar mot å handla i aksjar eller andre finansielle instrument. Grunnen til at òg SV tilrår at det ikkje skal vedtakast i dag, er at den saka er til behandling i justiskomiteen, og at det vil bli moglegheit til både å debattera og behandla saka i forbindelse med innstillinga frå justiskomiteen. SV støttar jo forslaget i seg sjølv, men me vil ha moglegheita til å koma tilbake igjen til det.

Så er det det andre forslaget, som gjeld at regjeringsmedlemer skal måtta oppgje tidlegare oppdragsgjevarar og innhaldet i dette oppdraget. Målet er då å få openheit om særleg dei som tidlegare har hatt ein jobb i lobbybyrå eller kommunikasjonsbyrå, som har teke ulike oppdrag knytte til politiske prosessar tidlegare. Det er eit forslag SV har fremja no, og som me sjølvsgatt er einig i. Grunnen til at ikkje eit samla presidentskap no tilrår å vedta det, er at det allereie er vedteke. Difor er det eit vedtak som gjeld, og som då Stortinget allereie har bedt

regjeringa om å få på plass. Oppfølginga av det høyrer til andre saker.

Eg går så til den saka der underteikna utgjør mindretallet i presidentskapet, og det gjeld lobbyregister. SV meiner at me bør få på plass eit lobbyregister for Stortinget, som me har meint tidlegare. Det er skuffande at me ikkje har fått meir bevegelse i denne saka, som har vore oppe fleire gonger tidlegare. Me meiner at meir openheit ikkje er negativt på nokon måte. At eit lobbyregister ikkje vil omfatta alle typar lobbyverksemd, er så si sak, men å ta eitt steg på vegen meiner me at eit samla storting burde ha slutta seg til.

Eg tek opp dei forlaga eg har fremja i saka.

Presidenten [10:33:20]: Da har femte visepresident Ingrid Fiskaa tatt opp de forslagene hun refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:33:39]: Som representant og visepresident Wold var inne på i sitt innlegg, har liknande saker blitt behandla før. Det begynner å bli ein tradisjon at Venstre fremjar framlegg om det som vi populært kan kalle eit lobbyregister, altså ei registreringsordning for dei som oppsøker Stortinget eller politisk leining i departement på vegner av seg sjølv eller andre for å påverke politiske saker som er til behandling. Det er også ein tradisjon at Stortingets presidentskap er delt i synet sitt på saka. SV er samd med Venstre, og dei andre partia er imot fordi dei alltid har vore imot, og ikkje kan sjå at nye moment som har kome til, gjev grunn for å endre syn.

På vegner av Venstre må eg må få lov til å seie at eg gong på gong når denne saka blir behandla, blir stadig meir overraska over motstanden som ligg frå fleirtalet i presidentskapet mot å gjere noko så enkelt og – etter mitt og Venstres syn – sjølv sagt som å få på plass ei registreringsordning for dei som oppsøker Stortinget og politisk leining i departementa. Teknisk er dette ei relativt smal sak å gjere.

Det å få på plass eit lobbyregister er noko som har brei støtte frå eit samla Presse-Noreg, frå Norsk Journalistlag og frå Norsk Redaktørforening. Det har støtte frå den ofte utskjelte kommunikasjonsbransjen og Kommunikasjonsforeningen, fordi dei også ønskjer meir openheit om arbeidet sitt. Det har støtte frå Transparency International. Noreg blir oppmoda om å innføre denne typen reglar av Europarådets spesialgruppe for å kjempe mot og førebyggje korrupsjon, GRECO. Vi veit at berre i løpet av det siste året har eit naboland, Finland, innført ei slik ordning med eit lobbyregister. EU-parlamentet har denne typen ordning på plass. OECD arbeider med standardreglar for dette.

Det er rett og slett veldig vanskeleg å sjå kvifor det enno er ein så programmessig motstand i dei store partia i denne salen mot å få på plass eit så konkret, enkelt

og handfast tiltak for å få meir openheit om Stortingets arbeid, og gjennom det meir innsyn. Lobbyisme, det å prøve å påverke politiske prosessar – det er ikkje noko negativt i det, det er ikkje noko skummelt i det, det er ikkje noko suspekt i det. Det er ein del av vårt demokratiske og politiske system. Dess meir openheit vi kan ha om det, dess betre er det. Difor vil Venstre halde fram med å kjempe for dette.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [10:36:58]: Takk til Venstre og SV for representantforslagene. Dem stiller vi i Miljøpartiet de Grønne oss bak. Jeg viser til innlegget som jeg holdt i forrige sak, knyttet til forbud mot at stortingsrepresentanter og deres nærstående skal kunne handle i børsnoterte selskap så lenge hen er folkevalgt på Stortinget. Det samme prinsippet mener vi åpenbart at også må gjelde statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere i regjeringsapparatet. Miljøpartiet De Grønne fremmet også et forslag om å innføre lobbyregister i forbindelse med Stortingets åpning og tron-talen i høst. Det er bra at vi er flere partier som ikke gir oss på dette.

Lobbyisme er i seg selv ikke farlig. Samspill mellom beslutningstakere og dem beslutningene angår, er viktig i et levende demokrati. Møter mellom politikere og personer som ønsker å påvirke politiske beslutninger, såkalte lobbyister, er helt legitime. Samtidig er det viktig at påvirkning gjøres på en måte som sikrer tilliten til systemet og beslutningsprosessene. Å innføre et lobbyregister på Stortinget vil være et skritt mot å styrke tilliten til Stortinget som institusjon og våre politikere, og sikre åpenhet om hvem som påvirker våre beslutninger.

Miljøpartiet De Grønne, Venstre og Rødt har i dag egne og frivillige lobbyregistre som fungerer helt utmerket. Det viser at dette er fullt mulig, og vi er trygge på at Stortinget kan utforme en praktisk, hensiktsmessig modell dersom man ønsker det. Vi kommer derfor til å stemme for femte visepresident Ingrid Fiskaas forslag.

Presidenten [10:38:32]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3

Sak nr. 4 [10:38:34]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om obligatorisk ID-merking av katter (Innst. 65 S (2023–2024), jf. Dokument 8:270 S (2022–2023))

Presidenten [10:38:56]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter

til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Jørgensen (R) [10:39:31] (ordfører for saken): Jeg vil innledningsvis få lov til å takke komiteen og høringspartene i denne saken, som altså dreier seg om et representantforslag fra Venstre.

Det er en samlet komité som viser til at ID-merking av katter kan gjøre det lettere å identifisere og gjenforene bortkomne dyr med eier og også å oppklare kriminalitet mot dyr. Videre viser hele komiteen til at selv om det i dag ikke er et generelt krav om å merke katter, oppfordrer både Landbruks- og matdepartementet og Mattilsynet til ID-merking av katt. Det er en praksis som er etablert i mange land – Sverige, Spania, England, Belgia, Frankrike og flere. Vi vet at i Norge har vi i dag 50 000 hjemløse katter. Det forteller oss at vi har et stykke å gå for å få etablert tilstrekkelig dyrevelferd på dette området.

I innstillingen refererer regjeringspartiene til en kommende stortingsmelding om dyrevelferd, og der har komiteen delt seg. Fra Rødt støtter vi forslagsstillerens utålmodighet her og synes det er et godt og viktig forslag når vi har så store problemer med dyrevelferden – og ikke bare med hensyn til det enkelte individ som vi skal ivareta. Det har også med biosikkerhet å gjøre og med spredning av smittsomme sykdommer, ikke bare fra dyr til dyr, men også fra dyr til menneske. Hvor alvorlig dette kan være, er noe vi på verdensbasis har sett konsekvensene av gjennom flere år. I Rødt mener vi altså at det å innføre obligatorisk ID-merking av katter er et steg på veien mot en bedre dyrevelferd, og at dette er et godt forslag.

Med det har jeg presentert saken, og jeg tar opp de forslagene som Rødt er med på.

Presidenten [10:41:59]: Da har representanten Geir Jørgensen tatt opp de forslagene han refererte til.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [10:42:16]: De fleste katter har gode hjem og tas godt vare på. Et krav om obligatorisk ID-merking av katter vil ikke bedre forholdene for hjemløse katter, og det må flere andre tiltak til for å redusere antallet hjemløse katter.

Jeg vil påpeke viktigheten av god dyrevelferd og viser til at Fremskrittspartiet i regjering fikk gjennomslag for å etablere et dyrepolit ved alle landets politidistrikter. Det er behov for å øke strafferammen for grove brudd på dyrevelferdsloven samt å øke bøtesatsene for grovt uaktsomme brudd på dyrevelferdsloven.

Regjeringen har varslet en dyrevelferdsmelding i løpet av 2024, og Fremskrittspartiet ser fram til omtalen av dette temaet i meldingen. Antallet hjemløse katter bør reduseres vesentlig. ID-merking, kastrering og sterilisering av katter som får gå fritt utendørs, er nødvendig for å redusere antallet hjemløse katter. Samtidig ser vi fram til behandlingen av dyrevelferdsmeldingen og at den også omtaler flere tiltak for å sikre at vi får redusert antallet. På den bakgrunn vil ikke Fremskrittspartiet støtte forslagen i saken i denne runden.

Ola Elvestuen (V) [10:44:07]: Dyr har en egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot farer og unødvendige påkjenninger og belastninger. Det følger også av dyrevelferdsloven.

Katter er domestiserte. Det finnes ikke naturlig ville katter i Norge. Likevel finnes det rundt 50 000 hjemløse katter i Norge. Mange av disse dyrene har det vanskelig, med både sult, kulde og sykdommer. Dyrebeskyttelsen anslår at nærmere 80 pst. av de hjemløse kattene dør etter kort tid. I tillegg er det et problem med hjemløse katter også ut fra naturvern hensyn. Katter tar mange fugler, og det er et problem i seg selv.

Obligatorisk ID-merking vil ikke nødvendigvis hjelpe de kattene som er hjemløse i dag, men det vil forebygge dette i framtiden og forhindre at flere katter lider under denne problemstillingen. Krav til ID-merking av katter gjør at man kan finne igjen eierne til skadde, bortkomne eller døde dyr, og det gjør at man i større grad kan ansvarliggjøre dyreeiere som kvitter seg med dyrene sine på en uforsvarlig måte. ID-merking vil sannsynligvis også forebygge slik dumping av katter. Et krav om obligatorisk merking vil føre til at flere katteeiere vil få økt bevissthet om det ansvaret man påtar seg som dyreeier. Det vil også kunne øke terskelen for å foreta impuls-kjøp av dyr.

Ikke minst vil lovpålagt ID-merking gi veterinærer og dyrevernorganisasjoner et verktøy til å gjenforene bortkomne katter med eierne, og det kan gi Mattilsynet et verktøy for å hindre at kattekolonier får utvikle seg. Med ID-merking vil eierskap kunne avklares raskt, og hjelpesentrene og andre som arbeider med hjemløse dyr, vil kunne bruke tid og ressurser på annet arbeid. I tillegg vil ID-merking forebygge uansvarlig kattehold ved at registrert eier er sporbar. Dette vil kunne føre til færre tilfeller av dumping og vanskjøtsel, siden det eksisterende lovverket kan håndheves mer effektivt.

Krav om ID-merking vil ansvarliggjøre eierne, øke kattens status og føre til at flere velger å kastre katten for å unngå uønskede kattungekull.

Jeg registrerer at flertallet nok en gang vil vente på dyrevelferdsmeldingen. Nok en gang får den være en

hvilepute, akkurat slik regjeringen kan ønske at den skal være. Som det også har vært referert til, har mange europeiske land allerede innført ID-merking, inkludert Sverige og Danmark. Vi trenger ikke en hel melding for å gjøre det samme.

Jeg synes det er synd at flertallet på Stortinget vil fortsette å vente. Det er synd.

Solveig Vitanza (A) [10:47:23]: Jeg vil takke forslagsstillerne for å ta opp dette forslaget. Som det kattemennesket jeg er, setter jeg pris på at man ønsker å forbedre dyrevelferden for bl.a. katter. Jeg ønsker at vi skal forbedre dyrevelferden for alle kjæledyr, og det er derfor regjeringen i disse dager jobber på spreng for å få lagt fram en dyrevelferdsmelding som skal inkludere alle typer kjæledyr.

Jeg er helt enig i at det er altfor mange hjemløse katter og mye sykdom – det er mye vi ønsker å forebygge gjennom denne dyrevelferdsmeldingen. Vi forutsetter også, som tidligere nevnt, at de fleste som velger å ha et kjæledyr, er glad i sine kjæledyr og ønsker dem alt godt.

Som landbruks- og matministeren har skrevet i sitt brev, vil det bli utfordringer med å håndheve et slikt påbud som dette forslaget innebærer. Det er lite sannsynlig at de som setter ut katter, de som ikke kastrerer kattene sine, og de som ikke tar vare på kattene sine, kommer til å ID-merke kattene sine. Likevel skal vi oppfordre absolutt alle til å gjøre det, og det gjør også departementet og Mattilsynet.

Fordi vi nå jobber med en faglig og politisk dyrevelferdsmelding som vil se helhetlig på velferd for kjæledyr, støtter vi ikke dette forslaget. Vi venter på dyrevelferdsmeldingen, som skal komme nå i vår, og vi ser fram til å kunne se dette i en større sammenheng.

Une Bastholm (MDG) [10:49:23]: Obligatorisk ID-merking av katter vil ikke nødvendigvis i seg selv fjerne problemet med hjemløse katter i Norge, men det vil gjøre to ting: Det vil gjøre at de hjemløse kattene som er ID-merket, fortære kommer tilbake til eier, noe som gir mer kapasitet til Dyrebeskyttelsen og andre frivillige organisasjoner som er nødt til å hjelpe «røkla», altså de kattene som ikke har eiere som har ID-merket dem. Det vil også gi katten økt status, fordi det vil være et av veldig få tiltak som katteeiere kjenner til som vil være godt kjent, og som gjør at katten får en status, et nummer, en verdi for samfunnet. Jeg tror også det vil bevisstgjøre katteeiere veldig mye mer på at det er et ansvar forbundet med å være dyreeier.

Dyr har en egenverdi utover den verdien de har for mennesker. Dyrevelferdsloven slår det fast. Det var stort da dyrevelferdsloven kom i 2009 – den trådte i kraft i 2010 – og så tydelig stadfestet dette. Dyr skal behandles godt, og de skal beskyttes mot fare for unødvendige på-

kjenninger og belastninger. Når dette står i lov om dyrevelferd i Norge, betyr det også at det offentlige har et ansvar for de kattene som vi ikke kjenner eierne til.

Dette pålegger først og fremst dyreeierne et stort ansvar, men det ansvaret er det dessverre, som flere har vært innom, en del katteeiere som ikke tar. Det har vært et problem i flere tiår. Selv om kattens velferd har vært diskutert opp og i mente, er det fortsatt veldig mange som lar være å kastrere og «chippe» kattene sine, og fortsatt dumpes katter på gaten når eierne går lei av dem. Fortsatt forlater katteeiere dyrene sine uten tilsyn i flere uker i strekk i ferier. Det finnes tusenvis av mennesker i Norge som lar være å dra på ferie om sommeren fordi de vet at det da er høysesong for dumping av kattunger, og de vil være i beredskap til å kunne ta vare på de kattene. Konsekvensen er at 100 000 av de ca. 800 000 kattene som lever i Norge, er hjemløse. Mange av dem lider av sult, underernæring og plagsomme sykdommer.

Som jeg var inne på, kan obligatorisk ID-merking bidra til å løse problemet. Det kan heve kattens altfor lave status i samfunnet og ansvarliggjøre katteeiere. Det gjør det enklere å gjenforene bortkomne katter med sine eiere, og det vil lette arbeidet til frivillige organisasjoner, som i dag gjør et arbeid som egentlig ligger til det offentlige.

Mattilsynet har snudd. Jeg har jobbet med dette i veldig mange år, og Mattilsynet har i lang tid vært kritisk til obligatorisk ID-merking av katter. Nå har de snudd. De anbefaler nå, i forbindelse med høringsinnspill til dyrevelferdsmeldingen, ID-merking og skriver at «ID-merking, kastrering og sterilisering av katter som får gå fritt utendørs, er nødvendig for å redusere antallet hjemløse katter». De åpner også for at kanskje mer bør være forskriftsmessig.

Jeg håper at flertallet vil gå inn for dette når det forhåpentligvis blir omtalt i dyrevelferdsmeldingen.

Statsråd Geir Pollestad [10:52:46]: Katt engasjerer. Mange kattar har det bra, men for mange kattar har det ikkje bra. ID-merking av katt er ein veldig god idé. Eg trur dei aller fleste er einig i at det å merka hundar og kattar er ønskjeleg og tener mange gode føremål. Eg er òg glad for at så mange er opptekne av og brukar så mykje tid på velferda til dyra og på kva me som samfunn kan gjera for at dyra våre skal kunne leva eit godt liv.

Dette er ikkje første gongen det kjem forslag frå Stortinget om at regjeringa skal leggja fram forslag om å innføra obligatorisk ID-merking av kjæledyr. Eg er glad for å kunna seia at me er komne langt på vegen med eit slikt arbeid når det gjeld krav om merking av hund.

Komiteen legg fram mange gode argument for kvifor ID-merking av katt er fornuftig. Eg kjenner til og med igjen nokre av dei frå mitt eige svarbrev til komiteen. Eg synest det er gode argument, og eg er sjølvsagt einig i dei.

Det er likevel slik at me trekkjer litt ulik konklusjon når det gjeld spørsmålet om å innføra ei plikt for katteeigarar til å få katten sin merkt. Det er viktig å understreka at både Mattilsynet, departementet og eg oppmodar alle eigarar til å merka kattane sine, og dei fleste katteeigarar følgjer denne oppmodinga. Fleirtalet av kattungar som vert fødde i dag, vert difor merkte enten før dei forlèt kattermora, eller når dei kjem til den nye eigaren sin. Det er òg eit krav om ID-merking av kattar som skal vera med over landegrensene, og enkelte forsikringsselskap krev det same.

Avslutningsvis vil eg berre seia at diskusjonen om å vera for eller mot ei obligatorisk plikt til å merka kattar ikkje er eit spørsmål om å vera for eller mot velferd for kattar. Det er fullt mogleg å vera veldig for god dyrevelferd for kattar og samtidig ha innvendingar mot ei obligatorisk plikt til å gjera det.

Me vil jobba med ID-merking av hund uavhengig av dyrevelferdsmeldinga, så kritikken om at me ventar med alt til dyrevelferdsmeldinga kjem, er ikkje korrekt. Når det gjeld obligatorisk ID-merking av katt, vil det ver- ta omtala i dyrevelferdsmeldinga. Det vil koma andre tiltak for å styrkja velferda til kattane, og så vil eg no signalisera – som eg òg har gjort tidlegare – ein betydeleg grad av skepsis knytt til obligatorisk ID-merking av katt. Det handlar primært om utfordringar knytte til tilsyn og kontroll med ei slik plikt.

Presidenten [10:55:52]: Det blir replikkordskifte.

Ola Elvestuen (V) [10:56:05]: Jeg vil takke for statsrådens innlegg. Jeg la merke til at han er positiv og mener at vi har kommet langt med ID-merking av hund. Han deler også en god del av begrunnelsen for hvorfor vi trenger en ID-merking av katt. Nå oppfordrer Mattilsynet til dette, og Landbruks- og matdepartementet har – i hvert fall rent faglig – gått inn for det. Jeg forventer en stor omtale av dette i dyrevelferdsmeldingen.

Når Sverige, Danmark og andre land har innført dette, og det er implementert, hva er det da som gjenstår som argument mot å ha en obligatorisk ID-merking? Selv om man må ha et kontrollsystem, er det vel slik som det er på mange områder. Hvis det er obligatorisk, følger de fleste det, og det gir en betydelig effekt. Så hva er argumentet imot?

Statsråd Geir Pollestad [10:57:10]: Det er viktig å understreka at katterhald og hundehald på nokre område er likt, men at det på veldig mange område er forskjellig. Difor har me valt å gå vidare med obligatorisk ID-merking av hund, mens me har ei anna vurdering når det gjeld katt. Eg trur det er viktig at viss me innfører ei plikt, har me eit system og er villig til å bruka dei ressursane som krevst for å følgja det opp. Så er det eit

spørsmål om det vil løysa dei problema me har med for mange lauskattar. Det er land som har obligatorisk ID-merking, som framleis har ei betydeleg mengd lauskattar, så det er ikkje gjeve at det vil løysa problemet. Som sagt vil eg vurdere dette tiltaket og andre tiltak for å styrkja dyrevelferda til kattar i samband med dyrevelferdsmeldinga, men eg har òg lyst å signalisera no – det har eg òg gjort – ein skepsis til å gjera dette for kattar.

Ola Elvestuen (V) [10:58:14]: Det er vel ingen som mener at det vil løse problemet med løskatter, men det vil være et virkemiddel for å få bedre kontroll og for å få færre løskatter. Da blir spørsmålet mitt: Er statsråden villig til å se på de erfaringene man har i Sverige og Danmark, og å se på at om dette ikke løser problemet, vil det i hvert fall kunne bidra til at en får færre katter som bare ender opp i naturen?

Statsråd Geir Pollestad [10:58:46]: Det er på dette området, som på veldig mange andre område innanfor dyrevelferd, viktig å sjå på erfaringar frå andre land, så det skal vi sjølvsagt gjera. Så må me – ut frå norske forhold – ta ei sjølvstendig vurdering av dette. Eg trur det ville vore vanskeleg å få oppslutning på gardsbruk rundt omkring i landet om at kattane skal merkast. Det betyr ikkje at dei som har kattar på bygda, er mindre opptekne av kattane sine enn det store fleirtalet som merker dei. Det er òg difor eg finn grunn til å åtvare litt. Eg seier ikkje at representanten Elvestuen har gjort det, men i diskusjonen vert det fort slik at det å vera for eller mot dyrevelferd for katt er eit spørsmål om å vera for eller mot ID-merking. Det vil eg åtvare mot, men me skal sjølvsagt ta med oss dei erfaringane som ein har gjort seg i andre land.

Une Bastholm (MDG) [10:59:56]: Jeg synes det er interessant at statsråden nå er positiv til obligatorisk ID-merking av hund, men ikke så positiv til det samme for katt. Katter går jo mye oftere løs utendørs, så problemet er dyrevelferdsmessig mye større. Det ber jeg statsråden ta med seg i vurderingen.

Det er ulike kulturer når det gjelder hvordan man holder katt og hund, og dermed er det også ulik status. For katter er det veldig ulik status også internt, blant katteeierne. Noen er veldig passive katteeiere. De kan ha ansvaret for en katt uten å ta det ansvaret.

Jeg vil understreke at når Mattilsynet nå har snudd, har de tatt stilling til nettopp dette med håndtering av loven. Det har tidligere vært hovedargumentet, fra Mattilsynets side, for å være negativ til dette. Nå sier de at de likevel har troen på dette.

Jeg tenker at dette vil være et minimumstiltak fra statens side for å komme i bred kontakt med dyreeiere, for de vil bli nødt til å komme innom veterinær. En del

katteeiere er overhodet ikke innom en veterinær når de får seg katt.

Vil statsråden vurdere dette?

Statsråd Geir Pollestad [11:00:58]: Eg synest at det med at viss ein vel å ID-merka, må ein innom ein veterinær, er eit godt og forstandig argument. Eg er særleg oppteken av at kattar vert kastrerte – det er viktig. Det vert fødd for mange kattar som ingen ønskjer å ta seg av. Det er eit kjempeproblem. Det er for enkelt å skaffa seg katt. Eg har ikkje tenkt å regulera det heller, men eg trur det er veldig viktig at ein tenkjer seg nøye om før ein skaffar seg eit kjæledyr – det er mykje jobb. Eg har, til liks med dyrevernorganisasjonane, åtvara mot å gje katt og andre dyr i gåve.

I dyrevelferdsmeldinga må me ha ei brei tilnærming til dette. Det er òg ei politisk oppgåve å gjera ei prioritering av kva for oppgåver – av dei som Mattilsynet skal løysa, med dei ressursane dei har – som er dei viktigaste.

Presidenten [11:02:03]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:02:09]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Andreas Sjalg Unneland og Mona Fagerås om å sikre beredskap og driftsstabilitet på norsk jernbane (Innst. 166 S (2023–2024), jf. Dokument 8:28 S (2023–2024))

Presidenten [11:02:30]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Stordalen (FrP) [11:03:07] (ordfører for saken): La meg først rette en takk til forslagsstillerne for et godt og viktig forslag. Jeg vil også få lov til å takke komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av denne saken.

Saken vi behandler, dreier seg om et representantforslag fra SV om å sikre beredskap og driftsstabilitet på norsk jernbane. Bakgrunnen for forslaget reiser noen problemstillinger ved at tungt vedlikehold av jernbaneanlegg i stort skal foregå i utlandet etter nye kontrakt-sinngåelser. Dette gjelder i første omgang togoperatøren Vy, og hva det vil bety for egen beredskap og drifts-

stabilitet på jernbanen at det statlige selskapet Vy allerede har valgt sveitsiske Stadler som leverandør av tungt vedlikehold av togmateriell, istedenfor det norske og statlige Mantena – uten at det i forkant er gjort utredninger av konsekvenser dette vil kunne få for egen beredskap dersom dette tilbudet ikke lenger vil være lokalisert i Norge.

Komiteen er i denne saken enstemmig i forslag til vedtak:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Jernbanedirektoratet umiddelbart setter i gang en utredning av konsekvensene det vil ha for driftsstabilitet og beredskap dersom tungt vedlikehold av togmateriell ikke lenger vil være lokalisert i Norge. Utredningen må skje i samarbeid med relevante aktører.»

Jeg er som sagt fornøyd med at det er en enstemmig komité bak forslaget, og at dette blir vedtatt i Stortinget. Komiteen forventer, ut fra den informasjonen statsråden har gitt, at Vy nå vil utløse sin opsjon med Mantena fram til 2029. Jeg regner med at de øvrige partienes representanter vil redegjøre for de posisjoner de måtte ha og innta i andre spørsmål knyttet til denne saken.

Flertallet i komiteen stiller seg noe undrende til ulike uttalelser i pressen, der det framkommer at Vy selv ikke vurderer at de har noe særskilt ansvar for å sikre nasjonal beredskap gjennom sine avtaler med underleverandører. Det kan isolert sett være riktig, men det er etter flertallets syn viktig at det synliggjøres hvem som har ansvar for beredskapen.

Det er i denne sammenheng grunn til å understreke at når Vy etter regjeringens beslutning får direktetildelt en vesentlig del av togtilbudet i Norge, påhviler det også selskapet Vy et ansvar å sikre at Norge samlet sett får sitt beredskapsbehov dekket.

Flertallet har i denne sammenhengen også merket seg at bekymringen for beredskapssituasjonen knyttet til vedlikehold synes større i eksempelvis Forsvaret enn i Jernbanedirektoratet. Flertallet merker seg særlig Forsvarets innspill i brev til denne saken, hvor de er svært tydelige i sin anbefaling.

Tross det er vi altså fornøyde med at det blir en samlet komité og et enstemmig storting som stiller seg bak vedtaket. Det er likevel betenkelig at det er kommet forskjellige signaler til Stortinget om hva som er tilfellet når det gjelder når kontrakten med Mantena eventuelt skal opphøre – det varierer fra 2025 til 2029, og det kommer jeg nærmere tilbake til.

Jone Blikra (A) [11:06:03]: I Arbeiderpartiet er vi glade for at en samlet komité går inn for et forslag som understreker viktigheten av å ha oppmerksomhet rundt spørsmålene knyttet til driftsstabilitet og beredskap når det gjelder vedlikehold av togmateriell.

I en verden som endrer seg på mange måter, også sikkerhetspolitisk, er det vårt ansvar å sørge for at viktig infrastruktur fungerer også i krise og krig. Det er avgjørende for den militære beredskapen, men også for sivilsamfunnet, at jernbanen er oppe og går og har en beredskap som sørger for at den fungerer over tid i en krisesituasjon. Mulighetene for forflytting av militært personell og utstyr er en essensiell oppgave i en krisesituasjon, men ikke minst: Jernbanens oppgave knyttet til transport av varer og folk er avgjørende viktig.

Vi i Arbeiderpartiet registrerer at Jernbanedirektoratet allerede har fått i oppdrag å vurdere tiltak for å oppnå bedre vedlikehold av tog og utvikling av verkstedene. I totalberedskapskommisjonen vises det til at det er oppnevnt et anskaffelsesutvalg. Man skal vurdere muligheten for i større grad å stille krav til sikkerhet og beredskap i offentlige anskaffelser for å ivareta beredskapshensyn og nasjonale sikkerhetsinteresser. Denne rapporten skal foreligge til våren, og vi er svært fornøyd med at statsråden har gjort det klart at problemstillingene vil bli fulgt opp ved framtidig direktetildeling av persontransport med tog.

Trond Helleland (H) [11:07:55]: Høyre er glad for at det er blitt samstemmighet i komiteen om umiddelbart å starte avklaring av det beredskapsmessige og sikkerhetsmessige ved at togvedlikeholdet eventuelt skal flyttes til et annet land. Vi er ikke mot konkurranse, men vi er tilhengere av å ivareta beredskapen, og Forsvaret skriver i sin innstilling at man i en krigs- eller krisesituasjon ikke kan forvente at det svenske eller finske jernbanenettet – eller det danske for den del – skal være tilgjengelig for transport av norsk materiell. Da er det viktig at vi har en beredskap i Norge.

Så er det mange sider ved denne saken som jeg kunne ha gått dypere inn i. Når det gjelder det opprinnelige forslaget om å starte en vurdering av det sikkerhetsmessige langt utpå våren, lenge etter at Stortinget har fattet sitt vedtak, synes jeg ikke det var spesielt smart. Her har heldigvis komiteen samlet seg, og på bakgrunn av det gode forslaget som representanten Fagerås og SV har i denne saken, er jeg glad for at Stortinget tar beredskapen og sikkerheten på alvor i forbindelse med det tunge togvedlikeholdet.

Geir Inge Lien (Sp) [11:09:33]: På line med andre er eg veldig glad for at det er ein samla komité.

Eg må berre få sagt at i 2014 var Høgre veldig tydeleg på at dei skulle skvise ut så mykje av tuben at det ikkje var mogleg å få noko tilbake. Det handla om oppsplittinga og konkurranseutsetjinga av jernbanen. Det handla om reformer som ikkje på nokon måte har oppnådd noko av det dei var tenkte å skulle gjere. Det vi har att, er

ein sektor der ansvaret er pulverisert og pålitelegeita er bortimot null.

Eg veit ikkje om det var ønskjeleg at det skulle ryke fleire hundre arbeidsplassar innanlands og at vedlikeholdet av togmateriellet skulle til utlandet då Høgre inviterte til reform, men det er det som har vorte konsekvensen. I styrerom er det bestemt at Stadler skal drive både lett og tungt vedlikehold av togmateriell for Vy. Stadler sine verkstader ligg ikkje i Groruddalen eller langs norske skjengangar, men bl.a. i Belarus og i Ungarn. Dette går ut over kompetanse og arbeidsplassar og sikkerheita i Noreg.

Hurdalsplattforma slår fast at vi skal stoppe den vidare konkurranseutsetjinga av persontrafikken på jernbanen. Her har regjeringa levert. Mykje er ute av tuben, men eg ventar at regjeringa tek grep for å stoppe ytterlegare konkurranseutsetjing av oppgåver innanfor drift, vedlikehold og beredskap knytt til jernbanens infrastruktur.

Det er rett nok SV som er forslagsstillar i denne saka, men eigentleg bør spørsmålet gå til Framstegspartiet, Venstre og Høgre: Var det eigentleg meininga at jernbanereforma skulle medføre rasering av jernbanekompetansen og beredskapen i Noreg?

Mona Fagerås (SV) [11:11:54]: Vy har inngått en avtale med Stadler om vedlikehold av togene som er omfattet av trafikkavtalene – dette før Stortinget fikk behandlet denne saken. Konsekvensen av å flytte tungt vedlikehold av jernbanemateriell ut av Norge til et annet land vil være store negative ringvirkninger. Vi kan nevne tap av arbeidsplasser, kompetanse og kapasitet og en svekket beredskapsevne, og dette vil gi en negativ klimaeffekt. Det er derfor skuffende at kontrakten ble inngått før Stortinget fikk behandlet saken.

I en tid da alle er mer opptatt av sikkerhet og beredskap, finner jeg det oppsiktsvekkende at vi ikke skal ha denne beredskapen i Norge. Vi vet hvor viktig jernbanen er blitt i forbindelse med krigen i Ukraina, og jeg merker meg spesielt Forsvarets innspill til denne saken, som er svært tydelig i sin anbefaling. Forsvaret skriver:

«Ut fra et forsvarsperspektiv er det viktig at vedlikehold av kritisk jernbanemateriell utføres i Norge.»

Det vil ha avgjørende betydning for beredskap og sikkerhet at Vy etter en anbudsrunde har valgt Stadler som leverandør av tungt vedlikehold av togmateriell i stedet for Mantena. I dag leveres vedlikeholdstjenestene av det statlige eide Mantena, som driftes med deres verksted i Groruddalen i Oslo.

Ved utflytting av togmateriellet vil beredskapen svekkes betydelig. Det vil være uhenksomme å gjøre Norge mer avhengig av andre land for å kunne holde driften oppe på norsk jernbane.

Vi i SV er selvfølgelig positive til at Jernbanedirektoratet har varslet en utredning av beredskapen på jernbanen. Dette er en utredning som er helt nødvendig, men som jo vil ha begrenset verdi i og med at Vy allerede har tildelt denne kontrakten for tungt vedlikehold av togmateriell før utredningen foreligger. Statsråden burde sørget for at Vy ikke tildelte en slik kontrakt før den endelige utredningen fra direktoratet ble ferdigstilt, og sikret at dagens tilbud ikke flagges ut i påvente av utredningen. Satt på spissen vil det ikke lenger være noe nasjonalt togvedlikehold å utrede dersom kontraktene for å sende materiellet ut av landet allerede er signert.

Geir Jørgensen (R) [11:15:11]: I likhet med alle andre her er også vi i Rødt glad for at komiteen har klart å bli enig om et samlet vedtak, men det er for lite, det er for sent. Denne saken forteller oss mer enn noen gang at nå haster det med å få samlet jernbanen.

Den situasjonen vi står i i dag, hvor det ene statlige selskapet kan få lov til å sette det andre statlige selskapets arbeidstakere og virksomhet i fare, må vi komme oss ut av. Jeg har selv vært i Groruddalen hos Mantena og de 100 ansatte som frykter for arbeidsplassene sine og for framtiden sin, og fått presentert den usikkerheten. Dette er et kompetansemiljø. Dette er de eneste som kan tungt togvedlikehold i Norge.

Hvordan skulle situasjonen vært i en mer kritisk og farlig verden om reservedeler, kompetanse og en stor andel av understellene til de norske togene er i Ungarn? Det er med rette at Forsvarets operative hovedkvarter har uttalt seg så kritisk til denne prosessen, for kritisk togvedlikehold er nasjonal beredskap. Og hvis ikke vi klarer å ha denne kompetansen og disse miljøene her i Norge og sikre at dette videreføres, så er vi dårlig stilt. Dette er altså to statlige selskap, og på toppen av dette er det et stort politisk alvor i denne saken.

Vi har møtt de ansatte. De har gått til politisk streik, de har vært her, og de har på alle måter prøvd å klargjøre hva som er den aktuelle situasjonen for Mantena. Sjelden ser vi at både bedriftsledelse og ansatte er så samlet som her.

Veien å gå her ligger ikke i dette forslaget, men vi er nødt til å komme oss dit at vi får samlet jernbanen på en sånn måte at vi kan bruke konsernmodellen med et hovedselskap og et datterselskap. Med det unngår vi også de problemene som EØS-avtalen skaper for å få et godt system på dette.

André N. Skjelstad (V) [11:18:16]: Det var jo gledelig at vi klarte å få til en samlet komité, der man etter hvert klarte å dra regjeringspartiene med på det. Det er å kommentere litt, spesielt kanskje Liens innlegg, der han har ensidig fokus på strukturer – ensidig. Det kunne fra regjeringspartiene kanskje vært ønskelig at man

også hadde fokusert på det man faktisk skal betjene, både godset og også dem som skal ta toget.

Det er selvfølgelig at man også er nødt til å gjøre noen stopp underveis hvis intensjonene i vedtak ikke har blitt slik de var tenkt, for det er også i politikken lov til å tenke seg om. Men det jeg blir mest skremt over i innlegget til representanten Lien, er at det faktisk ikke fokuseres i det hele tatt på dem man skal betjene. Og det går igjen i alle de debattene vi har om denne tematikken i salen, for fokus er hele tiden på strukturer, og strukturer er ikke hugget i sten for å vare til evig tid. Man er hele tiden nødt til å vurdere: Hva er det togene faktisk skal betjene? Hva er det faktisk som skal betjenes av persontrafikk og gods? Dette er noe som tydeligvis er helt glemt, ikke minst av Senterpartiet.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:20:11]: Denne regjeringen arbeider kontinuerlig for å sikre vår nasjonale beredskap. Vår evne til å frakte personer, gods og forsvarsmateriell er selvfølgelig en viktig del av denne beredskapen. Jeg vil først presisere at persontog alltid vil bli vedlikeholdt i Norge. Vedlikehold av tog gjennomføres i løpet av korte perioder mens togene ikke er i bruk i det ordinære rutetilbudet. Dette omfatter vedlikehold på selve togene og komponenter som tas ut av togene og byttes ut med en vedlikeholdt komponent. Slikt vedlikehold må nødvendigvis gjennomføres i Norge. Komponenter som tas ut av togene, blir byttet ut med en ny komponent som enten er vedlikeholdt i Norge, eller som er sendt til utlandet for vedlikehold. Det er ikke slik at togene skal kjøres ut av landet.

Komiteen har fremmet en samlet tilråding om å sette i gang en utredning av konsekvensene det vil ha for driftsstabilitet og beredskap dersom tungt vedlikehold av togmateriell ikke lenger vil være lokalisert i Norge. Dette vil jeg naturligvis følge opp. Samtidig er det viktig å si at det må ikke nå skapes en forventning om at alt vedlikehold av komponenter som tas ut av togene, skal skje i Norge. Selv om vedlikehold av boggier gjennomføres i Norge, vil dette vedlikeholdet fremdeles være avhengig av deler som importeres fra utlandet. Norge vil, som et – sammenliknet med andre – lite jernbaneland, aldri kunne være selvforsynt med alt vi trenger for å opprettholde vårt togtilbud. Som jeg skriver i min vurdering av representantforslaget, vil vår beredskap til å opprettholde et togtilbud i krise og krig ikke kun være begrenset til vedlikehold som gjøres i Norge, men vil også være avhengig av at vi har tilstrekkelig lager av komponenter og innsatsfaktorer som vi importerer fra utlandet. Risikoen ved å importere fra utlandet er lavere ved å importere fra EU-land og NATO-land der vi har et sikkerhetspolitisk samarbeid.

Togtrafikken på Østlandet benytter en stor andel av FLIRT-flåten. Vy har bekreftet overfor Samferdselsdepartementet at de vil videreføre avtalen om vedlikehold av boggier med Mantena fram til 2029. Mantena har også avtaler om vedlikehold av tog med andre togselskaper som drifter togtrafikken omfattet av de konkurranseutsatte trafikkpakkene. Tungt vedlikehold av tog vil dermed bli gjennomført i Norge i mange år framover.

Presidenten [11:23:11]: Det blir replikkordskifte.

Trond Helleland (H) [11:23:24]: Godt nyttår til statsråden, som i går holdt den store togtalen. Han kunne ikke utstede noen garanti, men ga i hvert fall et løfte om punktlighet. Nå er vi over på vedlikeholdet, og jeg synes det var et oppklarende innlegg fra statsråden når det gjelder hvor vedlikeholdet skal foregå, og hva som skal vedlikeholdes hvor. Jeg er likevel kjent med, og det ble nevnt i et tidligere innlegg her, at av sikkerhetspolitiske grunner er det viktig at dette skjer i – kall det – vennligsinnede land. Jeg er også gjort kjent med, og vil be om at statsråden kan bekrefte det, at dette vedlikeholdet som vi snakker om, skal foretas i det kanskje mest problematiske av alle NATO-land, et land som Norge har holdt tilbake EØS-midler til, nemlig Ungarn. Er statsråden komfortabel med at dette komponentvedlikeholdet – hvis det eventuelt er riktig – skal foretas i Ungarn?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:24:25]: Jeg har ikke den konkrete kunnskapen om det, så jeg kan ikke gå inn i en sånn debatt. Men jeg vil understreke det som jeg sa i mitt innlegg, at det er viktig at det er vennligsinnede land. Så tror jeg det er viktig at vi uansett tar med oss i disse diskusjonene at vi aldri vil komme i en situasjon hvor vi enten har egenproduksjon eller et komponentlager på egen hånd som gjør at vi er uten sårbarhet. Dette gjelder ikke bare for samferdsel og infrastruktur, det gjelder på mange sektorer. Men jeg gleder meg over, i likhet med Stortinget, at det blir en høyere bevissthet i den norske samfunnsdebatten, og jeg tror vi må gjøre mer på dette området framover.

Morten Stordalen (FrP) [11:25:16]: Den 11. oktober 2023 i et svar til Mona Fagerås fra SV svarer statsråden at tungt vedlikehold på FLIRT-togene skal gjennomføres av Mantena fram til 2029. Til undertegnede den 26. oktober svarer statsråden at tungt vedlikehold av FLIRT-togene skal gjennomføres av Mantena fram til 2029. Den 30. november svarer statsråden til undertegnede at det er fram til 2025, men da en opsjon, ett år av gangen, og mulighet fram til 2029. Til komiteen 23. november skriver statsråden at det er fram til 2025, med en mulig opsjon man kan benytte seg av overfor

Mantena. I svar til Jone Blikra 21. desember og i dagens innlegg sier statsråden at Vy har til intensjon å ha vedlikeholdet hos Mantena.

Er statsråden imponert over sin informasjon til Stortinget?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:26:27]: I innlegget mitt nå sa jeg følgende:

«Vy har bekreftet overfor Samferdselsdepartementet at de vil videreføre avtalen om vedlikehold av boggier med Mantena fram til 2029.»

Departementet har i denne saken innhentet informasjon fra Vy i flere omganger i 2023, og mine svar til Stortinget i fjor høst var i tråd med de opplysningene departementet hadde fått fra Vy. Vy har bekreftet overfor Samferdselsdepartementet at de vil forlenge avtalen med Mantena om boggivedlikehold på FLIRT-tog fram til 2029.

Morten Stordalen (FrP) [11:26:56]: Er det slik å forstå at den informasjonen man hadde i starten, var feil, siden statsråden svarte 2029 både til representanten Fagerås og til undertegnede, men rettet sitt eget svar senere utover vinteren til 2025 med en opsjon? Eller er det mangel på respekt for Stortinget?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:27:17]: Jeg kan forsikre om at det er i min fremste rekke av tanker og bevissthet at vi skal svare så presist som overhodet mulig til Stortinget. Jeg bare gjentar at vi i denne saken har innhentet informasjon fra Vy i flere omganger i 2023, og at mine svar til Stortinget har vært basert på den informasjon jeg har mottatt.

Morten Stordalen (FrP) [11:27:37]: Takk for svaret.

Jeg stiller statsråden et oppfølgingsspørsmål: Kan vi nå heretter forvente litt mer presis informasjon til Stortinget når Stortinget henvender seg til departementet? Det er altså sånn Stortinget må forholde seg for å få faktainformasjon. I denne saken må kanskje statsråden være enig i at det er litt uheldig at det kommer så ulike signaler.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:28:00]: Som sagt vil vi alltid tilstrebe å gi så presis informasjon som overhodet mulig til Stortinget.

Presidenten [11:28:08]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Stordalen (FrP) [11:28:22]: La meg takke for debatten.

Som sagt er jeg som saksordfører fornøyd med at vi klarer å samle komiteen, og at faktisk et enstemmig stor-

ting vedtar at vi får gått gjennom hva konsekvensene vil være ved eventuelt å flytte tungt vedlikehold av det som egentlig snart er en monopolist. Vi kommenterer litt, jeg synes det stort sett er gode innlegg, men jeg må slutte meg til at jeg tror Senterpartiets Geir Inge Lien drar det litt utenfor det det egentlig handler om. Dette handler ikke om konkurranse. Det er strengt tatt regjeringen selv og hans eget parti som har vært med på å tildele og gjøre Vy til enda mer monopolist, det samme selskapet som eventuelt velger å flytte ut av landet.

Ellers takker jeg for debatten og ser fram til den videre oppfølgingen.

Presidenten [11:29:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:29:18]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel – opning av areal og strategi for forvaltning av ressursane (Innst. 162 S (2023–2024), jf. Meld. St. 25 (2022–2023))

Presidenten [11:29:36]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:30:11] (ordfører for saken): Den saken vi skal behandle her i dag, er en stor og viktig sak, og jeg tør påstå at alle partiene kjenner på ansvaret ved behandlingen av den.

Jeg vil starte med å takke komiteen for en svært grundig og engasjert behandling. Jeg vil også takke for de mange gode og nyttige høringsinnspillene fra en rekke organisasjoner og bedrifter underveis. Dette har vært en veldig grundig behandling sammenlignet med mange saker på Stortinget.

Historikken er at vi over mange år i Norge har kartlagt særlig området mellom Svalbard og Jan Mayen og sett på hvordan sokkelen ser ut der, med tanke på muligheter for mineralutvinning på norsk kontinentalsokkel. Bakgrunnen for det er at Norge har en helt unik kompetanse, både gjennom virksomheten på sokkelen, de enorme havområdene vi har, og den tradisjonen vi har for en bærekraftig forvaltning. Kartleggingen har også blitt gjort mot et internasjonalt bakteppe. Det er et økende behov for mineraler internasjonalt fordi energiomstillingen i verden til fornybart krever langt flere mi-

neraler, og mange av de mineralene er det forekomster av på norsk sokkel. Samtidig er det blant våre allierte en stor erkjennelse av at vi må kunne utvinne mer av mineralene i vår del av verden for å ha kontroll på forsyningskjedene.

Stortingsmeldingen selv og påfølgende høringer avdekker at det er store kunnskapshull om miljøet i dyp-havet og mulige miljøkonsekvenser av denne typen virksomhet, potensielt også for fiskeriene. Høyre kunne på den bakgrunn ikke støtte meldingen sånn som den var framlagt. Men vi er glade for at de fire største partiene på Stortinget, herunder regjeringspartiene, ville sette seg ned sammen og jobbe fram et bedre og bredt forlik om hvordan rammeverket for denne virksomheten kunne se ut. Vi er glade for at det nå er høyere krav til miljø og kunnskap om miljø, at det er krav om et oppdatert kunnskapsgrunnlag, og at det må fremmes en proposisjon for Stortinget som møter forventningene om den kunnskapen vi skal ha, innen den første PUD-en blir behandlet og utvinning kan finne sted. Dette er en trinnsvis, kunnskapsbasert prosess som er miljømessig ansvarlig.

Det er selvsagt også innvendinger til det rammeverket som nå har blitt arbeidet fram mellom flere partier, men jeg er overbevist om at eventuell framtidig mineralvirksomhet på norsk sokkel kommer til å være kunnskapsbasert, og at man har god kjennskap til både miljøet og mulige miljøpåvirkninger når man kommer til det tidspunktet da utvinning eventuelt skal finne sted. Det er et legitimt standpunkt å være imot det, men da er det ikke mangel på kunnskap man er imot; da er man imot noen som helst mineralaktivitet på norsk sokkel. Det er et legitimt standpunkt. Men slik regelverket er i dag, kan vi gjøre dette på en forsvarlig og miljømessig god måte.

Masud Ghara khani hadde her overtatt presidentplassen.

Marianne Sivertsen Næss (A) [11:34:53] (komiteens leder): Utvinning av mineraler og metaller fra havbunnen kan i framtiden bli en ny og viktig næring for Norge og samtidig bidra til å sikre den globale tilgangen på viktige metaller. Behovet for mineraler vil øke sterkt de neste tiårene, og på havbunnen finnes det viktige mineraler som vi trenger for å bygge vindturbiner, solcellepaneler og elbiler som vil være avgjørende for at vi skal nå våre klimamål. Vi bruker også mineraler i en rekke hverdagsprodukter, som vannrør, heiser, batterier og mobiltelefoner.

Den vestlige verden, og spesielt Europa, er i dag i stor grad avhengig av import for å dekke sitt behov for metaller og mineraler. Er det noe vi har lært av de siste årenes energikrise, er det viktigheten av å sørge for egen forsyningsikkerhet. Vi kan ikke, og skal ikke, gjøre oss avhen-

gige av mineraler fra noen få land utenfor Vesten, som Kina eller Kongo. Jeg vil samtidig skynde meg å si at parallelt må også vi som samfunn bli bedre på å ta vare på og gjenbruke de metallene og mineralene vi allerede har.

En beslutning om åpning vil ikke i seg selv kunne føre til noe aktivitet til havs, men det er en forutsetning for leting fra private selskaper. Enhver privat aktivitet knyttet til havbunnsmineraler er avhengig av at man får tillatelse etter havbunnsmineralloven, og det er først etter at områdene er åpnet, og etter en søknadsprosess, at tillatelser til leting og utvinning kan gis til industrielle aktører. Uten en s ånn involvering vil vi ikke kunne få avklart hvor store ressurser som faktisk finnes i norske havområder, hvorvidt ressursene kan utvinnes på en forsvarlig, bærekraftig måte, og om ressursene er lønnsomme å utvinne. Det er med andre ord en lang vei fram før utvinning kan bli en realitet, og første steg er altså å stille strenge miljøkrav og å skaffe mye mer viktig kunnskap.

Selskaper som får utvinningstillatelse, vil gjennom et arbeidsprogram i tillatelsens første fase bli pålagt å samle inn data om miljøforhold i de områdene de undersøker, data som i tråd med regelverket skal deles med staten. Så vil kartleggingen i statlig regi fortsette fra Sökkeldirektoratets side og gjennom MAREANO-programmet. Havforskningsinstituttet vil også få et oppdrag om å øke kunnskapen om regionale og lokale havstrømmer, både i Norskehavet og i Grønlandshavet, samt at relevante fagmiljøer, som Universitetet i Bergen, også vil inngå i et samarbeid for å samle inn mer og flere miljødata.

Ved å kombinere kunnskapsinnhenting fra staten, som fortsetter sin kartlegging av norske havbunnsmineraler og relevante natur- og miljøforhold, med at kommersielle aktører også kan bidra, vil man kunne dekke de kunnskapshullene som nå er påvist. Kunnskapsinnhenting vil med dette akselereres betydelig.

Samtidig er en føre-var-tilnærming en absolutt forutsetning for all aktivitet. Myndighetene skal altså i forkant av en eventuell utvinning lage et oppdatert og sammenstilt kunnskapsgrunnlag om virkningen for miljøet, og dette oppdaterte kunnskapsgrunnlaget og konkrete krav til utvinning vil ligge til grunn når en eventuell framtidig søknad om utvinning behandles i Stortinget.

Det er altså s ånn at det vi gjør i dag, er at vi åpner områder for mineralvirksomhet, men før det skal bli noen utvinning, skal man altså ha på plass et nytt, sammenstilt kunnskapsgrunnlag. Man skal ha den første planen for utvinning til Stortinget for behandling, og det er bare dersom man kan vise til at dette kan foregå på en bærekraftig og forsvarlig måte, at et framtidig storting vil kunne godkjenne en s ånn utvinning.

Helt til sist har jeg lyst til å understreke at all aktivitet knyttet til leting etter forekomster er funnet å gi små miljømessige virkninger.

Terje Halleland (FrP) [11:39:24]: Jeg har også lyst til å starte med å takke for et godt samarbeid i forhandlingene som er gjennomført i denne saken, og som har sikret oss et bredt flertall som kan gi aktivitet med utvinning av havbunnsmineraler på norsk sokkel.

Behovet for mineraler er stort, og det vil bare øke i tiden framover. Samtidig har vi de senere årene fått oppleve sårbarheten i samfunnet når det er mangel på råvarer, eller at råvarer ikke er tilgjengelig for alle på like vilkår.

Stadig flere mineraler anses nå som kritiske råvarer. Markedet for mange av disse mineralene er konsentrert rundt veldig få aktører, og det er dominert av land utenfor Vesten. Stormaktsrivaliseringen og krigene vi opplever nå, øker risikoen for at tilgangen på råvarer og mineraler kan bli svært utfordrende. Dette bør bekymre flere enn de partiene som utgjør flertallet i denne saken i dag. Europa er i en forsyningskrise på mineraler og er helt avhengig av import av mineraler fra autoritære regimer. Vi kan ikke forvente at andre skal sørge for den tilgangen til mineraler framover. Norge har både et ansvar og samtidig store muligheter.

Det skal gjennomføres en trinnvis åpningsprosess hvor de første tillatelsene skal legges fram for Stortinget. Det kommer til å bli stilt store krav til aktørene. Det skal etableres egne arbeidsprogram for letefasen hvor det blir stilt krav til miljøkartlegging. Det skal vises til konsekvenser for miljøpåvirkning, naturmangfold og forholdet til annen næringsvirksomhet. Vi mener at dette er et forsvarlig rammeverk som sikrer miljøhensyn i hele prosessen.

Norge har gode forutsetninger for å videreutvikle marin industri gjennom 50 års erfaring med aktivitet på norsk sokkel, og det er lang tradisjon for samarbeid mellom myndighetene og industrien. Utvinning av havbunnsmineraler er en lovende næring som vi tror kan skape både verdier og arbeidsplasser i Norge. For å lykkes med dette er det viktig å tilrettelegge for de selskapene som nå vil satse på norsk sokkel. Vi vet hvor viktig det er med forutsigbare rammevilkår for næringsaktørene, spesielt i en næring som er helt i starten.

Nå skal myndighetene sammen med aktørene tilegne seg mer kunnskap om mineralforekomster og miljø på store havdyp, samtidig som aktørene skal få tilstrekkelig forutsigbarhet for å investere i en ny næring. Det brede flertallet på Stortinget som i dag ønsker å åpne for havbunnsmineraler, er den viktigste forutsigbarheten vi kan gi aktørene.

Det er mange som er bekymret for konsekvensene av dagens vedtak. Jeg tror det er svært viktig at det er akkurat i Norge dette vedtaket blir gjort. Alle vet at det kommer til å bli utrolig strenge krav til prosesser og til aktørene. Vi legger opp til miljøstandarder langt over det som eksisterer i dag, og der vi får mineralene våre fra i dag. Her har Norge muligheten til å gå foran og etablere internasjonale standarder for utvinning av havbunnsmineraler.

Forutsetningen for utvinning av mineraler på havbunnen er at ressursene utvinnes på en lønnsom måte, med akseptabel miljøpåvirkning og i sameksistens med andre næringer. Mineralaktivitet på havbunnen vil kreve kapital. Det må ha et langsiktig perspektiv og krever stabile og ikke minst forutsigbare rammebetingelser. Det håper jeg vi gir med dagens vedtak.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [11:43:51]: Først vil jeg takke for et godt og konstruktivt samarbeid i komiteen, og for at flertallet har kommet til enighet om en åpningsprosess for havbunnsmineraler på norsk sokkel. Dette gir forutsigbarhet for det som kan bli en ny og viktig havnæring for Norge, og som også vil kunne bidra med kritiske råvarer til en verden i omstilling.

Behovet for mineraler på verdensbasis er raskt voksende. Etterspørselen etter ulike kritiske og strategisk viktige mineraltyper som litium, kobolt og kobber forventes å mangedobles innen 2040. Samtidig er dagens produksjon, samt planlagt ny produksjon, langt under det forventede etterspørselsnivået.

En tilstrekkelig og pålitelig tilgang på mineraler er avgjørende for at verden skal lykkes med den globale energiomstillingen, og for at Norge skal oppnå ønsket samfunnsutvikling. Økt gjenbruk av metaller og økt forskning på alternative materialer vil ha en viktig rolle for å dekke verdens behov, men vil alene ikke være nok. Tilgangen på nye, «jomfruelige» mineraler må derfor økes, og tilgjengelige forekomster må utforskes.

Tilgangen på mineraler handler om beredskap og sikkerhet. I dag er utvinning og prosessering for mange mineraler og metaller konsentrert til noen få land utenfor Vesten, og i Europa er en i stor grad avhengig av import for å dekke sitt behov for metaller og mineraler. En slik avhengighet er for Senterpartiet helt uholdbar.

Sikre forsyningslinjer av kritiske råvarer for vårt samfunn blir stadig viktigere i en mer uforutsigbar omverden. Vi kan ikke tillate at utviklingen og omstillingen av våre samfunn avhenger av velviljen til totalitære og ustabile regimer. Flere av våre allierte har allerede innført tiltak for å bedre tilgangen på strategiske og kritiske mineraler, og Norge bør bidra med å øke forsyningsikkerheten for oss selv og våre allierte dersom vi kan gjøre dette på en mer bærekraftig og forsvarlig måte.

Norge har lang erfaring med trygg utvinning av naturressurser på sokkelen, med strenge krav til miljø og sikkerhet. En ny næring for mineralutvinning til havs skal bygge videre på den tradisjonen. Hensynet til miljø, bærekraft og sikkerhet skal ivaretas i alle ledd i åpningsprosessen. Norge har gode muligheter for å bidra med nye mineraler til verdensmarkedene og styrke vår forsyningsikkerhet av viktige mineraler, med strengere krav til bærekraft, sikkerhet og arbeidsrettigheter enn det dagens forekomster utvinnes etter. Den muligheten mener vi at Norge må gripe.

Kunnskapshullene om dyphavene og konsekvensene av en mineralutvinning skal tettes i letefasen. Staten skal nå, sammen med interesserte private aktører, begynne kartleggingen av mineralressursene og innhente miljødata i en letefase. Teknologi for utvinning skal utvikles og godkjennes etter strenge miljøkrav. Et nytt kunnskapsgrunnlag skal sammenfattes før de første utvinningstillatelsene kan godkjennes av Energidepartementet og Stortinget. Dette skal sikre et godt kunnskapsgrunnlag før en beslutning om utvinning godkjennes av norske folkevalgte her i denne sal. Dersom en utvinning ikke er mulig å utføre på en miljømessig forsvarlig måte som også ivaretar hensynet til våre andre havnæringer, vil ikke en utvinningstillatelse godkjennes.

Det er for tidlig å si hvordan en eventuell utvinning vil foregå, om det er lønnsomt, eller om det er mulig å gjøre dette på en bærekraftig og forsvarlig måte. Derimot er det ikke for tidlig å si, slik det brede flertallet i denne salen nå gjør, at vi må utforske forekomstene og tilegne oss mer kunnskap om havmiljøet i dyphavet. Dersom funnene er lønnsomme og en utvinningstillatelse gis, vil det kunne gi nye arbeidsplasser, øke vår egen og alliertes forsyningsikkerhet og bidra til verdens energiomstilling.

Lars Haltbrekken (SV) [11:48:34]: De siste dagene har NRK satt søkelyset på mange inngrep i naturen de siste fem årene som har gjort at vi har mistet veldig mye verdifull natur. Fram til i dag har visse deler av naturen vært utilgjengelig for oss mennesker, f.eks. den som har vært under en konstant kappe av is i Arktis, eller den naturen som er på mange tusen meters dyp. Disse delene av kloden har stort sett fått være i fred for oss mennesker, men i dag vil stortingsflertallet det annerledes. Nå skal vi slippe gruveselskapene til, så de kan herje på havbunnen – med miljøkonsekvenser vi ikke aner rekkevidden av.

En rekke av våre fremste miljøeksperter har i klare ordelag, som det er umulig å misforstå, advart mot å åpne for gruvevirksomhet langt, langt nede i havdypet. Miljødirektoratet skrev i sin høringsuttalelse:

«Konsekvensutredningen (KU) gir, etter Miljødirektoratet vurdering, ikke beslutningsgrunnlag for å åpne for mineralutvinning til havs. KU viser vesentlige kunnskapsmangler om natur, teknologi, og miljøvirkninger. Videre inneholder den ikke vurderinger av om, eventuelt hvor og hvordan, det er mulig å drive mineralvirksomhet på en forsvarlig og miljømessig bærekraftig måte.»

I innstillingen understreker flertallet at «Norges tradisjon og omdømme for ansvarlig bærekraftig forvaltning av naturressurser og havområder skal ivaretas i utforming av krav og rammevilkår». Da spør jeg meg: Hvilken tradisjon og hvilket omdømme for ansvarlig bærekraftig forvaltning av naturressurser og havområder er det flertallet snakker om? Er det den som blindt overser og trosser de klare faglige advarslene mot oljeboring i sårbare havområder, som alle disse partiene har gjort seg skyldig i? Er det tradisjonen for å se bort fra vitenskapen når iskantsonen og oljeboring i iskantsonen diskuteres, de snakker om? Eller er det tradisjonen med å se bort fra den konklusjonen jeg nettopp leste opp fra Miljødirektoratet, de viser til?

Jeg kan være med på understrekingen av at det er en tradisjon for disse partiene å se bort fra og trosse klare miljøfaglige råd, men spesielt ansvarlig eller bærekraftig er ikke denne tradisjonen, og omdømmet de snakker om, blir stadig dårligere.

Jeg tror dem rett og slett ikke når de sier at «rammeverket for mineralvirksomhet på norsk sokkel skal bidra til høye miljøstandarder for slik virksomhet også internasjonalt». Jeg tror dem heller ikke når de sier at de forventer at hensynet til fiskerinæringen, habitat og fauna skal ivaretas i utvinningstillatelsene. All erfaring viser det motsatte.

Jeg spør meg: Hva skal de med innspill fra øvrige berørte statlige etater, herunder Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet, i forbindelse med utarbeidelse av forslag til arbeidsprogram for utvinningene, som de skriver? Jeg har mine sterke tvil om at de kommer til å lytte til disse innspillene uansett. De har i hele denne saken vist at de ikke lytter til dem, verken de klare advarslene fra Miljødirektoratet, fra Havforskningsinstituttet eller fra andre.

Da har jeg større tiltro til næringslivet. Det må være et tankekors for et parti som Høyre, som liker å fortelle oss at de er på næringslivets side, at store deler av næringslivet ikke ønsker denne virksomheten. Konserndirektøren for kapitalforvaltning i Storebrand skrev i et innlegg i E24 8. desember i fjor: «Det er verken miljømessig eller økonomisk lønnsomt å utvinne mineraler fra havbunnen.»

Han viser til flere forskningsrapporter som er kritiske til behovet for mineralene som finnes, og om det er

bruk for dem i det grønne skiftet. Han viser også til en global koalisjon av 153 finansinstitusjoner, som representerer verdier som er 18 ganger større enn oljefondets verdier. Denne koalisjonen har forpliktet seg til å redusere sine negative påvirkninger på naturen, og de sier at de ikke vil bruke mineralene fra dyphavet. Dette er selskaper som Samsung, Google, Volvo og BMW.

Selv om flertallet her i dag åpner for å spille hasard med livet i havet, har jeg tro på at næringslivet kommer til å stoppe dette.

Jeg tar opp de forslag SV står bak.

Presidenten [11:53:45]: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Sofie Marhaug (R) [11:53:56]: Dette er en mørk dag for naturen. Miljødirektoratet og samtlige miljøorganisasjoner og fiskeriorganisasjoner er mot det som Stortinget kommer til å vedta i dag. Til og med Equinor, som antakeligvis kan mest om norsk sokkel, og som kjenner norsk sokkel best, er negativ til å åpne for å lete etter havbunnsmineraler og drive med gruvedrift i Arktis. Det disse organisasjonene har bedt oss om, er ikke de justeringene som regjeringspartiene, Høyre og Fremskrittspartiet har kommet med. Det de har bedt oss om, er en pause. Vi har ikke nok kunnskap, og vi kommer ikke til å få nok kunnskap. Den letingen som man nå skal åpne for, er første steg til utvinning, altså første steg til gruvedrift – det henger sammen.

Saksordføreren snakket om et internasjonalt ansvar. Her er det også verdt å minne om at vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på naturen, for å stoppe kappløpet mot bunnen. Norge er faktisk et unntak. Det er ikke vanlig å åpne for gruvedrift på havbunnen. Vi er altså ledende i et angrep på sårbar natur. Vi skiller oss ut i verdensammenheng som verstinger. Som sagt er leting og utvinning uløselig knyttet sammen.

Den sikkerhetsmekanismen der Stortinget skal få de første planene for utvinning til behandling, er jeg dessverre redd for at får liten eller ingen betydning, og jeg skal forklare hvorfor jeg tror det. Det er fordi akkurat de samme partiene lar saklige argumenter som vi har fått høre, ikke minst gjennom en grundig høring, som vi har blitt advart mot mange, mange ganger nå, prelle av som om de var dekket av teflon. Det er ingenting som går inn på regjeringspartiene eller Høyre og Fremskrittspartiet. I stedet kjører de gjennom dette forslaget om å åpne for gruvedrift på havbunnen med en sikkerhetsmekanisme som de samme partiene kommer til å bruke til å si ja til utvinning. Vi får se når tiden kommer, men jeg tør vedde på at akkurat de samme partiene vil stemme for å si ja til utvinning når søknadene kommer. Når det gjelder de gamle argumentene som handler om føre var, som handler om artsmangfold, og som handler

om at vi skal ta vare på naturen, også i et internasjonalt perspektiv og i et framtidsperspektiv, kommer de samme partiene ikke til å la seg rikke når vi får disse planene til behandling.

Det framstilles ofte som at vi må gjøre dette, at vi ikke har noe valg, at vi er nødt til å ødelegge enda mer av naturen på grunn av det grønne skiftet, på grunn av mobiltelefoner, eller hva man bruker som unnskyldning. Men denne tankegangen tar ikke hensyn til at jordens ressurser er begrensede. Vi vet ikke hva vi ødelegger når vi begynner å tukle med havbunnen i Arktis. Men det er veldig effektivt å si at vi må gjøre noe, og at vi ikke har noe annet valg. Det er et effektivt politisk pressmiddel, men det er altså veldig, veldig få – om noen – stater som gjør det som Norge er i ferd med å gjøre nå. Det er ekstremt kontroversielt. Det er ikke noe vi må gjøre. Sannheten er at større grad av resirkulering og redusert forbruk er det som ville gjort Norge bedre rustet sikkerhetspolitisk, som ville gjort oss mer uavhengige, og som en rik og sterk stat har vi gode forutsetninger for det. I stedet åpner vi nå for privat cowboy-virksomhet på havbunnen i Arktis. Det er veldig spesielt.

Jeg gjenntar: Dette er en mørk dag for norsk natur. Vi vet ikke konsekvensene av det vi vedtar i dag.

Ola Elvestuen (V) [11:59:18]: Saksordføreren var inne på alvoret rundt den beslutningen som flertallet er i ferd med å ta i dag. Jeg vil nok påstå at det er lenge siden energi- og miljøkomiteen har behandlet en sak, eller Stortinget har tatt beslutning i en sak, som har større internasjonal betydning enn det som er tilfellet med det Stortingets flertall er i ferd med å gjøre nå. Vi er det første landet i verden som, hvis flertallet holder på disse standpunktene, vil gå inn for å åpne for mineralutvinning på havdypene, altså ned mot 4 000 meter, med det helt unike biologiske mangfoldet som er der, i enorme områder – det første landet i verden som åpner. Det er det vi gjør, selv om det er en beslutning om at de første sakene om utvinning skal tilbake til Stortinget.

Som representanten Haltbrekken var inne på: Det er få saker Stortinget har fått hvor det faglige rådet mot ikke å gjøre det, er så tydelig som i denne saken. Miljødirektoratet mener at konsekvensutredningen ikke oppfyller kravet i havbunnsmineralloven, og kan heller ikke se at naturmangfoldloven er lagt til grunn. De mener at konsekvensutredningen «viser vesentlige kunnskapsmangler om natur, teknologi, og miljøvirkninger» når det gjelder det som skal settes i gang. Man sier at mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen «vil ha betydelige irreversible konsekvenser for det marine miljøet». Havforskningsinstituttet mener at det er «alvorlig kunnskapsmangel om naturforhold og bunnstrømmer i utredningsområdet». Tydeligere tale fra fagmiljøer er vel

sjelden – eller aldri – sett i saker som er kommet til Stortinget.

Vi er da det første landet i verden som går inn for å åpne for gruvedrift på havbunnen. Det gir et fryktelig dårlig signal i forhold til Norges miljøanseelse. Vi har jo tidligere plassert oss sånn at vi skal ligge i front når det gjelder å ta vare på verdens hav.

Flertallet bruker som argument at dette er mineraler som vi er helt avhengige av, at nå er det en dominans av Kina – og det er det, enkelte mineraler opp mot 100 pst. – og at det er nødvendig for å klare det grønne skiftet. For det første: Vi trenger ikke dette for å få til et grønt skifte. Det grønne skiftet må komme mye raskere. For å få utvinning på havbunnen er det snakk om 10–15–20 år – i beste fall. Det europeiske vitenskapsakademiet mener at det ikke er nødvendig. Dette vil vi og dette må vi klare, fordi utslippskuttene må komme mye raskere enn disse utvinningene vil kunne få på plass.

Så bringer man inn det sikkerhetspolitiske argumentet om at vi trenger disse mineralene for å få mindre avhengighet av Kina. Men sannheten er, og risikoen er, at flertallet, ved å gå inn for denne saken og drive fram mineralutvinning på havbunnen i Norge, er med på å åpne døra for like stor kinesisk dominans også i utvinning av havbunnsmineraler. Det er tre, kanskje fire, land i verden som nå er pådrivere for gruvedrift på havbunnen. Det er Norge, det er Kina, det er Cookøyene, og det er Nauru. Der den store diskusjonen pågår, der vi blir en døråpner, er i Den internasjonale havbunnsmyndigheten, ISA, hvor dette jobbes for. Kina har posisjonert seg både med at det er de som har den største tildelingen av arealer internasjonalt, arealer på størrelse med Storbritannia, og også viser den største viljen til å sette i gang. Nå er vi en døråpner for den samme posisjonen. Det er det ikke bare jeg som sier, det skriver de i Washington Post og andre internasjonale medier.

Samtidig med at vi ligger i front for å åpne, ser vi en verden som går mer og mer imot. Nå er det vel nærmere 30 land som alle har markert at de vil ha et moratorium når det gjelder utvinning på havbunnen. Jeg mener at er det noe Norge har sikkerhetspolitisk interesse av, er det å ta det samme standpunktet i Den internasjonale havbunnsmyndigheten og ikke gå videre med den åpningen som flertallet gjør.

Une Bastholm (MDG) [12:04:39]: Jeg er vokst opp med hiten «Bruk hodet – vi har bare en klode». I de fleste saker hvor miljøet og naturen taper, kan man i alle fall se sånn cirka hvordan flertallet har brukt hodet sitt. Man kan se sånn cirka hvilke miljøhensyn som har blitt veid opp mot hvilke andre hensyn.

Det som sjokkerer meg mest med denne saken, er at man går inn for en åpning av mineralvirksomhet på

havbunnen uten engang å vite hvilken kunnskap vi mangler. Dette er et område av kloden som vi ikke har kunnskap om. Det gjør at Miljødirektoratet sier tydelig at det ikke finnes beslutningsgrunnlag her. Vedtaket Stortinget gjør i dag, er kanskje ulovlig fordi det bryter kravet om konsekvensutredning. Det går ikke an å konsekvensutrede noe man har så lite kunnskap om at man ikke vet hvilke konsekvenser det kan ha, eller engang hvilke miljøkrav det kan være mulig å sette for å unngå en naturpåvirkning som vi er pålagt å unngå.

Det overrasker meg stort at konservative Høyre har valgt å gå inn for denne åpningen. At regjeringen har et press på seg etter at et sånt ønske har funnes i en del år, og ikke ønsker å bruke penger på den nødvendige kartleggingen som bør skje i offentlig regi, kan man til en viss grad forstå, men at Høyre bidrar til det flertallet i Stortinget, forundrer meg veldig. I denne saken hadde det vært helt fint å si at nå sender vi meldingen tilbake til regjeringen, og vi ber om mer kunnskap før vi tar stilling.

Dagens beslutning om å åpne store deler av Norskehavet for mineralutvinning på havbunnen bryter med viktige prinsipper om kunnskapsbasert forvaltning og også det grunnleggende prinsippet om å være føre var. Stortingsflertallet overkjører rådene fra sine egne faginstanser og ignorerer også motstand og advarsler fra sine nærmeste naboland.

Denne beslutningen har minst fire alvorlige varsel-lamper som hver for seg kunne vært tilstrekkelig til å be om å vente og heller hente mer kunnskap først.

Den første fallgruven er at det er miljøfaglig useriøst. Etter Miljødirektoratets vurdering er det rett og slett ikke beslutningsgrunnlag for å åpne for mineralutvinning til havs. De viser videre til «vesentlige kunnskapsmangler om natur, teknologi, og miljøvirkninger». At så klare advarsler fra regjeringens egne fagfolk blir så grundig overkjørt, er skremmende. Et minstekrav burde vært å etablere et moratorium mot gruvevirksomhet på havbunnen fram til vi har mer kunnskap, noe Miljøpartiet De Grønne sammen med flere andre partier her i dag fremmer forslag om. Det ville for øvrig også vært i tråd med synet til Storbritannia, Sverige, Frankrike, Tyskland, Finland, Canada, Brasil og EU.

Den andre fallgruven er at vi gambler med fiske-riessursene våre. Havet rundt Svalbard og sørover mot Norge er rikt på fisk, og det er godt forvaltet i dag. Å åpne for gruvevirksomhet i dette området er et eksperiment med fiskebestander som har skapt liv og inntekt og bosetting både i Norge og i mange andre land i århundrer. Vi vet at økosystemene i havet henger sammen, men vi vet for lite om artene på havbunnen til å forstå hvordan gruve drift vil påvirke sild, torsk og hval. Det eneste vi vet, er at mineralvirksomhet vil ha betydelige og irreversible konsekvenser for det marine miljøet, og vi kan legge til

det vi ellers vet – at havet er under stort press også fra andre påvirkninger, bl.a. klimaendringer, forurensning og aktivitet i havet.

Den tredje alvorlige fallgruven er at Norge setter en farlig internasjonal presedens, både ved å være først ute med å slippe industrien løs på naturen i dyphavet, og ved å sette en ekstremt slurvete standard for hva slags kunnskap som trengs. Her setter Norge et eksempel som vil bli brukt til å legitimere uforsvarlige åpningsprosesser andre steder i verden.

Det fjerde store problemet er at vi trækker rett ut i et utenrikspolitisk farvann med mye sjø, som min morfar ville kalt det. Han er vokst opp i et fiskerbondesamfunn langt ute i havgapet. Her er det mye bølger. Det er det ikke redegjort for i det hele tatt i stortingsmeldingen. Debattert i offentligheten eller vurdert av Stortingets utenrikskomité er det heller ikke. En lang rekke land har fiskeriinteresser som kan bli påvirket av gruve drift. Komiteen har også mottatt høringsinnspill som påpeker akkurat dette, at dagens vedtak kan medføre friksjon og oppmerksomhet rundt Norges tolkning av traktaten.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:09:57]: Kristelig Folkeparti går også mot den åpningen som flertallet kommer til å vedta i dag, og vi er bekymret for konsekvensene av dette. Som flere har vært inne på allerede, er det store kunnskapshull i grunnlagsrapportene som har blitt forelagt regjeringa da den behandlet saken. Spesielt vil jeg trekke fram fiskeri og miljø. Det har vært fokusert mye på de konsekvensene vi ser på naturen allerede, og nå går vi altså inn i et nytt farvann, som i verste fall kan medføre stort tap av viktig biologisk mangfold. Jeg vil også si, etter å ha vært borti veldig mange saker, at jeg knapt har vært borti en sak med så sterk faglig kritikk og fraråding som det er i denne saken. Flere har referert til det, enten det er til Miljødirektoratet, med sine tydelige råd, eller til Havforskningsinstituttet, med en tydelig beskjed til regjeringa.

I denne saken åpnes det et enormt område, og vi vet hvordan dette veldig ofte går. Dette er et ja i dag, så blir det investert mye penger for å se om dette er mulig, og så er faren veldig stor for at det også presses fram et ja i neste omgang. Jeg vil si at når en ikke lytter til de innvendinger som ligger på bordet i dag, hvorfor skal en lytte til de innvendingene som eventuelt kommer i neste runde? Kristelig Folkeparti legger forvalteransvaret til grunn. Vi legger føre-var-prinsippet til grunn. Vi burde hatt mer kunnskap før en fattet vedtak om å åpne.

Jeg vil også si, til det geopolitiske, at vi har en sårbarhet knyttet til mineraler. Jeg synes det er et viktig poeng, og jeg er bekymret for tilgangen på mineraler. Jeg har stor tro på at vi klarer å gjenvinne mer, og at vi klarer å finne løsninger på dette. Vi kommer til å ha behov for

mye mineraler. Jeg vil også understreke at det heller ikke er sånn at mineraler som vi i dag bruker og er helt avhengig av, utvinnes på en veldig positiv måte alle steder – det har jeg en grunnleggende skepsis til. Så utgangspunktet til Kristelig Folkeparti er at vi er positive til mulighetene som kan ligge der, men da må vi også være sikre på at det vi gjør, ikke medfører stor skade på fiskeri eller natur. Derfor, med føre-var-tilnærmingen, mener jeg at en burde kunne tatt seg tid til å gå noen runder, få mer kunnskap og få mer sikkerhet før en går til åpning.

Til slutt vil jeg bare legge til at sånn vi ser det, er det positivt at Høyre får til endringer i saken, bl.a. dette med at saken skal innom Stortinget. Det mener jeg er bra. Det er også flere andre elementer som ligger der, og jeg hører at det er et stort ønske om å ta et ansvar også for natur og miljø fra de som kommer til å stemme for dette i dag. Likevel mener vi at det ikke er nok, og vi frykter, som sagt, at når en først går til åpning, er det vanskelig å si nei i neste omgang. Når en ikke velger å lytte til det kunnskapsgrunnlaget vi har i dag, stiller jeg meg store spørsmål ved om en vil gjøre det i neste omgang.

Statsråd Terje Aasland [12:13:23]: Først vil jeg takke komiteen for et grundig og godt arbeid med stortingsmeldingen gjennom den innstillingen vi nå behandler. Jeg er glad for at det er et bredt flertall for forslaget om åpning av et område på norsk kontinentalsokkel for mineralvirksomhet. Det sikrer grunnlaget for det som kan bli en ny havnæring for Norge, og det skaper forutsigbarhet for industriaktører som vurderer å investere i leting og kartlegging av mineralforekomster på havbunnen.

Vi vet veldig godt at verden trenger mineraler. Etter spørsele etter mineraler og metaller er forventet å øke betydelig framover, i takt med økt utrulling av fornybare energiløsninger, elbiler og økt elektrifisering av samfunnet. Mineralene som vi skal bruke i det grønne skiftet, må komme fra et sted. I dag er det slik at viktige mineraler som samfunnene våre er avhengige av, og som vi bruker hver dag, ofte utvinnes på steder med dårligere miljøstandarder og arbeidstakerrettigheter enn det vi normalt vil bekjenne oss til. Vi har et moralsk ansvar også for hvordan vi får tak i innsatsfaktorene som vi er avhengige av å bruke for utviklingen av samfunnet vårt.

Produksjon og prosessering er i dag for mange mineraler og metaller konsentrert til noen få land utenfor Vesten, og i den vestlige verden, og spesielt Europa, er vi i stor grad avhengige av import for å dekke metallbehovet som vi har selv. Denne produksjonsstrukturen kan gi utfordringer for forsyningsikkerheten for vestlige land. Vi så hva som skjedde med energimarkedene da russisk gass falt bort: Europa hadde blitt for avhengig av én leverandør. Dagens geopolitiske situasjon gjør det derfor

enda viktigere enn før at de globale forsyningskjedene for metaller er diversifiserte, at vi i den vestlige del av verden ikke blir sårbare ved bortfall av forsyninger fra enkeltland vi ikke ønsker å gjøre oss avhengige av.

Mineraler på havbunnen, inkludert fra Norge, kan på sikt spille en viktig rolle i framtidig forsyning av metaller. Norge har et ansvar for å forvalte også disse naturressursene ansvarlig og kunnskapsbasert. Derfor mener jeg vi skal undersøke mulighetene for å utvinne havbunnsmineraler i Norge, så lenge det kan gjøres bærekraftig, forsvarlig og lønnsomt. For å få den kunnskapen trenger vi at flere leter, og det krever at områder åpnes for slik virksomhet. Regjeringen har derfor foreslått å åpne et område på norsk kontinentalsokkel slik at også kommersielle selskaper kan bidra med å avklare hvorvidt ressursene er lønnsomme, og om utvinningen kan gjennomføres på en bærekraftig måte – og jeg understreker: på en bærekraftig måte.

Slik kommersiell virksomhet er i en svært tidlig fase. Det er fortsatt kunnskapshull som må fylles før utvinning eventuelt kan starte. Regjeringen legger derfor opp til en skrittvis tilnærming til havbunnsmineralvirksomheten og vil etter en åpning velge ut mindre avgrensede områder som gjøres tilgjengelige for leting og kartlegging i første omgang. Med tillatelsen vil det følge krav til kunnskapsinnhenting og datainnsamling.

En åpning av områder er ikke det samme som at det gis tillatelse til utvinning. Det er et betydelig arbeid som skal gjøres før det kan skje, og hele prosessen skal gjennomføres basert på en skrittvis og føre-var-tilnærming. Finner man at den konkrete foreslåtte utvinningen kan gjøres bærekraftig og forsvarlig, vil det også kunne bety arbeidsplasser og verdiskaping langs hele kysten og bidra til at leverandørindustrien kan få flere bein å stå på. Jeg har god tro på at næringen, kunnskapen og teknologiutviklingen vil vise at utvinning kan skje på en bærekraftig og forsvarlig måte.

Norge har i dag en lang og stolt tradisjon for en helhetlig og god forvaltning av ressursene våre. Vi har lang erfaring med næringsvirksomhet, og vi har sterke forsknings- og teknologimiljøer knyttet til olje- og gassvirksomheten, havet og ressursene i havet. Dette er et godt utgangspunkt for å kunne utvikle lønnsom mineralvirksomhet på havbunnen, og det som kan bli en ny og viktig havnæring for Norge.

Presidenten [12:17:34]: Det blir replikkordskifte.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [12:17:52]: Flertallet har i innstillingen blitt enige om en mer forsvarlig og trinnsvis åpning for mineralvirksomhet. Som statsråden understreker, vedtar vi ikke i dag å utvinne havbunnsmineraler, men vi setter i gang en prosess der man skal finne ut og få mer kunnskap om hvorvidt det kan gjøres

bærekraftig og forsvarlig. I innstillingen uttrykker flertallet også betydelige forventninger til hvilke kunnskapshull som skal tettes i prosessen framover. Det er behov for mer kunnskap om arter, naturtyper, økosystemer og bunnstrøm, og herunder om de lokalt kartlagte naturforholdene er særlig verdifulle og sårbare. Vi understreker videre viktigheten av mer kunnskap om konsekvensene av fysisk fjerning av manganskorper, partikkelavsetning og sameksistens med andre næringer.

Nå er bevisbyrden over på aktørene, men også på regjeringen som skal utforme krav til arbeidsprogram og krav til prosjektspesifikk konsekvensutredning og mulige andre forskrifter. Vil statsråden sikre at det stilles såpass strenge krav til bl.a. miljøkartlegging, som gjør at vi kan tette noen av de kunnskapshullene framover?

Statsråd Terje Aasland [12:18:56]: Ja, det vil jeg, og jeg mener det er veldig viktig at vi gjør det, for vi skal gjøre det på en troverdig og god måte som står seg i etertid. Det å tette de kunnskapshullene som vi i dag har, er helt nødvendig gjennom den åpningsprosessen vi nå har startet.

Jeg har lyst til å understreke at jeg er veldig glad for den innrammingen som flertallet i Stortinget nå gjør. Jeg synes det var en fin tilføyelse til det som var ramme- ne den gangen vi fikk havbunnsmineralloven, og jeg synes også det er veldig flott at Stortinget vil behandle de første sakene i dette løpet. Jeg tror det er viktig med nett- opp kunnskap og innsikt – å se om vi stiller de riktige kravene, om vi skal være enda strengere, eller hvordan en skal gjøre det i tiden framover. Jeg tror også det er greit å støtte seg til et bredt flertall når en – eventuelt – skal sette i gang med en virksomhet som betyr at vi skal ta opp disse mineralene, noe jeg håper at vi kan gjøre og lykkes med på en god måte, ut fra den innstillingen og det oppfølgingsarbeidet som nå kommer til å starte.

Lars Haltbrekken (SV) [12:20:09]: Miljødirektora- tet sier at konsekvensutredningen som er gjort, ikke oppfyller kravene i havbunnsmineralloven § 2-2. De sier at vi mangler kunnskap for å behandle spørsmålet om åpning. Mitt enkle spørsmål er: Hvor sterke advars- ler må Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet og andre miljøfaglige etater komme med i forbindelse med de enkelte utvinningssøknadene før Energidepar- tementet anbefaler at utvinningstillatelse ikke gis?

Statsråd Terje Aasland [12:20:47]: Jeg vil skille vel- dig tydelig mellom kunnskapen for å starte eller gjen- nomføre en åpningsprosess, som vi nå gjør, og det å gi godkjenning til en utvinningstillatelse. Det er to veldig forskjellige ting. Åpningsprosessen og det åpningsved- taket som i dag gjøres, mener jeg det er god kunnskap

om og et godt grunnlag for å gjennomføre. Jeg mener, som jeg sa til svar på forrige replikk også, at den inn- rammingen som stortingsflertallet gjør, er av positiv ka- rakter. Jeg støtter helhjertet opp om det.

Så er det viktig at vi fram til vi eventuelt skal god- kjenne en utvinningstillatelse endelig, får tettet de kunnskapshull som vi i dag trenger å få tettet. Det mener jeg den prosessen som det er lagt opp til nå, gjennom både lovprosessen og også den tydeliggjøringen først fra regjeringen gjennom stortingsmeldingen og så også fulgt opp av Stortinget, rammer inn på en god og trygg måte for fremtiden.

Lars Haltbrekken (SV) [12:21:48]: Statsråden sier at det er to forskjellige ting å åpne for leting og å åpne for utvinning. Men når man åpner for leting på et svikten- de grunnlag, og Miljødirektoratet, som er regjeringens fremste miljøfaglige organ til å vurdere disse tingene, sier at man ikke har beslutningsgrunnlag for å åpne for leting, må jeg gjenta spørsmålet mitt, som jeg ikke fikk svar på: Hvor sterke advarsler må Miljødirektoratet komme med i forbindelse med de enkelte utvinnings- søknadene før Energidepartementet anbefaler at utvin- ningstillatelse ikke gis?

Statsråd Terje Aasland [12:22:35]: Jeg mener at den åpningen vi nå gjør, ikke er på sviktende grunnlag. Tvert om, det er på et trygt og godt grunnlag. Vi vet mye om letefasen, og så må vi hente inn mer kunnskap før vi eventuelt kan godkjenne en utvinningstillatelse. Det er det denne prosessen legger opp til, og jeg er helt trygg på at det kommer til å foregå på en god måte som følger opp de forvaltningstradisjonene vi har på norsk sokkel.

Sofie Marhaug (R) [12:23:13]: Statsråden snakket om et moralsk ansvar og var opptatt av at vi ikke kan overlate mineralutvinning til land som har dårligere ar- beids- og lønnsvilkår enn oss selv, men i svar på spørs- mål fra Rødt har departementet sagt at de ikke har gjort noen vurderinger av f.eks. hva slags tariffavtaler som vil gjøre seg gjeldende ved framtidig gruvedrift i Arktis.

Vi vet at mineralutvinningen der vil foregå fra skip, det er langt fra land. Det skiller seg egentlig ganske mye fra annen offshoreaktivitet vi har. Jeg er bekymret for at det kan bli arbeids- og lønnsvilkår som ikke er særlig go- de, at det ikke automatisk følger de norske arbeids- og lønnsvilkårene. Er statsråden bekymret for det samme?

Statsråd Terje Aasland [12:24:15]: Med dagens re- gjering er jeg ikke bekymret for det. Vi jobber med at vi skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår for arbeid på norsk sokkel og i norsk farvann, og det kommer også til å omfatte havbunnsmineraler og aktivitetene som lig- ger i tilknytning til det.

Sofie Marhaug (R) [12:24:30]: Hvis statsråden er så sikker på dette, er spørsmålet om de samme arbeids- og lønnsvilkårene som gjelder for norsk olje- og gassvirksomhet, vil gjelde for norsk mineralutvinning i Arktis.

Statsråd Terje Aasland [12:24:54]: Jeg kan ikke svare for hvordan tariffavtaler og andre ting blir utformet, men vi er veldig tydelige i regjeringen på at vi skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår for arbeid på norsk sokkel og i norske farvann. Dette ville bli omfattet av det.

Fiskeri- og havbruksministeren jobber intenst med den saken nå for å få den fram for Stortinget. Det er en viktig prinsipiell sak. Jeg var svært opptatt av den i forrige stortingsperiode, da jeg var i opposisjon, og jeg er like helhjertet opptatt av den nå som en del av regjeringen. Jeg er veldig glad for at regjeringen har den tilnærmingen til det.

Vi ønsker ikke å utvikle havnæringer i Norge som baseres på sosial dumping, på uverdige forhold for norske arbeidstakere eller som på en annen måte manipulerer den type virksomhet. Det er nettopp det vi skal bort fra. Det er det som også er mye av bekymringen knyttet til dagens mineralvirksomhet – med tanke på både miljøstandardene og arbeidstakerstandardene – som får fram de mineralene vi bruker både til norske el-biler og til andre innsatsfaktorer i vårt samfunn, at de nettopp tas ut og utvinnes under dårlige arbeids- og lønnsvilkår.

Ola Elvestuen (V) [12:26:13]: Vi er altså det første landet i verden som åpner for utvinning av havbunnsmineraler. Det statsråden sier, er at man må gjøre det attraktivt for private selskaper å ønske å lete, og da må de også ha muligheten, så det er jo en åpning man ønsker å gå inn for her.

Dette handler slett ikke bare om den norske sokkelen. Det handler selvfølgelig også om – siden vi er de første – hva som vil skje i internasjonalt farvann, og de beslutningene som skal tas i Den internasjonale havbunnsmyndigheten, ISA, der Sökkeldirektoratet møter, og har gjort det, så statsråden er jo også involvert i dette.

Mitt spørsmål er: Siden statsråden er opptatt av miljø og arbeidsforhold, betyr det at statsråden vil gå imot åpning av utvinning av havbunnsmineraler i internasjonalt farvann og støtte et moratorium? Eller er dette det første steget for at Norge skal åpne døra også for de enorme havområdene?

Statsråd Terje Aasland [12:27:17]: Nå behandler vi det området hvor det er lagt opp til åpning, og hvis det blir ytterligere utvidelser av det, kommer det til å bli behandlet på samme grundige måte som denne.

Jeg mener at vi har et godt rammeverk. Representanten var jo selv klima- og miljøminister i den regjering

gen som fikk vedtatt havbunnsmineralloven, og som var den som var arkitekten bak å få dette arbeidet i gang. Jeg går ut fra at også den regjeringen som var forut for dagens regjering, hadde et ønske om at en skulle komme i gang med utvinning av havbunnsmineraler, og at det var derfor en la fram denne loven. Men jeg er opptatt av at vi skal gjøre dette på en ordentlig og ryddig måte.

Når det gjelder åpningsprosesser, er det forhold som vi må gå til Stortinget med. Det tror jeg er veldig klokt og veldig ryddig og riktig, for det er Stortinget som skal bestemme over havområdene våre og innrammingen av bruken av dem. Det gjøres gjennom både åpningsprosesser, forvaltningsplaner, osv., så jeg mener vi har en veldig god forvaltning av norske havområder.

Ola Elvestuen (V) [12:28:20]: Jeg kan garantere statsråden at Venstre ikke har vært for å åpne havområdene for havbunnsmineraler, verken tidligere eller nå.

Spørsmålet mitt blir likevel: Statsråden snakker som om den beslutningen vi gjør nå, bare er et lokalt forhold for Norge. Det er jo ikke det. Det vi nå gjør, har en enorm internasjonal oppmerksomhet – fordi vi går først. Da blir spørsmålet igjen: Vil statsråden i hvert fall ta på alvor å sørge for at Norge ikke blir en døråpner for utvinning i internasjonalt farvann, som Kina er det landet som vil stå i sterkest posisjon for å dominere?

Statsråd Terje Aasland [12:29:03]: Jeg tar ansvar for det vår regjering legger fram for Stortinget, og nå legger vi fram et område for åpning knyttet til havbunnsmineraler, som jeg mener står seg godt nå. Det er et forholdsvis stort område, med stor sannsynlighet for at det er havbunnsmineraler som kan utvikles, og så er det om å gjøre å se om dette kan gjøres på en bærekraftig måte. Det er det steget vi har tatt nå. Vi har ikke gjort andre vurderinger utover det.

Ellers er jeg litt forundret over at representanten nå ikke er for havbunnsmineraler, i og med at han var med i den regjeringen som la fram havbunnsmineralloven og fikk den vedtatt i Stortinget.

Une Bastholm (MDG) [12:29:56]: Jeg synes statsråden omtaler Miljødirektoratets innspill litt pussig, for å bruke et mildt ord, for han omtaler det som om Miljødirektoratet ikke har visst hva det er de gir innspill til. Høringsinnspillet har vært til stortingsmeldingen som handler om en åpning. Det er også til stortingsmeldingen som handler om en åpning, at Miljødirektoratet sier det ikke er beslutningsgrunnlag fordi vi mangler grunnleggende kunnskap til å kunne vurdere det konkrete inngrepet, altså utvinning av havbunnsmineraler – hvordan det kan skje, og kravene til det. Det er veldig uvanlig. Det handler om at dette er en naturtype på planeten som vi ikke har kunnskap om, fordi den er frykte-

lig langt nede på havbunnen. Det er et lyssky sted, det er ikke et sted hvor menneskeheten har vært og kartlagt.

Mitt spørsmål ligner litt på Lars Haltbrekkens, som heller ikke fikk svar. Det er: Hva kunne Miljødirektoratet skrevet i sitt høringsinnspill for at regjeringen skulle konkludert annerledes?

Statsråd Terje Aasland [12:31:03]: Jeg mener vi har nok kunnskap til å gjennomføre en åpningsprosess. Vi er veldig åpne – både i det vi har kommunisert utad, og i det vi skriver i meldingen – om at vi trenger å tette kunnskapshull før vi kan gi tillatelse til en utvinning. Den prosessen er tydelig omtalt flere ganger, og den er også rammet inn på en veldig god måte av stortingsflertallets vedtak. Åpningsprosessen starter en prosess for mer kunnskapsinnhenting nettopp for å tette de kunnskapshullene, og inviterer også kommersielle selskaper til å kunne vise til og dokumentere både teknologi og kunnskap og forståelse om det som er der. Vi kommer til å følge opp de kravene som skal stilles, både gjennom arbeidsprogram og gjennom hele letefasen, før en eventuelt kommer til Stortinget med et forslag om en utvinningstillatelse, som vi skal gjøre ut fra det som nå ligger som flertallsinnstillingen til Stortingets behandling.

Une Bastholm (MDG) [12:32:04]: Miljødirektoratet er altså uenig med statsråden i det resonnementet. Grunnen til det er at hvis f.eks. et selskap, i dette veldig store åpnete området, kartlegger et mindre felt hvor man er interessert, vil man f.eks. kunne finne arter, men man vil ikke vite om det er en sjelden art eller en veldig vanlig art. Man vil ikke vite om det er en art som er viktig for økosystemet, eller hvilken rolle den har, f.eks. for fiskeriinteressene, som jeg er sikker på at også statsråden vanligvis ville vært opptatt av å beskytte. Vi mangler grunnleggende kunnskap. Den grunnleggende kunnskapen kunne det offentlige sørget for å ha fått inn. Staten kunne ha sørget for et regionalt program for å hente inn kunnskap om dette, uavhengig av en åpning for kommersielle interesser på havbunnen. Jeg er helt sikker på at statsråden vil være enig i at det er en forskjell på hvilke premisser som legges til grunn når man henter inn kunnskap – om det er økonomiske interesser, eller om det er samfunnsnytte og helhetshensyn.

Mitt andre spørsmål til statsråden blir: Hvis man finner ut at det er lite mineralressurser å hente ut, men relativt store miljøkonsekvenser i et spesifikt felt, vil det gjøre at man sier nei til det feltet?

Statsråd Terje Aasland [12:33:10]: Sannsynligheten for et nei i den siste delen av spørsmålet er selvfølgelig stor. Hvis det er lite ressurser og det ikke er bærekraftig

å gjøre det, blir det ikke utvinning av disse mineralene. Jeg skal ikke nå forskuttere en slik behandling, men det er opplagt at det må være både lønnsomt, bærekraftig og gjennomført på en god og trygg måte. Det er det som er innrammingen ut fra åpningsprosessen og de vilkårene som er stilt knyttet til det.

Jeg konstaterer også at Miljødirektoratet er veldig skeptisk og imot i sin høringsuttalelse. Jeg tar selvfølgelig det på alvor, men det er ikke alltid slik at alle etater og departementer er enig før en legger fram en sak. Denne saken står regjeringen bak. Vi mener det er en god, balansert løsning som ivaretar de ulike hensynene som har kommet fram gjennom høringsinnspillene, og den legger grunnlag for ytterligere kunnskapsinnhenting før en skal gå i gang med en eventuell utvinning.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:34:27]: Det hadde vært fristende å spørre – for dette kan jo sammenlignes med petroleum og åpningsprosessene som er der – hvor mange søknader som har blitt avslått til slutt når det først har blitt gitt en letetillatelse og et område er åpnet. Det tror jeg iallfall er veldig få. Det er jo det som er bl.a. Kristelig Folkepartis frykt, når en ikke har klart å hente inn kunnskapen selv. Som representanten Bastholm også sier: Det offentlige kunne gjort det, fått mer trygghet for dette og så eventuelt gått videre til åpning.

Jeg er enig i at det absolutt hender at det er faglige innspill som en velger å ikke lytte til, sånn er politikken, men jeg har knapt vært borti så mange tydelige råd. Sånn jeg opplever det, kunne kanskje Miljødirektoratet og andre ha snudd eller støttet det dersom det hadde vært innhentet mer kunnskap, og så kunne en gått for en åpning.

Så spørsmålet er heller: Hva var grunnen til at en hadde så behov for å gå så fort fram? Hvorfor ville en ikke hente inn mer kunnskap, for så å åpne? Det er ikke nødvendigvis bare at dette ikke er mulig, men det er det med kunnskapsmangelen som er kritikken.

Statsråd Terje Aasland [12:35:32]: Det er en veldig sammenfallende prosess, det vi nå legger opp til, med havbunnsmineraler og det som foreligger for olje og gass. Det er relevant å peke på det, for der åpner vi et område for letevirksomhet gjennom TFO-rundene, f.eks. Selskapene må lete, de må dokumentere at dette er bærekraftig, de må dokumentere at dette er en forsvarlig måte å gjøre det på. Det blir på samme måte i dette tilfellet, men her blir det også veldig strenge krav gjennom den innrammingen som nå foreligger, på hva som er arbeidsprogrammet, og hva som skal svares ut i arbeidsprogrammet. Jeg mener det er et veldig godt grunnlag.

I tillegg kommer Stortinget til å få seg forelagt de første sakene, nettopp for å behandle dem og vurdere de

vurderingene som ligger i bunnen. Ellers kunne også havbunnsmineralloven hatt et prinsipp om at Stortinget skulle godkjenne hver enkelt tillatelse, men det valgte den forrige regjeringen ikke å stille krav om.

Jeg tror den prosessen som vi har nå, er klok og fornuftig, og så er det kunnskap som må danne grunnlaget for de vedtakene vi skal gjøre i fortsettelsen.

Presidenten [12:36:36]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Ojala (PF) [12:36:59]: Fire partier på Stortinget vil i dag gi flertall for å åpne et område på størrelse med Storbritannia for utvinning av havbunnsmineraler. Flertallet gjør det mot rådet til flere viktige fagetater, som Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet. Flere land går imot Norges planer. Blant disse er Storbritannia, Tyskland og Frankrike. Årsaken til motstanden er at de mener vi har altfor lite kunnskap om miljøpåvirkningene denne typen gruvedrift vil ha. Det er også noe flere representanter har påpekt i dag. Flere store globale selskaper har også vendt tommelen ned for utvinning av havbunnsmineraler. Ja, listen over motstandere av Norges planer er svært lang.

For dem av oss som forstår at dagens vedtak vil gi Norge et omdømmeproblem, kan det likevel være håp i hengende snøre. Det er muligheter for at vedtaket Stortinget gjør i dag, kan bli kjent ugyldig. Advokat og ekspert på havrett Elise Johansen i advokatfirmaet Wikborg Rein har gjort en utredning om regjeringens konsekvensutredning for WWF, og hun konkluderer med at regjeringens konsekvensutredning ikke er grundig nok i henhold til lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen, altså havbunnsmineralloven. Det kan bety at dagens stortingsvedtak vil være ugyldig fordi konsekvensutredningen ikke tilfredsstiller kravet i § 2 i havbunnsmineralloven.

Høsten 2021 tok Jonas Gahr Støre over som leder i det internasjonale havpanelet. Kort tid etter sendte Statsministerens kontor ut en pressemelding der Støre pekte på følgende:

«Norge er et foregangsland innen havforvaltning. Havpanelet representerer et viktig arbeid Norge har startet for bærekraftig havforvaltning globalt og som vi sammen med våre partnere må sørge for blir virkelighet.»

Hadde statsministeren vært her, skulle jeg ha spurt ham: Hvor bærekraftig er det med gruvedrift på havbunnen, der vi skal skrape av metallskorpen på bergveggene nede i dypet etter ostehøvelprinsippet?

Havforskningsinstituttet og mange andre mener, som nevnt tidligere, at åpning av gruvevirksomhet på havbunnen uten god nok kunnskap om miljøpåvirkningene vil svekke Norges omdømme. I sitt hørings svar skriver Havforskningsinstituttet bl.a.:

«Med en åpning av utredningsområdet for mineralvirksomhet som skissert i KU vil Norges omdømme som fiskerinasjon og pålitelig partner i havspørsmål svekkes.»

Noen ganger møter man seg selv i døren, og nå er det Norges tur til å møte seg selv i døren. Gjennom flere år har vi i Norge pøst ut hundretalls millioner til bevaring av regnskog og har hatt pekefingeren høyt hevet når det gjelder andre lands manglende omtanke for klima og miljø. Det er viktig at vi spør oss selv: Er Norge som havnasjon tjent med et omdømmetap i den skalaen vi nå ser komme? Det bør vi tenke nøye over.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:40:11]: Jeg vil kommentere debatten. Jeg setter særlig pris på representanten Ropstads innlegg. Han ser at her har man gjort et stort arbeid ved at det rammeverket som først var foreslått, er gjort bedre på akkurat de punktene som etter spørres fra opposisjonen. Så er spørsmålet om det er langt nok, om det er forsvarlig nok.

Også det representanten Ropstad kom inn på med petroleumsnæringen, synes jeg er et veldig relevant poeng, for det er jo slik at alle partiene her i salen synes det er greit at man leter etter olje og gass i områder som man ikke har full kunnskap om. Men vi har stor kunnskap om hvordan man kan forvalte den typen leting og utvinning, slik at vi får den kunnskapen innen man gir godkjenning for utvinning. Det er den metodikken, den unike erfaringen Norge har, vi anvender på havbunnsmineraler, og som også gjør det naturlig at nettopp Norge er tidlig ute, fordi vi har den kunnskapen, sammen med kunnskapen om bærekraftig havforvaltning.

For å komme litt inn på det med den kunnskapen: Man er nødt til å ha kommersiell letevirksomhet for å få miljødata fra de områdene som er interessante, i tillegg til den forskningen i statlig regi som har foregått i mange år, og som Stortinget også har bevilget penger til å fortsette med. All den kunnskapen blir akkumulert, og Stortinget har veldig høye forventninger til det kunnskapsnivået man skal ha før man eventuelt gir grønt lys til at man kan gå videre med utvinning. Det med kunnskap, som virker å være et sentralt spørsmål for mange her, er derfor veldig godt ivaretatt gjennom både meldingen, havbunnsmineralloven og enigheten, og de kravene som kommer fram i den enigheten.

Marianne Sivertsen Næss (A) [12:43:03]: Jeg vil også kommentere noen av de påstandene som kommer fra talerstolen i dag. Den kanskje viktigste er at det er flere som sier at vi ikke vet konsekvensene av det vi gjør i dag. Jeg vil si at vi vet ganske godt hva vi gjør.

For det første vet vi at aktivitet knyttet til leting etter forekomster er funnet å gi små miljømessige virkninger. Vi vet ganske mye om det å lete og letefasen. Så setter vi i gang en akselerering av kunnskapsinnhenting, nettopp for å dekke de kunnskapshullene som er avdekket. I tillegg til denne forsterkede kunnskapsinnhenting i statlig regi skjer nå det at private aktører inviteres inn, og de vil da få et arbeidsprogram hvor det stilles strenge krav. Blant annet er det krav om at de dataene som de henter inn, skal deles med staten.

Så er det slik at man åpner et område for å kunne starte leting, men man starter ikke å lete i hele dette området. Det er et lite område som vil bli lyst ut, og hvor man kan søke om å få tillatelse til å lete. Dersom man i det lille området hvor man leter, skulle finne at det kan vurderes som lønnsomt å utvinne, skal man også komme med en prosjektspesifikk konsekvensutredning, og programmet for den konsekvensutredningen skal ut på høring. Det samme skal konsekvensutredningen når den er ferdig. Her skal man også kunne bevise, når man eventuelt kommer med en søknad, at det kan utvinnes på en bærekraftig og forsvarlig måte.

I tillegg har myndighetene fått på plass et oppdatert og sammenstilt kunnskapsgrunnlag som skal ligge til grunn for den eventuelle søknaden som kommer til Stortinget for behandling, noe som er det ekstra steget som er lagt inn i denne prosessen gjennom Stortingets behandling – og også det skal på høring. Det vil altså være en rekke anledninger for oss til å kunne få både tilgang til og åpenhet rundt hva som ligger til grunn for en eventuell behandling av en framtidig søknad om utvinning.

Jeg tenker at det er viktig å påpeke at retorikken her i dag er som om vi åpner for gruvedrift eller utvinning i morgen. Det er ikke det vi gjør, vi går i gang med leting for å dekke kunnskapshull. Vi skal hente kunnskap først.

Så vil jeg bare påpeke at utvinning kun vil tillates dersom den framtidige kunnskapen viser at ressursene kan utvinnes på en både bærekraftig og forsvarlig måte, og at man sikrer sameksistens med fiskeri og andre aktører til havs.

Irene Ojala (PF) [12:45:45]: Regjeringen skriver på sin hjemmeside at Norge har store forventede havbunnsmineralressurser i sikte. Når man forventer noe, kan det jo gå både i positiv og i negativ retning.

Helt siden Gro Harlem Brundtland i 1987 leverte sluttrapporten Vår felles framtid, har Norge skrevet under på samtlige internasjonale klima- og naturavtaler. En av avtalene er den globale havmiljøavtalen Norge underskrev så sent som i mars 2023. Avtalen styrker havretten og en internasjonal miljøforvaltning på en måte som er i tråd med Norges interesser som havnasjon.

Vi i Pasientfokus har lest høringssvarene, og vi har lest Meld. St. 25 for 2022–2023, om mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel, meget nøye. Og jeg lurer faktisk på: Hva i all verden er det regjeringen, sammen med Høyre og Fremskrittspartiet, har forstått om gruvevirksomhet til havs som svært få andre i verden forstår?

I november skrev 119 europeiske parlamentarikere et brev til norske politikere og ba oss si nei til regjeringens forslag. Urfolk fra 34 ulike land og 54 urfolksgrupper har bedt om et forbud mot mineralleting til havs. Ti norske miljøorganisasjoner har krevd at regjeringen legger planene på is. Til og med det norske miljødirektoratet har slaktet konsekvensutredningen som stortingsmeldingen bygger på, og sier bl.a. at den viser vesentlig kunnskapsmangel om natur, teknologi og miljøpåvirkning, og at den ikke inneholder vurderinger av om og hvordan det er mulig å drive mineralvirksomhet på en forsvarlig og miljømessig bærekraftig måte. Vi er jo et land som mange ganger har sagt at vi skal være føre var i naturspørsmål. Er vi det?

Havforskningsinstituttet har også sett på områder som benevnes som «særlig verdifulle og sårbare områder». De går heller ikke god for regjeringens planer.

Det er flere land som ønsker et midlertidig forbud mot gruvevirksomhet til havs. Allikevel føler jeg meg ganske presset når vi i dag er her i denne sal og skal stemme over det som av regjeringen oppfattes som riktig. Er vi da umoralske, vi som sier at nei, vi vil ikke ha dette, og at vi vil ha mer kunnskap? Det er en liten undertone av at vi ikke er tøffe nok til å stå opp for videre utvikling av Norge.

Mineralutvinningen på norsk kontinentalsokkel stemmer vi derfor imot i dag. Det tar tid å skaffe seg ny kunnskap, og jeg er litt redd for at Norge som nasjon er på full fart mot en omdømmeavgrunn istedenfor at man sjekker havbunnen.

Finnmark er et havfylke, og jeg forstår at jeg sannsynligvis er den eneste fra finnmarksbenken som stemmer imot åpning av gruvevirksomhet til havs. Det vil nok mange finnmarkinger merke seg.

Lars Haltbrekken (SV) [12:48:51]: Verken jeg eller representanten Bastholm fikk svar fra statsråden på det vi spurte om. Hvilke ord skal Miljødirektoratet bruke? Hvor sterke advarsler skal Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet og andre komme med mot utvinnings-tillatelser for at regjeringen skal lytte til dem?

Statsråden sier at det ikke er sånn at etatene og regjeringen alltid er enige før regjeringen legger fram en sak. Nei, det skal være sikkert og visst. I miljø saker er regelen snarere at regjeringen overkjører de klare miljøfaglige rådene som kommer.

Statsråden sier også at det er relevant å sammenligne med tillatelser til oljeutvinning. Ja, sier jeg, og kan legge til: Skrekk og gru! For hva skjer der? Jo, oljeselskapene får de områdene de peker på, til tross for sterke advarsler fra Miljødirektoratet, fra Havforskningsinstituttet og fra Polarinstituttet. Vi vet hva vi gjør, sier representanten Sivertsen Næss. Miljødirektoratet sier at vi ikke vet nok om å åpne for gruvevirksomhet på havbunnen. Men jeg tror nok at flertallet vet inderlig godt hva de gjør. De vet at de nok en gang overkjører natur og miljø og klare miljøfaglige advarsler.

Selv om flertallet i dag åpner for å spille hasard med livet i havet, har jeg mye større tro på næringslivet enn på stortingsflertallet – enten det gjelder de delene av næringslivet som skal komme med pengene og skulle ha finansiert dette, eller de som skulle ha kjøpt mineralene. Veldig mange av dem sier nei takk. Dette er ikke en type mineralvirksomhet som er forenlig med de krav vi setter til miljø. Det sier Samsung, det sier Google, det sier Volvo, det sier BMW, og det sier en rekke internasjonale finansforetak.

Ola Elvestuen (V) [12:51:55]: Statsråden sier i spørsmålsrunden, som han ofte gjør, at det egentlig er tidligere regjering som har ansvaret for det som skjer. Men det er nåværende regjering som legger fram en åpnings sak og en åpningsmelding, og jeg er helt sikker på at med en åpningsmelding hvor de faglige rådene fra Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet er så tydelige på at vi ikke bør gjøre dette, ville denne saken aldri gått gjennom i en regjering som Venstre var en del av.

Så må jeg si at jeg synes stortingsflertallet har en slags selvpålagt naivitet og diskuterer og behandler denne saken som om dette bare omhandler den norske sokkelen. Det gjør det selvfølgelig ikke. Vi er først i verden med å åpne for gruvedrift på havbunnen. Det blir lagt merke til, og motstanden mot Norge vil øke. Det er også spesielt å ikke vite hva Norges standpunkt er innenfor den internasjonale havbunnsmyndigheten, ISA. Det er rådsmøte allerede i mars, og det er nytt møte igjen i juli. Hva er Norges standpunkt? Skal vi da være en pådriver for å åpne opp også i internasjonalt farvann, eller mener vi at dette er noe som bare skal være i Norge? Det vil selvfølgelig bli brukt internasjonalt som at vi er en pådriver for å åpne også i internasjonalt farvann.

Åpnes internasjonalt farvann for gruvedrift på havbunnen – det er enorme havområder, og vi kjenner lite eller ingenting til det biologiske mangfoldet som er der – er Kina i best posisjon til å sette i gang. Hvis ett land går, må alle følge etter, og Norge har ingen kontroll på hvilke miljøkrav som stilles, eller hva som er grunnlaget for det, for da er det en åpning.

Historien vil vise at dersom vi ikke klarer å stoppe dette med et moratorium, er Norge landet som tar det første steget og er døråpneren for utvinning, gruvedrift og næringsutvikling i de største ukjente naturområdene vi har i verden. Vi er også en døråpner for at den sikkerhetspolitiske risikoen vi har, med en avhengighet av Kina, vil bli forsterket, i henhold til dem som har greie på dette.

Sofie Marhaug (R) [12:55:01]: Nei, vi vet faktisk ikke konsekvensene av det vi kommer til å vedta i dag. Leting er første steg på vei til utvinning. Det har Kjell Inggolf Ropstad helt rett i når han peker på sammenligningen med norsk olje- og gassutvinning. Det begynner med leting, og så blir det utvinning og produksjon. Det er jo tanken her også. Det er hele hensikten til regjeringen, og det er det Høyre og Fremskrittspartiet er med på å sikre flertall for i dag.

Jeg må bare si at jeg egentlig ikke helt forstår hvorfor de partiene ønsker å gjøre dette. Én ting er at det er utrolig sterk kritikk av dette – faglig kritikk. Det har blitt nevnt mange ganger i løpet av dagen. Et argument for å gå imot sterk faglig kritikk kan jo være at det er stor folkelig oppslutning om dette, at det er et folkekrav å åpne for gruvedrift på havbunnen i Arktis, men det er det jo ikke. Det på ingen måte et folkekrav. Det ikke sånn at det er en masse folk som ønsker dette. Det er drevet fram av for så vidt smale interesser, vil jeg tro.

Ut fra debatten i dag tror jeg det også handler om en eller annen form for geopolitisk stormannsgalskap – at vi liksom skal forsyne verden med mineraler. Sammen med det resonnementet blir vi presentert for en slags dobbeltmoral: Hvis det er umoralsk med mineralutvinning i andre land, gjør det ingenting at vi går løs på sårbar natur i Arktis. Det er en type logikk som Rødt ikke kan gå med på å akseptere. Det er ikke sånn at vi kan gå løs på sårbar natur i ukjente farvann, for det er nettopp det det er, bare fordi mineralutvinning i andre land ikke foregår etter de standardene vi ønsker oss. Vi kan ikke senke våre standarder for natur og miljø fordi vi synes standardene er for dårlige i andre land. Den logikken går jo ikke opp.

Igjen vil jeg bare si at dette er en trist dag for naturen, og jeg forstår ikke hvorfor Stortinget og regjeringen er pådrivere for dette. Jeg forstår det bare ikke.

Per Ivar Lied (Sp) [12:58:12]: Dette er ei stor sak, og det er mange høyringsinnspel. Noreg har eit unikt utgangspunkt. Vi har maritime tradisjonar og kompetanse. Vi har olje- og gassteknologi. Vi har også teke omsyn til fiskeria i tiår på tiår, og vi legg vekt på ei berekraftig utvikling. Likevel er det stor mangel på kunnskap både om mineral, om forvaltning og om moglege konsekvensar.

Saka inneber nettopp ei trinnvis, kunnskapsbasert tilnærming. Opning betyr ikkje automatisk utvinning. Vi ønskjer private, kommersielle aktørar nettopp for å bidra med tilleggsinformasjon og meir kompetanse. Mineralutvinning kan bli ei ny og viktig næring. Det er stor etterspørsel, og det er avgjerande innsatsfaktorar både i det grøne skiftet og i meir vanlege produkt som kvar av oss brukar kvar dag.

Så til det strategiske: Mineralutvinning skjer i få land, som fleire har vore inne på. Når teknologi og utvikling blir meir og meir avhengig av mineral og spesialkomponentar, er det også meir og meir viktig at forsyningslinja er breiare. Auka forsyningsikkerheit er viktig når vi kan bidra innanfor ei berekraftig ramme.

Når det gjeld omsynet til fiskeri og berekraft, treng vi meir informasjon og kunnskap. Vi skal ikkje starte utvinning eller gje løyve utan at det skjer på ein berekraftig måte, og at vi har god kunnskap om det.

Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel er eit stort og viktig tema som krev grundig vurdering. Senterpartiet står for ei berekraftig og forsvarleg utnytting av ressursar til beste for både økonomien vår og miljøet vårt – det skal liggje til grunn.

Vi kan kanskje seie at kontinentalsokkelen vår er ei skattkiste av verdifulle mineral, og det er viktig å utnytte desse ressursane på ein måte som ikkje skadar miljøet eller svekkjer andre næringar, som f.eks. fiskeri. Samtidig må vi sikre at mineralverksemd skapar verdiar og arbeidsplassar i Noreg. Gjeve grundige utgreiingar, meir kunnskap og strenge miljøstandardar kan aktiviteten på kontinentalsokkelen gje ringverknader til norsk næringsliv og skape nettopp langsiktige og berekraftige arbeidsplassar.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Terje Halleland (FrP) [13:01:10]: Jeg har litt lyst til å spørre Lars Haltbrekken om hva som skal til av anbefalinger for at SV skal si ja til utvinning av havbunnsmineraler. Hvilket direktorat skal være positivt? Når vil han se helheten i samfunnsutviklingen – der det gjerne ikke bare er én enkeltsak som blir vurdert, men en ser en helhet? Alle vi i denne salen vet når det vil skje – det vil aldri skje. Jeg kan ta med meg Miljøpartiet De Grønne og Rødt også. De vil aldri gå for det, for de ønsker ikke en utvinning. De vil ikke risikere noen ting med miljøet.

Det er vi andre som har sagt ja til dette. Vi har i hvert fall vært ærlige på at vi ønsker utvinning. Vi ønsker det på grunn av at vi ser på det som helt nødvendig i den situasjonen vi står i – den geopolitiske – med behov for mineraler og etterspørsel etter ny teknologi. Vi gjør det under betingelsene om at vi vet at det er trygghet for konsekvenser, for miljø, for natur og for at dette kan gjø-

res i samspill med andre næringer – den risikoen skal være akseptabel.

Jeg tror nesten samtlige som har vært oppe på talerstolen, inkludert statsråden, har vært veldig tydelige på at hvis en ikke gjennom den prosessen som foreligger, får den tryggheten, ja, så vil en heller aldri få den tillatelsen som er nødvendig for å drive utvinning. Men hvis vi ikke gir lov til å gå inn og begynne å lete, vil vi heller aldri kunne få den kunnskapen som skal til for at vi skal få trygghet og visshet om at vi har kunnskap og kompetanse nok til å gi en lisens til å gå for utvinning.

Mener virkelig mindretallet i dag at vi ikke trenger mineraler? Mener de virkelig at vi ikke trenger ny teknologi? Mener de virkelig at vi ikke trenger å bytte ut den teknologien som vi bruker i dag, med noe nytt? Og mener en virkelig at Norge ikke har et ansvar i denne situasjonen? Jeg vil også gjerne ha svar om alle produktene som vi bruker i dag, som inneholder mineraler, som altså kommer fra forhold som verken har miljøkrav eller annet. De mineralene blir mange ganger utvunnet under helt umenneskelige forhold, men vi bruker dem med god samvittighet her.

Presidenten [13:04:10]: Representanten Marianne Sivertsen Næss har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Marianne Sivertsen Næss (A) [13:04:22]: Vi har hørt flere dra opp alle dem som er imot at vi skal gå i gang med å forsterke leting og få mer kunnskap, men jeg har lyst til å nevne noen som er for. Det er veldig mange av dem også, og det tenker jeg er viktig at blir sagt. Det er mange fylker, distrikter, byer og næringsparker som har gitt positive høringssvar, og jeg skal vise til noen.

Arctic Energy Partners, som er et leverandørnettverk fra Nord-Norge, legger vekt på at norske mineralressurser på havbunnen i hovedsak er lokalisert i havområdene utenfor Nord-Norge, og at det derfor vil være naturlig at OD i Harstad får en sentral og ledende rolle også for mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel.

Bergens Næringsråd uttaler at de ønsker den type aktivitet og, at vi har fasiliteter og kompetanse knyttet til offshorenæringen vi kan bygge videre på. Harstad kommune har likeså positivt høringssvar. Kristiansund kommune er veldig positiv og ønsker også mer aktivitet dersom dette kan gjøres bærekraftig og forsvarlig. Jeg kan også vise til Møre og Romsdal fylkeskommune, Næringsforeningen i Stavanger-regionen og Nordland fylkeskommune – for å nevne noen. Jeg tenker det er viktig å få fram at det er mange meninger i saken.

Presidenten [13:05:27]: Representanten Lars Haltbrekken har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [13:05:42]: Jeg fikk et spørsmål fra representanten Halleland, utenfor denne salen kjent som kamerat Halleland, og jeg skal – i motsetning til statsråden, i hvert fall så langt – svare på spørsmålet. Spørsmålet var: Hva skal til for at SV går inn for mineralvirksomhet på havbunnen? Jo, det er at f.eks. Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet sier at dette kan skje innenfor miljømessig forsvarlige rammer.

Det er en grunn til at jeg ikke har spurt Fremskrittspartiet hva som skal til for at de skal si nei til denne type utvinning, og det er at de kommer til å si ja uansett hvilke råd som måtte komme.

Representanten Halleland spør også om vi mener at vi ikke trenger disse mineralene. Vel, det spørsmålet kunne han også ha stilt til Samsung, Volvo og BMW, som har sagt at de ikke vil kjøpe disse mineralene.

Presidenten [13:06:47]: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [13:06:59]: Til Halleland fra Venstres side: Vi går ikke inn for å åpne for havbunnsmineraler, både fordi de faglige rådene er så tunge, og også fordi den internasjonale situasjonen er som den er. Dette handler om at vi er de første. Det mener jeg flertallet virkelig underkommuniserer og ikke tar med seg inn i diskusjonen. Vi er de første til å åpne disse områdene, og da blir spørsmålet: Hva mener Norge innenfor internasjonalt farvann? Det får vi ikke svar på.

Jeg mener det ville være helt uansvarlig å åpne internasjonalt farvann for havbunnsvirksomhet der vi er i dag. Dermed vil det også være helt feil å gjøre det i Norge, fordi det vil bli brukt for å drive fram en utvikling for gruvedrift i enorme havområder, med et kunnskapsgrunnlag som er langt mindre enn det vi har, og med et enormt biologisk og økologisk mangfold. Dette kan vi ikke risikere, og derfor er det feil av oss å gå først, som flertallet gjør.

Une Bastholm (MDG) [13:08:22]: Naturen er ikke en særinteresse. Naturen er menneskeheten en del av, og vi gjør oss nå derfor stor flid og legger ned mye arbeid globalt for å klare å stanse tapet av arter på planeten. Derfor skulle det ha vært sånn at vi, hver gang vi vurderer et nytt inngrep, og iallfall hver gang vi vurderer en ny type inngrep – en strukturelt, systemisk og institusjonelt, helt ny måte å gripe inn i naturens miljø på – er svært, svært forsiktige. Da begynner vi – før vi slipper til kommersielle interesser og legger på ekstra press for gjennomføring – med bare å hente inn kunnskap, folkens.

Det er det vi som er imot åpningen i dag, ønsker oss. Vi ønsker at kunnskap skulle ha vært det som fikk lov til

å bestemme. Det betyr at vi for alle inngrep som menneskene gjør på planeten – for det gjør vi jo hele tiden – kan vurdere hvordan vi klarer å løse problemene våre ved å gjøre færrest mulig av dem.

Et hovedproblem i denne saken er også at hovedargumentet for å åpne opp for havbunnsmineralutvinning er at vi trenger mineraler. Det ligger ikke engang til vår komité å vurdere om det er nødvendig å åpne dette for å løse det problemet, for det ligger til næringskomiteen. Hadde jeg siddet i næringskomiteen, hadde jeg sagt at vi må iallfall begynne med å få planen for hvordan vi dekker Norges behov for mineraler på andre måter først. Når det gjelder sjeldne jordartsmetaller, er det bite lite som er forventet funnet på havbunnen. Det er rundt 3 millioner tonn. Bare i Fensfeltet i Telemark alene, som jeg er sikker på at statsråden kjenner godt, forventer man at det er 30–50 millioner tonn av disse sjeldne jordartsmetallene.

Når det gjelder disse metallene: Debatten om dette i det hele tatt er nødvendig, er ikke edruelig. Det blir bare sagt at vi trenger disse metallene og mineralene, selv om vi i høringen vi hadde, hørte en forsker på mineralutvinning ved NTNU som sitter med historikken for hvordan menneskeheten og vi som samfunn tidligere har løst denne typen knapphet på mineraler. Han var veldig tydelig på at man sannsynligvis vil kunne finne ut av også dette problemet, at vi kan løse det med en blanding av teknologi og at man klarer å erstatte de metallene man har knapphet på, med andre komponenter i teknologien.

Det er altså en lite edruelig debatt her om nødvendigheten. Jeg tror også at denne debatten ville ha sett annerledes ut hvis alle sammen var sikre på at dette er vi nødt til å gjøre for å løse f.eks. klimaproblemet – vi er helt nødt. Da hadde kanskje noen av oss sett i hvert fall litt annerledes på det. Så jeg mener at dette er et eksempel på en ideologisk forføring av flertallet i salen (presidenten klubber), hvor man ønsker å se etter nye områder for å løse menneskets problemer istedenfor å se inn i seg selv og det samfunnet vi har rigget.

Presidenten [13:11:31]: Då var iallfall tida ute.

Statsråd Terje Aasland [13:11:43]: Debatten har vært veldig tydelig for og mot denne åpningen, og det var vel det vi antok alle sammen ut fra den innstillingen som forelå. Men det viktigste med det åpningsvedtaket som gjøres i dag, etter min vurdering, er at vi starter en prosess hvor vi kan invitere også private aktører inn i kunnskapsinnhenting, og hvor vi kan definere hvilken kunnskap som skal hentes inn som grunnlag for å søke utvinningstillatelse, samtidig som vi også trapper opp statens engasjement for å hente inn kunnskap for

disse områdene. Jeg synes det er av stor betydning ut fra den debatten som har vært nå.

Så er spørsmålet: Er vi føre var? Jeg vil mene at vi absolutt er det, for både havbunnsmineralloven, stortingsmeldingen og nå innstillingen er veldig tydelige på at en skal bruke føre-var-prinsippet i utviklingen, eventuelt, av havbunnsmineraler.

Det blir sagt at åpning er lik utvinning. Nei, det er ikke det. Det er veldig tydelige forankringer som skal gjøres. Det må jo være en trygghet for Stortinget at Stortinget selv skal være med og fatte en endelig beslutning om utvinning hvis det skal gis en utvinningstillatelse. Og hvis det er et flertall i Stortinget for det på det tidspunktet hvor en sånn søknad eventuelt foreligger – ja, så er det jo demokratiets rett til å bestemme som også gjelder i det. Men det vil jo skje etter forutgående både faglige og kvalitative vurderinger.

Så stiller representanten Elvestuen for så vidt et betimelig spørsmål: Er dette en døråpner for mineralvirksomhet i internasjonalt farvann? Jeg vil påstå: Nei, overheadet ikke. Dette er en åpning av et havområde Norge har suverenitet over, hvor vi bestemmer, fra A til Å, hvordan ting skal foregå. Det er nettopp det vi gjør nå, når vi også setter, synes jeg, veldig tydelige krav om hvordan prosessen videre skal være.

Det blir tatt opp at vi burde utforske hvilke mineralaktiviteter vi kan sette i gang på land før dette. Vi har lagt fram to mineralstrategier under en rød-grønn regjering – en i 2013 og en nå, men det er ikke mye mineralaktivitet av stor betydning for det grønne skiftet. Det er en sterk påminnelse om at dette er kompliserte og vanskelige saker, og høyst omdiskuterte saker, også om det er på land.

Og så er spørsmålet til slutt: Er det nødvendig å gjøre det vi gjør? Ja, for hvis alle avviste mineralaktivitet, og vi kun lente oss på det som er Russlands og Kinas aktivitet, hadde vi ikke fått til det grønne skiftet. Jeg mener at alle land må utforske sine muligheter for å bidra til trygge, solide verdikjeder med både bærekraft og arbeidstakerrettigheter som står seg ut fra det som burde være det grønne skiftets klare mål og forutsetning.

Presidenten [13:14:55]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:14:59]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Mímir Kristjánsson om tiltak mot strømpriskrisen (Innst. 163 S (2023–2024), jf. Dokument 8:3 S (2023–2024))

Presidenten [13:15:12]: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inn-til 3 minutt.

Ola Elvestuen (V) [13:15:40] (ordfører for saken): Dette er et Dokument 8-forslag fra Rødt, et forslag med flere tiltak mot strømpriskrisen. Det er ulike forslag som omfatter bedre fastprisavtaler og ulik bruk av flaskehalsinntekter. Ingen av disse forslagene får flertall, og jeg regner egentlig med at de ulike partiene vil redegjøre for sine forslag.

Det en samlet komité derimot stiller seg bak, er å be regjeringen vurdere tiltak som raskt kan iverksettes for å hindre og avbøte en situasjon med store prisforskjeller mellom ulike prisområder. Det har også sitt utgangspunkt i forslaget fra Rødt, og det er på bakgrunn av situasjonen i prisområdet NO2, der man i en del måneder hadde vedvarende høyere priser enn prisområdene i nærheten.

Venstres utgangspunkt er at strømmarkedet i Norge og Skandinavia fungerer godt og må ligge til grunn også for den utbyggingen av fornybar energi og nettutvikling vi må ha i årene foran oss. Det er også vårt utgangspunkt inn i denne saken.

Det regjeringen egentlig trenger å gjøre, er å få opp tempoet. Vi trenger å få høyere tempo i utbyggingen av mer fornybar energi. Vi trenger også tempo i den nettutviklingen vi trenger.

Fra Venstres side er det også viktig at vi gjør dette ved tettere å følge opp de prosessene som er også ellers i Europa. Vi trenger at regjeringen legger fram Ren energipakken, fornybardirektivet, energieffektiviseringsdirektivet og resten av Klar for 55-pakken. Etter vårt syn er dette den utviklingen vi trenger, også for å ivareta en situasjon hvor vi har både nok energi og trygghet for at prisene ikke blir for høye i Norge, og at vi er en del av en europeisk løsning.

May Britt Lagesen (A) [13:18:42]: Denne saken handler om et forsøk på å bestemme prisen på en vare, nemlig strøm – altså regulering av pris.

I Arbeiderpartiet tar vi på alvor at det er vår oppgave å sørge for at strømprisene er på et nivå som er levelig. Vi skal ikke ha strømpriser som knekker folk, næringsliv eller arbeidsplasser. Tvert imot skal vi sikre strømpriser på et rimelig nivå, også lengst sør i landet. Da er det ett enkelt prinsipp som gjelder: Har vi mye av noe, blir prisen lav. Har vi lite av noe, blir prisen høy. Strømprisen var

dobbelt så lav i 2023 som i 2022, og vi skal sørge for at nedgangen fortsetter i 2024.

Dette gir oss en vei framover, for vi må sikre at vi har mye energi tilgjengelig. Da blir også strømprisene på et rimelig og levelig nivå. Folk i Norge skal være trygge på at vi skal få strømprisene tilbake til rimelige nivåer.

Dette representantforslaget forsøker å behandle symptomer og ikke årsaker. På lang sikt er det bare én vei ut av dette, og det er å produsere mer strøm. Prisen isolert sett er kun en mekanisme. Spørsmålet er ikke: Kan vi ikke da bare sette prisen lavere nå? Igjen: Problemet – og årsaken – er at prisen er så høy fordi vi produserer for lite kraft. Spørsmålet blir derfor: Hvordan skal vi få produsert mer strøm?

Alle ønsker en elektrifisering av samfunnet, men dette har dessverre vært en forsømmelse som har pågått gjennom de siste 10 årene. Det ordner seg rett og slett ikke på én, to, tre. Det betyr at vi må si ja til vindkraft – kanskje – landkraft, vannkraft og olje og gass som en del av en god og forutsigbar helhetlig plan. Men det er naturligvis vedtatt ordninger av regjeringen som skal håndtere de utfordringene husholdninger og næringsliv står overfor på kort sikt. Gjennom strømstøtten kutter vi automatisk folks strømregning. Den timen da strømprisen var 7 kr her om dagen, betalte ikke folk 7 kr, de betalte 2 kr. Det er å kutte folks strømpris, og det er den raskeste måten å gjøre det på.

Vi elektrifiserer samfunnet, og da trenger vi også mer elektrisitet. Over tid er det ingen vei utenom dette, nettopp fordi vi alle ønsker et elektrifisert samfunn – også i et klima- og miljøperspektiv.

Nikolai Astrup (H) [13:21:41]: Høyres mål er at ren og rimelig strøm skal være et konkurransefortrinn for norske bedrifter og norsk næringsliv og et gode for norske husholdninger. Dette målet forutsetter mer kraft, mer nett og mer energieffektivisering.

Gårsdagens pressekonferanse hos Statkraft var i så måte en god nyhet. Investeringer for 44–67 mrd. kr de neste ti årene ble presentert, og spesielt viktig er effektoppgraderingene av norske vannkraftverk. Totalt presenterte Statkraft en investeringsportefølje som vil gi 3 TWh med ny kraftproduksjon, hvorav noe kan komme før 2030. Behovet er vesentlig større enn dette, over 30 TWh. Så langt har regjeringen gitt konsesjon til 0,3 TWh, som er nærmest ingenting. Vi må derfor håpe at gårstdagens pressekonferanse var en forsmak på hva vi har i vente fra Statkraft, men også fra andre kraftselskaper og investorer i norsk kraftproduksjon.

Statkraft presiserte at investeringsevnen de neste ti årene vil være mellom 250 og 300 mrd. kr. I lys av det er 44–67 mrd. kr selvfølgelig et betydelig beløp, men mulighetene er likevel langt større, også for Statkraft.

Statkraft understreket at rammevilkårene nå er kommet på plass, og det var også noe statsråden presiserte under pressekonferansen i går. Det er liten tvil om at regjeringens surr med rammevilkårene de siste par årene i praksis har medført full stopp i både planlegging og utbygging av ny kraftproduksjon. Nå ligger forholdene til rette for å komme i gang igjen.

Jeg er glad for at komiteen har samlet seg om en anmodning til regjeringen om å vurdere enkelte tiltak som raskt kan iverksettes for å hindre og avbøte en situasjon med store prisforskjeller mellom ett prisområde og tilgrensende prisområder, herunder tiltak i strømmettene, bruk av flaskehalsinntekter, innretning av prisområder og andre relevante og aktuelle tiltak.

I lys av situasjonen i NO2 gjennom sommeren i fjor er dette en viktig anmodning, som nå er gitt til regjeringen. Så langt opplever Høyre og et flertall av partiene på Stortinget at regjeringen har vært passiv og unnvikende i møte med denne betydelige utfordringen. Vi forventer nå en langt større vilje til å utforske ulike alternativer.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:24:54]: Siden høsten 2021 har vi i store deler av landet opplevd strømpriser som har vært vedvarende høyere enn de normale historiske prisene. I regionen som er tettest tilknyttet det europeiske markedet – NO2, Sør-Norge, som går fra sør i Hordaland til Rogaland, Agder, Vestfold og Telemark – har prisene vært særskilt høye. I perioden før prisene gikk til himmels, var normalprisen på strøm rundt 30 øre per kWh, mens vi i 2022 i de sørlige regioner lå på en gjennomsnittspris på hele 200 øre per kWh. Det er syv ganger høyere enn normalnivået. Det var heldigvis rimeligere i 2023, men med en gjennomsnittlig strømpris i regionene i NO2 på mer enn 100 øre per kWh er det fremdeles altfor kostbart.

Utviklingen de siste ukene har igjen gått mot nye ekstrempriser, og denne gangen har faktisk ikke NO2 vært verst, men i alle de siste seks månedene var prisregionen Sør-Norge vedvarende høyere priset enn resten av landet, og i framtidskontraktene for kraft for 2024 forventes det samme. Dette er konkurransevridende, og det er uakseptabelt. Fremskrittspartiet har siden 2021 fremmet flere representantforslag som vil ta tak i situasjonen med skyhøye strømpriser, og alle som ett blir de stemt ned av regjeringen, SV og Høyre m.fl.

Ved de høye strømprisene foregår det en enorm overføring av kapital fra husholdninger og næringsliv til offentlig eide kraftselskaper og til statskassen. Strømregningene gjør dype innhogg i folks lommebøker og fratår mye av næringslivet forutsigbarheten og muligheten for utvikling. Ikke minst går også risikopremien for bedrifter opp, og mange normalt sunne utviklingsplaner legges på is. Det har generelt vært liten vilje til å ta tak i de eks-

treme strømprisene fra regjeringen side, og det har også vært en bagatellisering av konsekvensene strømprisene får for mange små og mellomstore bedrifter. Fokuset for regjeringen og andre partier har vært nye, grønne satsinger og framtidige prosjekter i det blå, mens de har hatt altfor lite omtanke for eksisterende næringsliv.

Fremskrittspartiet mener at ren og rimelig kraft fortsatt skal være et av Norges konkurransefortrinn, og vi må føre en energipolitikk som sørger for dette. Derfor går vi ikke blindt inn for alle nye subsidiekrevende og kraftkrevende satsinger. Vi går ikke inn for alle kraftkrevende prosjekter, som elektrifisering av sokkelen o.a., og vi går ei heller inn for tettere tilknytning til et Europa med en dysfunksjonell energipolitikk.

Vår primærpolitikk er å ta tak i disse punktene jeg nettopp har gått igjennom, og jobbe for en energipolitikk som sørger for tilstrekkelig ren og rimelig kraft til norske husholdninger og næringsliv. Fram til det må vi ha kompensasjonsordninger, og vi må ha ordninger som gjør at det er fornuftige priser for våre strømkunder. I vårt forslag har vi kommet inn på at Statkraft bør fokusere på kraftutbygging i Norge og må være blant de ledende på å tilby fastprisavtaler til næringslivet. Det er bra og positivt å se at det samles et flertall her, der utfordringen med vedvarende høye strømpriser og prisforskjeller internt i Norge påtales.

Presidenten [13:27:58]: Vil representanten ta opp forslaget Framstegspartiet er med på?

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:28:00]: Det vil han.

Presidenten [13:28:01]: Representanten Marius Arion Nilsen har teke opp det forslaget han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [13:28:19]: Strømprisen har over tid vært et alvorlig problem både for husholdningene og for næringslivet. Det er ikke noen tvil om at vi trenger mer fornybar kraft, men vi trenger også større kontroll over strømprisene.

SV har flere ganger foreslått å opprette et statlig foretak, gjerne kalt Statstrøm, som står for kjøp og salg av strøm til husholdningene og til næringslivet. Det ville ha gitt folk og næringsliv langsiktige, forutsigbare kraftavtaler på linje med det som kraftkrevende industri har. Dette er også et forslag som Fellesforbundet har støttet i uttalelser. Vi tror ikke at strømpriskrisen er over før regjeringspartiene og regjeringen er villig til å være med på å ta den typen grep.

I tillegg må vi framover være mye tøffere i prioriteringen av hva vi bruker den verdifulle fornybare kraften vår til. Vi kan ikke sløse den bort på f.eks. kryptovaluta-produksjon, som dessverre skjer enkelte plasser i landet. Vi kan heller ikke bruke den på TikTok-videoer, som nå

skjer på Hamar. Vi må stille krav til oljeselskapene om at de selv produserer den mengden kraft fra offshore vindkraft som de trenger til elektrifisering av sokkelen, for å kutte utslippene der.

Vi står bak noen av de forslagene som fremmes i dag, og mener at det er forslag som er viktige første skritt for å få en litt større kontroll over situasjonen. Jeg tar med det opp de forslag som SV har sammen med andre.

Presidenten [13:30:44]: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp dei forslaga han refererte til.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [13:30:59]: Når vi hører innledningene her, kan en få inntrykk av at det bare har vært surr fra regjeringspartiene, at ingenting har skjedd på de to årene etter at vi kom i regjering, og du verden, hvor lite vi har håndtert disse høye strømprisene. Det er ikke realiteten.

Realiteten er at regjeringen raskt fikk på plass en sikringsordning for husholdningene som har gitt norske hjem trygghet i møte med høye og uforutsigbare strømkostnader. Frivilligheten og spesielt utsatt næringsliv, som landbruk, gartnerier og de mindre lokalbutikkene, fikk sin egen strømstøtteordning, og annet utsatt næringsliv har fått anledning til å søke støtte gjennom energitilskuddsordningen. Vi har styrket konsesjonsmyndighetene for raskere å få på plass ny kraft og nytt nett, samtidig som flaskehalsinntektene er blitt omfordelt for å hindre økt nettleie i områder med høye strømpriser. Dette har vært viktige og riktige grep.

Regjeringen har også lagt til rette for nye fastprisavtaler, som har gitt både større og mindre bedrifter mulighet til å sikre seg på betingelser som tidligere bare var tilgjengelig for kraftkrevende industri. Prisene for kontraktene har sunket betydelig siden de ble introdusert til markedet. Behovet for sikringsgrad vil variere fra bedrift til bedrift, og bedriftene må selv ta beslutningen om de ønsker å knytte seg til en fastprisavtale, men tilbudet er der, takket være denne regjeringen.

Uforutsigbarheten som næringslivet i NO2-området opplever, kan ikke bli den nye hverdagen. De siste par årene har Sør-Vestlandet opplevd store variasjoner i strømprisen, med et prisnivå som tidvis har ligget høyt over andre landsdeler. Store variasjoner i pris mellom prisområder skaper konkurranseulempen for våre bedrifter. Samtidig sitter NO2-området på en stor magasin kapasitet og et betydelig kraftoverskudd. Dette opplevs som svært urettferdig.

Jeg kan forsikre om at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering ikke anser situasjonen som løst. De høye strømprisene og den usikkerheten folk og næringsliv i dag opplever, er ikke holdbar. Jeg er glad for at et samlet storting nå ber regjeringen vurdere flere tiltak som raskt kan iverksettes for å bedre situasjonen, men med re-

spekt å melde opplever jeg at det er det vi har gjort i to år. Opposisjonen ønsker mer, og de ønsker noe annet, men det er et flertall i denne salen som har sørget for at det har kommet tiltak på plass underveis.

Tilgangen på nok og rimelig fornybar kraft har lenge vært et av våre fremste konkurransefortrinn, og det skal det fortsatt være. Vi er ikke ferdige med denne oppgaven.

Sofie Marhaug (R) [13:34:18]: Alle i denne salen er enige om at rimelig fornybar kraft skal være Norges konkurransefortrinn. Problemet er at det ikke er det lenger, særlig ikke i det prisområdet som kalles for NO2, altså Sørvest-Norge. Man har fått en situasjon der man hver sommer, siden de to siste utenlandskablene ble åpnet, opplever at NO2 har vedvarende høye strømpriser sammenlignet med resten av Norge. Når det blir kaldere, blir effekten av flaskehalsene mindre – beklager stammespråket – og prissmitten sprer seg til resten av Sør-Norge.

Dette er noe av bakgrunnen for disse forslagene, som er forsøk på å bøte litt på. Jeg er for så vidt enig i at ikke alle disse tiltakene som foreslås, løser alt, men det er feil at det strukturelle grepet som ville løst strømpriskrisen, som vi fortsatt står i, er å bygge ut mer kraft.

I fjor hadde Norge et kraftoverskudd på rundt 18 TWh. Likevel var det høye strømpriser. Det er ikke på grunn av at Norge produserer for lite kraft at vi har hatt høye strømpriser. Vi har hatt høye strømpriser på grunn av prissmitten. Vi har ikke lenger kontroll over forholdet mellom tilbud og etterspørsel.

De forslagene vi fremmer i dag, går ut på å gjøre det lettere og bedre, ikke minst i Sør-Norge, og det dreier seg ikke minst om hvordan vi bruker flaskehalsinntektene. Jeg vil gjøre oppmerksom på et løst forslag som vi også fremmer i dag, for i forrige uke kom nyheten om at det ikke blir utbetalt flaskehalsinntekter i første kvartal i 2024. Det er en veldig dårlig nyhet. Samtidig vet vi at noen av de flaskehalsinntektene – beklager å bruke det ordet i det hele tatt, hvis noen følger med på skjermen, men det er nå det vi kaller det – som Statnett gjorde tilgjengelig i 2023, ikke ble tilbakebetalt til kundene. Så det er mulig å bruke noen av pengene i første kvartal i 2024. Det er kritisk at vi ikke gjør noe med det når prisene er høye.

Med dette er forslagene Rødt har alene og de vi har sammen med Kristelig Folkeparti, tatt opp.

Presidenten [13:37:25]: Representanten Sofie Marhaug har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:37:34]: Jeg vil starte med å takke forslagsstillerne for viktige forslag, for høye priser er et problem. Det skaper en utfordring for folk

og næringsliv. Det som var konkurransefortrinnet vårt, er dessverre ikke det på samme måte nå. Men også ulike priser mellom landsdelene er et tilleggsproblem, i ulike sammenhenger og med ulike variasjoner.

I utgangspunktet burde vi ha det sånn at det var mest mulig like priser i landet. Det er interessant å se på strømprisutvalgets rapport, den som kom nå sist, som også beskriver ulike land som har ulike løsninger på hvordan en oppretter prisområder, om en bare har én felles pris i hele landet, med de utfordringer det selvsagt vil medføre.

Dette er jo ikke et forslag som skal løse situasjonen. Vi er alle enige om at hadde vi hatt overflod av kraft i veldig store mengder, nok nett, ingen flaskehals og for så vidt ikke utenlandskabler, ville prisen vært helt annerledes i landet. Så det er ingen tvil om at mer kraft og mer nett, og for så vidt også energieffektivisering, er det som vil løse dette, men det vil ta tid. Jeg må jo si, til representanten Astrup, at jeg ikke var av dem som var superforneyd da jeg leste om konsekvensene av Statkrafts bruk av 44–67 mrd. kr. Hvis det var 3 TWh som kom ut av det, er det en ganske høy pris selv om det riktignok er effekt. Så lenge det som var velsignelsen for NO2, de store magasinene, nå langt på vei er blitt forbannelsen for NO2, når de bare kan brukes for å lagre strømmen når det er mye, og dermed kunne produsere på et senere tidspunkt, er konsekvensen høyere strømpriser for regionen. Det er det vi har sett de siste årene.

Grunnen til at Kristelig Folkeparti støtter en del av disse forslagene, er at vi mener det vil avdempe noe av den utfordringen som ligger der. Jeg er glad for dagens forskrift om flaskehalsinntekter, jeg er glad for at det brukes og flyttes penger mellom regioner for å utjevne forskjellene, men vi mener at det burde vært gjort mer. Også den ulempen som den enkelte strømsone blir utsatt for, ved at den har høyere pris, burde vært kompensert i større grad. Jeg vil også si at jeg, som mange andre, har sett på strømkartene i Norge og Europa, og det er interessant at Sør-Norge altfor ofte kommer ut som den regionen med høyest pris i hele Nord-Europa. Vi som produserer så mye kraft, burde vært i en helt annen situasjon.

Vi er glad for at det er et flertall her, tross alt. Jeg er litt usikker på hva konsekvensen av det flertallsforslaget vil bli når regjeringen skal utrede og se på det nok en gang. Vi har iallfall forventning om at det gjøres enda mer, og det første som kan gjøres, er å gjøre mer med flaskehalsinntektene. Det vil være et enkelt og godt grep.

Statsråd Terje Aasland [13:40:41]: Når det gjelder den situasjonen vi har vært i i løpet av de siste to årene, var dette en situasjon regjeringen tok tak i umiddelbart, først med strømstøtteordningen til husholdningene,

som er forbedret en rekke ganger. Nå er det en priskorreksjon der. Vi innførte et kontraktsunntak for å sørge for at næringslivet kan søke løsninger gjennom bedre fastprisavtaler. Den ordningen trengs å utvikles ytterligere, for det er ikke optimalt slik som det er i dag, men de som sikrer seg nå, for næringslivets del, har muligheten til å oppnå forholdsvis gode avtaler. En har også gjort en rekke andre tiltak i løpet av de siste to årene, nettopp for å bøte på den ekstraordinære situasjonen som er med altfor høye strømpriser, som er uakseptabel, og som hemmer utviklingen i samfunnet.

Likevel er løsningen på lengre sikt å sørge for at vi får mer kraft, mer nett, slik at vi kan samles om at vi skal ha tilstrekkelig mengde med fornybar energi til en rimelig penge. Når vi begynner å diskutere de løsningene, er Stortinget veldig uenig og veldig splittet. Det er ikke enighet om hvordan en skal få til disse løsningene. Det handler om å ta i bruk det ressurspotensialet vi har, til å bygge ut vindkraft på land, havvind, oppgradere og utvide vannkraften vår. Det handler også om å få på plass lokal energiproduksjon, slik som sol og for så vidt også vind vil være, samtidig som vi klarer å spare energi og å bruke energien og strømmen mest mulig effektivt. I tillegg tror jeg vi har et stort varmepotensial vi kan utnytte bedre i tiden framover. Alle disse temaene jobber regjeringen kontinuerlig med og har gjort det fra dag én, og det er tatt en rekke grep for å lykkes med nettopp det.

Når Statkraft, som også er nevnt tidligere i debatten, i går varslet investeringer på et sted mellom 44 mrd. kr og 67 mrd. kr – opp 3 TWh, ja, men det er betydelige og viktige effektoppgraderinger i den kraftporteføljen – opplever jeg at det er startskuddet på det som også er et uttrykk for at rammebetingelsene nå er veldig godt avklart, og det er jeg glad for.

Vi trenger å samle oss mest mulig i Stortinget for å sørge for at vi klarer oppgaven. Det handler ikke bare om å stabilisere prisene, det handler om å legge til rette for framtidige arbeidsplasser, legge et grunnlag for å sørge for at vi får økt fastlandsindustriens evne til å investere i Norge, og det handler om å kutte klimagassutslipp. Det er ganske vesentlige faktorer som ligger i akkurat det, og da tror jeg det er viktig at Stortinget i størst mulig grad samler seg. Jeg er veldig glad for at vi klarte å lande en grunnrentebeskatning, og at vi også fikk Høyre med på å erkjenne at det er nødvendig med grunnrente på vindkraft på land, og at vi fikk til en god ramme for det. Det betyr at nå er rammebetingelsene for investeringer klarlagt.

Presidenten [13:43:45]: Det vert replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [13:44:03]: Komiteen har samlet seg om et anmodningsvedtak til regjeringen. Når

kan vi forvente at regjeringen vil levere med tanke på det vedtaket som Stortinget fatter i dag?

Statsråd Terje Aasland [13:44:19]: Vi har kontinuerlig vurdert tiltak for å få bukt med den situasjonen som er nå, med konsekvensene av de høye strømprisene, spesielt i områdene NO1, NO2 og for så vidt også NO5. Vi kommer til å komme med ytterligere tiltak for å sørge for at vi får mer kontroll, mer forutsigbarhet og mer stabilitet i tiden framover.

Det jeg tror er veldig viktig nå, er å få et enda bedre system med fastprisavtaler for næringslivet, og at det blir en ordning som kan skape stabilitet og forutsigbarhet for norsk næringsliv i tiden framover. Når det gjelder husholdningene, har vi denne strømstøtteordningen, som vil kunne være en ordning som varer så lenge vi har stor uforutsigbarhet.

Den langsiktige løsningen – der tror jeg Høyre og regjeringen er helt enige – er at vi trenger mer kraft og mer nett for å utvikle landet videre slik som vi ønsker.

Nikolai Astrup (H) [13:45:19]: Komiteen ber om «tiltak som raskt kan iverksettes» for å avhjelpe en situasjon der det er store prisforskjeller mellom ett prisområde og tiliggende prisområder – «tiltak som raskt kan iverksettes».

Da spør jeg statsråden igjen: Når kan vi forvente at regjeringen kommer tilbake med «tiltak som raskt kan iverksettes»?

Statsråd Terje Aasland [13:45:45]: Vi har allerede satt i verk flere tiltak. Det å utnytte nettkapasiteten mellom prisområdene er et av de viktigste tiltakene for å utjevne prisforskjellene mellom prisområdene. Det er tekniske hindringer som er grunnlag for at prisene i dag er forskjellige.

Vi har veldig tydelig bedt Statnett ta tak i bruk av nettkapasitet og sørge for at vi maksimerer bruken av nettet og den kapasiteten som er der, nettopp for å få jevnere prisforhold mellom prisområdene. Vi har bedt dem se på andre installasjoner for raskt å kunne få bedre kraftflyt mellom prisområdene i Norge. De tiltakene jobber nå Statnett godt med. Det vil være viktige tiltak, og så er det andre tiltak som bidrar til både fastprisavtaler og andre forhold som vil bedre situasjonen totalt sett.

Nikolai Astrup (H) [13:46:50]: Kan vi forvente at tiltakene som raskt skal iverksettes, vil bli presentert i sin helhet før påske?

Statsråd Terje Aasland [13:46:59]: Jeg kommer ikke til å legge fram en ny sak for Stortinget – med et lite forbehold, for jeg husker ikke om jeg skal tilbake igjen til Stortinget med det eller ikke. Jeg mener at ordlyden er

slik at «Stortinget ber regjeringen vurdere», og det har vi allerede gjort. Vi setter kontinuerlig og fortløpende i gang de tiltak vi mener har positiv virkning både for å jevne ut prisforskjeller mellom prisområdene og for å få ned prisene totalt sett.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:47:39]: Jeg fortsetter litt i samme spor som representanten Astrup. Det vi ser i dag, er en marsjordre fra Stortinget til regjeringen, der regjeringspartiene går inn i flertallsvedtaket som fattes i dag, og ber regjeringen vurdere hvilke tiltak som raskt kan iverksettes for å hindre og avbøte situasjonen med store prisforskjeller, osv. Dette har vi hørt før. Men når man hører dialogen mellom Astrup og statsråden her, virker det som om regjeringen mener at dette vedtaket allerede er utkvittert, og at man allerede har vurdert hvilke tiltak som er aktuelle. Hvis jeg har tolket statsråden riktig, ønsker jeg å få en avklaring av hvilke tiltak som kommer snarlig, og hvilke tiltak regjeringen mener utkvitterer dette anmodningsvedtaket.

Statsråd Terje Aasland [13:48:37]: Som jeg redegjorde for, har vi allerede bedt Statnett om å utnytte nettkapasiteten maksimalt nettopp for å få en bedre kraftflyt mellom prisområdene, så det utjevner prisene og viderefører bruken av flaskehalsinntektene tilbake til de områdene som har høy pris. Det er to tiltak som konkret ligger der, og det er tiltak som avhjelper på kort sikt når det gjelder prisforskjellene mellom prisområdene.

I tillegg har vi tatt tak umiddelbart når det gjelder situasjonen knyttet til de høye strømprisene, først for husholdningene, så for veksthussektoren og jordbruksområdet. Vi har også fått innført fastpriskontrakter for næringslivet, som vi fortsatt jobber med for å utvikle, slik at det blir et enda bedre verktøy for næringslivet å sikre seg i sluttbrukermarkedet, slik strømprisutvalget så på.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:49:41]: Hvis man allerede er i gang med tiltak og planer for dette, er det forunderlig at man velger å stille seg bak dette vedtaket, at regjeringspartiene sørger for flertall. Hvis man anser at dette er man allerede såpass godt i gang med, og man allerede har kontroll, hvorfor sender regjeringspartienes stortingsgrupper et anmodningsvedtak til regjeringen om å vurdere tiltakene på nytt?

Statnett skal utnytte nettet mer. Man har høye strømpriser som man tar tak i, og man har strømstøtte. Man ser riktignok ikke på strømprisforskjellene mellom prisregioner i de svarene som nettopp kom. Er det slik å forstå at stortingsgruppene er misfornøyd med regjeringens arbeid her og benytter dette til å gi regjeringen en instruks, eller hvordan forholder det seg at regjeringen

egentlig går inn for dette vedtaket, hvis man mener det allerede er på vei til å bli utkvittert?

Statsråd Terje Aasland [13:50:40]: Først: Det var feil oppsummert av representanten Nilsen i hans andre spørsmål til meg. To av de tiltakene jeg nevnte, handler om å utjevne prisforskjellene mellom prisregionene i Norge, både flaskehalsinntekter og å utnytte nettkapasiteten for å få bedre kraftflyt mellom prisområdene, som er en vesentlig forutsetning for å få mer likhet mellom prisene.

Vi har satt ned strømprisutvalget. Vi har sendt strømprisutvalgets rapport på høring og jobber nå med høringsinnspillene. Det er forhold i strømprisutvalgets rapport som vi kommer til å følge opp veldig raskt, fordi vi tror det har virkning både på prisnivået og også på muligheten for å sikre seg i sluttbrukermarkedet, som var et av hovedfokusområdene til strømprisutvalget.

Vi har allerede en strømstøtteordning. Vi har allerede fastprisavtaler for næringslivet. Vi har allerede en støtteordning for jordbruket og for veksthusnæringene, som er videreført i 2024, og vi jobber kontinuerlig med tiltak for å få kontroll på den situasjonen som er.

Sofie Marhaug (R) [13:52:01]: Mitt spørsmål dreier seg om nyheten om at det ikke blir utbetalt flaskehalsinntekter i første kvartal i 2024. Rødt har ikke vært helt fornøyd. Vi synes at regjeringen ikke har brukt nok flaskehalsinntekter eller utnyttet det handlingsrommet godt nok, men verre er det at det nå varsles at det ikke skal tilbakebetales noe i første kvartal i 2024. Spørsmålet mitt da er om det ikke kan være aktuelt å bruke noe av det som har vært til overs, for vi vet at ikke absolutt alt har blitt tilbakebetalt i 2023, eller for så vidt i 2022 – altså om man kunne kompensert noe med det. Tariffene til Statnett øker, og nettleien øker opp mot 15 pst. mange steder. Det er alvorlig når prisene er skyhøye.

Statsråd Terje Aasland [13:53:04]: Aller først: Det at det er varslet at det ikke blir tilbakeført flaskehalsinntekter for første kvartal 2024, handler om at Statnett har vurdert det slik at det ikke er flaskehalsinntekter i første kvartal 2024. Det er en beregning som Statnett har gjort, og som reguleringsmyndigheten verifiserer. Så er jo ikke det et endelig punktum og svar på det. Bli det flaskehalsinntekter og det er flaskehalsinntekter å tilbakeføre, blir det gjort i tråd med det som er instruksjonen og forskriften når det gjelder det arbeidet.

Sofie Marhaug (R) [13:53:41]: Alt dette vet jeg. Men det som var spørsmålet, var om det ikke kan være aktuelt å bruke noe av det som ble gjort tilgjengelig til tilbakebetaling, men som ikke ble brukt opp. Jeg vet at statsråden har stilt spørsmål ved disse tallene, men jeg har

sjekket på nytt, og det var i 2023 rundt 3 mrd. kr som ikke ble tilbakebetalt i form av redusert nettleie. Så spørsmålet er: Er det mulig å redusere den byrden for kundene på en eller annen måte i første kvartal i 2024, når Statnett nå sier at man ikke ser grunnlag for tilbakebetaling av flaskehalsinntekter?

Statsråd Terje Aasland [13:54:34]: Vi har klargjort rammene for hvordan dette skal foregå ut fra det som både har vært på høring, og som nå er gjeldende forskrift, forlenget, for 2024, som danner grunnlag for det.

Så har jeg lyst til å understreke at flaskehalsinntektene ikke er noe Statnett eller staten kan bruke som de vil. Det er veldig klare regler for det. De skal enten gå til å redusere nettavgiften direkte, eller de skal gå til investeringer som på sikt igjen reduserer nettavgiften til sluttbrukerne. Det er en ordning som verken Statnett eller staten kan skalte og valte med – det er veldig klare regler for hvordan dette har blitt håndtert. Vi har gjort et unntak nå om tilbakeføring til de prisområdene som har hatt høye strømpriser og belastningen med det, fordi det har vært en helt spesiell situasjon, og vi mener det har vært riktig. Men flaskehalsinntektene er inntekter som går til å redusere nettleien totalt sett fra kraftnettet i Norge, som gjør at husholdninger, industri og næringsliv betaler mindre i nettleie enn om disse flaskehalsinntektene ikke kom.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:55:45]: Det er jo riktig, som representanten Marhaug sier, at det er ganske store inntekter som ikke er blitt brukt, og som kunne vært fordelt tilbake igjen til bl.a. NO2-området i fjor. Jeg synes også det er et veldig vesentlig spørsmål om en kunne brukt mer av det. Slik jeg oppfatter svaret til statsråden, hadde det ikke vært noe i veien for å utbetale mer, men de har valgt å prioritere det brukt på en annen måte. Jeg vil gjerne be om en bekreftelse på det.

Det er også i denne saken spørsmål knyttet til utenlandskablene og inntekter som kommer i forbindelse med internasjonal handel med strøm. Kan statsråden si noe om flaskehalsinntektene og bruken av dem og eventuelle begrensninger med hensyn til f.eks. å begrense kostnadene, som jo er blitt høye i NO2 på grunn av kablene?

Statsråd Terje Aasland [13:56:27]: Når det gjelder utenlandsforbindelsene, er de regulert i avtalene for disse forbindelsene, og også i EU-regelverket, med hensyn til hvordan det skal gjøres.

Når det gjelder de nasjonale flaskehalsinntektene, står vi ganske fritt over dem, men det er fastsatt bestem-

melser for hvordan de skal brukes. De skal ikke gå til en sparekasse i Statnett eller i staten, men de skal brukes for å bygge mer nett og sørge for at nettleien holdes så lav som overhodet mulig, ikke bare i ett enkelt område, men i hele landet. Det synes jeg er en veldig fin og viktig faktor i vurderingen av bruken av flaskehalsinntektene.

Så har det vært en helt spesiell situasjon, hvor det har vært fastsatt en forskrift for hvordan denne fordelingen skal være, vurdert av reguleringsmyndigheten, som er god. Det kan alltid stilles spørsmål ved om noen burde hatt eksklusivt mer, eller om det burde vært på den måten som det er nå. Jeg mener vi har funnet et godt balansepunkt. Det er også de som er imot det av netteiere rundt omkring i landet, som mener at nå får de avspist mulige framtidige innsatsfaktorer i nettinvesteringene sine.

Presidenten [13:57:30]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Haltbrekken (SV) [13:57:48]: Bare en veldig kort merknad, eller stemmeforklaring: Vi kommer til å stemme for Rødts forslag nr. 10, men legger da til grunn at det må være flaskehalsinntekter å utbetale for at det faktisk skal skje.

Presidenten [13:58:07]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [13:58:11]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Geir Jørgensen, Hege Bae Nyholt og Seher Aydar om å stanse vindkraftutbygging i reinbeiteområder frem til menneskerettighetsbruddet på Fosen er reparert (Innst. 165 S (2023–2024), jf. Dokument 8:8 S (2023–2024))

Presidenten [13:58:33]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Haltbrekken (SV) [13:59:06] (ordfører for saken): For godt over to år siden ble det fastslått at vindkraftverkene på Fosen bryter med menneskerettighetene til samene på Fosen. Det er det enighet om blant komiteens medlemmer. Hva som bør skje videre, er det

mindre enighet om. Derfor regner jeg med at hvert enkelt parti kommer til å redegjøre for sitt synspunkt i saken.

Over to år etter høyesterettsdommen er vi fortsatt vitne til et pågående menneskerettsbrudd. Det er uakseptabelt. Den 18. desember ble det inngått en minnelig avtale mellom Sør-Fosen sijte og Fosen Vind DA. Staten forplikter seg her til å finne erstatningsareal, areal som ikke brukes av reindriften i dag, samt at reindriften på Fosen får vetorett i spørsmålet om Storheia vindkraftverk skal få forlenget konsesjon eller ikke når konsesjonsperioden utløper. For nordgruppen på Fosen er det fortsatt ingen løsning. Representanter for samene på Nord-Fosen sier at de føler de sitter med en pistol mot tinningen i forhandlingene i regi av Riksmekleren, hvor staten også er med. Det er en situasjon som burde være totalt uholdbar for en rettsstat som den norske. Det er også smått absurd at de som vant i Høyesterett, tvinges til å forhandle om hvordan en enstemmig dom som slår fast at deres menneskerettigheter brytes, skal følges opp. Regjeringens fremste oppgave, etter dommen 11. oktober 2021, var og burde ha vært å følge opp dommen, uten forhandlinger.

Inntil menneskerettighetsbruddet på Fosen er reparert, burde det også være en selvfølge at staten gjør det som står i statens makt for å unngå at nye menneskerettsbrudd kan oppstå. Men dessverre: I januar i fjor advarte Landbruks- og matdepartementet mot et mulig nytt brudd på menneskerettighetene i forbindelse med byggingen av 420 kV-linjen mellom Skaidi og Hammerfest. Likevel ga regjeringen grønt lys for denne utbyggingen i fjor høst. Det er også flere vindkraftverk som er under oppseiling som ligger til behandling hos myndighetene, og som i stor grad berører samiske reindriftsinteresser. Disse sakene må stilles i bero inntil menneskerettighetsbruddet på Fosen er reparert.

Jeg tar med det opp de to forslagene som SV er med på.

Presidenten [14:02:06]: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Mani Hussaini (A) [14:02:21]: En kan mistenke at dette Dokument 8-forslaget fra Rødt verken handler om Fosen eller om samenes rett til å drive med reindrift og deres rett til kulturutøvelse. En kan derimot mistenke at dette er et forsøk fra Rødt på å dytte Fosen og reindriften foran seg i sin urokkelige motstand mot fornybar energi og særlig vind på land. Forslaget som behandles, tar til orde for stans av vindkraftprosjekter i reinbeiteområder, uten at det er klart definert hvilket geografisk område det omfatter. Det vises i forslaget til eksempel på en del vindkraftprosjekter som er i plan-

leggingsfasen, som det er søkt konsesjon om, eller som er ferdigstilt, slik som Øyfjellet.

Vi registrerer at Rødt utelukkende er opptatt av å stanse vindkraftprosjekter, men ikke av å stanse andre prosjekter som kommer i konflikt med beiteareal i reinbeiteområder. Eksempelvis er forslagsstillernes parti tilsynelatende positive til fortsatt utredning og igangsetting av bygging av en Nord-Norge-bane, som er et av de mest arealinngripende tiltakene i reinbeiteområder, og prosjektet møter motstand fra samiske aktører.

Jeg er veldig glad for at det rett før jul ble inngått en minnelig avtale mellom Sør-Fosen-gruppen og Fosen Vind. Denne avtalen forplikter staten til å gjennomføre en prosess med sikte på å skaffe til veie et tilleggsareal for vinterbeite som kan stilles til reindriftens disposisjon, samt at reindriften får vetorett i spørsmål om rettighetshaverne kan søke om at konsesjon skal videreføres utover inneværende konsesjonsperiode. Den inngåtte avtalen innebærer videre at det etter avtalepartenes vurdering ikke foreligger en krenkelse av artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Det er bra at en er kommet til en enighet, men saken er fortsatt ikke løst da det ennå ikke foreligger noen løsning i saken mellom Nord-Fosen-gruppen og Roan Vind. I Nord-Norge og Trøndelag, hvor det også er reindriftsinteresser, står hundrevis av bedrifter i kø for tilgang på nettkapasitet og kraft som de er avhengig av for å skape flere jobber, næringsutvikling og grønn omstilling. En stadig svakere kraftbalanse truer regionen, med en sterk økning i strømprisen dersom det ikke kommer ny kraftproduksjon. Videreutvikling av prosessindustrien i nord er også avhengig av mer kraftproduksjon. Vindkraft på land der det er lokal aksept for det, er den raskeste og rimeligste måten å styrke kraftbalansen på i regionen fram mot 2030.

Forslaget fra Rødt som nå behandles, vil, hvis det blir vedtatt, forsinke utbyggingen av fornybar energi, og dermed ha negative konsekvenser for den nordlige landsdelen i form av høyere priser og negativ utvikling for jobb og verdiskaping.

Sofie Marhaug (R) [14:05:36]: Det var noen veldig spesielle anklager fra Arbeiderpartiet som kom fra forrige taler på talerstolen. Det jeg egentlig forventer av mine kollegaer i komiteen, er at de tar utgangspunkt i det vi foreslår, og de forslagene vi fremmer, og ikke tillegger oss alle mulige andre motiver.

Det er klart at Rødt er opptatt av reindriften og reindriftssamenes rettigheter i seg selv. Vi har stått på lag med dem i andre saker enn vindkraftsaker også, f.eks. i Repparfjord. Det er ikke sånn at Rødt har fremmet et Dokument 8-forslag om Nord-Norge-banen tvers gjennom reindriftsområder, som vi har til behandling her

nå, men det er jo en perfekt avledningsmanøver for Arbeiderpartiet å dikte opp fiktive forslag som vi liksom har til behandling, når vi ikke har det. Rødt er selvfølgelig også lydhør for innvendinger mot en trasé som går gjennom reinbeiteområder. Vi skal ta de interessene på største alvor. Det er jo det Fosen-dommen har lært oss, og det må selvfølgelig gjelde i alle saker.

Nå er det en rekke vindkraftutbygginger som skal finne sted i reinbeiteområder. Senest i går kom Statkraft med en nyhet om hvor de skal bygge ut. Det er i konfliktområder med reindriften i Finnmark. Det er tragisk at staten – for Statkraft er eid av staten – ikke forstår hva Fosen-dommen egentlig innebærer, og Fosen-saken er på ingen måte løst. Det at man har kommet til en enighet med Sør-Fosen, er greit nok, men man har ikke kommet til en enighet med Nord-Fosen, og man har ikke reparert menneskerettighetsbruddet. Vi nærmer oss 900 dager – snart er det 1 000 dager. Det er så pinlig at jeg vet ikke engang hvor jeg skal starte. Å ikke bli tatt på alvor når vi tar opp denne problemstillingen og ber om en timeout inn til vi har løst det menneskerettighetsbruddet, er så respektløst at jeg ikke helt vet hvor jeg skal begynne.

Jeg vil likevel benytte anledningen til å takke saksordføreren, som har gjort en grundig og god jobb, og jeg vil takke de andre partiene som er enig med Rødt i denne saken. Dem er det heldigvis flere av. Problemet er jo at de store partiene, som har makt, ikke bryr seg om reindriften.

Bård Ludvig Thorheim (H) [14:08:59]: Representanten Marhaug avsluttet med å si at de andre partiene ikke bryr seg om reindriften. Hvis man skal ta henne på ordet, er det akkurat det hun demonstrerer at hun selv ikke gjør, for jeg og alle vet at hele Nord-Norge-banen går gjennom ulike reinbeitedistrikt. Det er ikke mulig å finne en trasé som ikke går gjennom reinbeitedistrikt. Det er klart at en jernbane, med skinner og det som skal være på siden, som skal gå over veldig mange titalls kilometer, er et større inngrep i reinbeiteareal. Omregnet til vindparker vil dette være umulig å måle opp mot at man kanskje har noen titalls vindmøller som har et fundament på én eller to meter i diameter som tar av reinbeitearealet.

Det er helt enormt med reinbeiteareal det er snakk om, og Sametinget har jo nettopp advart mot det. Likevel var det et spørsmål før stortingsvalget i 2021. Arbeiderpartiet var litt uklare, men jeg tror de egentlig var litt enige med Høyre i at vi iallfall først burde ha en utredning av hva behovet for Nord-Norge-banen er, og hva konsekvensene av den er, før vi begynner å bygge den. Men Rødt og andre partier sa: – Nei, vi skal ikke ha noen utredning, vi må bygge den med en gang. Det var til og med et vedtak her i Stortinget om at den bare må bygges.

Nå har samferdselsmyndighetene gjort en vurdering, og de konkluderer med at det ville være enorme negative klimamessige konsekvenser av en Nord-Norge-bane. Det vil være et enormt inngrep i beiteareal for reindriften.

Det er helt riktig, som representanten Marhaug påpeker, at det ikke er noe forslag om det her i salen nå, men det viser nettopp poenget som hun forsøker å speile på andre partier: at man ikke bryr seg om reindriften. Dette er en sak som Rødt er veldig opptatt av, men den har også store konflikter med reinbeiteareal. Det er konflikter, og det må vi alle erkjenne.

Så vil jeg si at jeg synes det er bra at regjeringen nå har nedsatt sine prinsipper og tiltak for å kunne løse bedre opp i denne typen konflikter for fremtiden, men jeg hadde også ønsket at det fra regjeringens side var innført noen tidskrav i behandlingen av saken, siden det ville gitt en større forutsigbarhet for alle partene som er med i denne typen prosesser.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [14:11:58]: Alle er tjent med en god dialog mellom partene som påvirkes av et kraftprosjekt, det være seg urbefolkning, øvrig lokalbefolkning eller utbygger. Det gir legitimitet, demper konfliktnivået og kan gi en raskere realisering av viktige prosjekter. Dette har ikke vært tilfellet i alle tidligere utbygginger, noe Fosen-saken er et eksempel på. Det er derfor viktig at sørgruppa på Fosen nå har kommet til enighet med Fosen Vind. Det er jeg veldig glad for.

Fosen-saken må løses, men en verdig resolusjon i denne saken bør ikke innebære en stans av saksbehandlingen av viktige prosjekter i vår nordligste landsdel. Det er stor variasjon mellom ulike prosjekter, både i størrelse og i omfanget av konsekvenser for andre samfunns-hensyn. Senterpartiet støtter derfor ikke representantene fra Rødts forslag.

Ivaretagelse av menneskerettigheter og folkerettslige forpliktelser er en statlig plikt i behandlingen av alle arealinngrep som berører samiske interesser, også de som i dag er til behandling. Den forpliktelsen forventer vi i Senterpartiet at overholdes i de sakene som i dag er til behandling, og i alle framtidige prosjekter.

For denne regjeringen har det vært viktig at lokal-samfunnene i tilknytning til kraftprosjekter må få økt innflytelse over prosjektenes utforming. Derfor fikk regjeringen i fjor vedtatt at vindkraftprosjekter skulle innlemmes i plan- og bygningsloven, der kommunene ble sikret en større innflytelse gjennom sine områdereguleringer. Et forslag til områderegulering for vindkraftverk i samiske områder vil også utløse konsultasjonsplikt for kommunene, der representanter for samiske interesser vil ha mulighet til å påvirke den videre prosessen. Videre skal konsesjonsmyndighetene prioritere de prosjektene

som kan dokumentere medvirkning fra reindriften i utredningen av prosjektet, samt en avtale mellom partene om kompenserende og avbøtende tiltak.

Alle store kraftprosjekter har potensial for interese-konflikter, og det må gjøres avveininger mellom ulike samfunnsmessige og private hensyn i alle slike saker. Det er ikke til å komme utenom, og det er gjennom konsesjonsbehandlingen ulike hensyn avdekkes, sammen med mulige avbøtende og kompenserende tiltak. I flere saker de siste 10–15 årene har prosjekter fått avslag på sine konsesjonssøknader grunnet hensynet til samiske interesser. I andre saker har andre samfunnshensyn veid tyngre. Slik bør det også være, men vårt mål i denne sal må være at vi finner løsninger og prosesser som gjør at den samiske reindriften og kraftproduksjon kan sameksistere.

Ola Elvestuen (V) [14:15:22]: Det er ingen tvil om at oppfølgingen av høyesterettsdommen fra 11. oktober 2021 har tatt altfor lang tid, og det er skapt en uholdbar situasjon. Det endrer seg ikke selv om man nå har fått en enighet mellom Sør-Fosen sjette og Fosen Vind, for øvrig om et prosjekt, Storheia, som Venstre egentlig alltid har vært imot fra det ble satt i gang, av hensyn til reindriften. Det har vært både lokalt og nasjonalt. Nå mangler det en enighet for Nord-Fosen siida og Roan Vind.

Jeg vil også ta opp forslaget Venstre har sammen med Kristelig Folkeparti, hvor vi ber staten ikke ta beslutninger om nye vindkraftprosjekter i samiske reinbeiteområder før det pågående menneskerettsbruddet på Fosen har opphørt. Det er fortsatt et pågående menneskerettsbrudd.

Det legges nå opp til mange vindkraftprosjekter på land som kommer til å medføre stor konflikt. Etter oppfølgingen av diskusjonen om Melkøya – da regjeringen fikk flertall for kraft fra land og ikke ville være med på gasskraftverk med karbonfangst og -lagring, som ville løst problemet og kunne gjort det raskere – legges det opp til vindkraftutbygging i Finnmark som kommer til å føre til konflikter. Legg også merke til de planene som ble lagt fram i går, fra Statkraft. Alle ligger i områder etter nasjonal ramme for vindkraft, som jo NVE utredet, men som ikke ble ferdigstilt og behandlet, og som NVE anbefalte at det ikke skulle bygges ut vindkraft i. Så konflikten kommer.

Jeg vil ta opp det med nasjonal ramme. Fra Venstres side er det slik at er det noe vi trenger, er det å få en nasjonal plan. Det var det Stortinget ba om tilbake i 2015, da vi behandlet energimeldingen den gangen. Det er fortsatt et behov for å ha en nasjonal plan sånn at vi ikke på nytt, slik det nå legges opp til, ender opp med enkeltbeslutninger ut fra hvor kommunene er for. Det kan ikke

være sånn at det eneste kravet er at kommunen må være for, og at vi da skal gå for vindkraft på land. Det er heller ikke sånn at kommunene skal kunne overkjøre regionale og nasjonale interesser, som reindriften er en del av.

Nasjonale rammer for vindkraft må ferdigstilles og ferdigbehandles.

Presidenten [14:18:31]: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Une Bastholm (MDG) [14:18:45]: Jeg vil begynne med å takke Rødt for et betimelig representantforslag som påpeker det åpenbare, at det å gå videre med vindkraftutbygging i områder som er viktige for samisk reindrift, før staten har reparert menneskerettighetsbruddet som Høyesterett har påpekt, bidrar til økt konflikt. Det bidrar også til redusert tillit i en situasjon hvor akkurat tillit er noe vi har knapphet på.

Det har vært ulike syn på hva som er en naturlig konsekvens av høyesterettsdommen i Fosen-saken. Derfor er det også uklart for reieiere hva de kan forvente av den norske staten i andre saker. Selv om staten nå har kommet til enighet med reieierne på Sør-Fosen, forhandles det fortsatt med nordgruppen for å finne tilstrekkelig kompenserende tiltak for å sørge for at vindparken på Roan er innenfor menneskerettighetene, som Norge har sluttet seg til. Selv om staten nå har kommet til enighet med den ene parten, er det ikke på noen måte løst for nordgruppen. Staten må derfor legge slike prosjekter på is, mener vi, fram til det er oppnådd enighet på Fosen.

Vi i Miljøpartiet De Grønne er også sterkt kritisk til at regjeringen rett før jul ga tillatelse til å elektrifisere flere oljefelt utenfor trøndelagskysten med kraft som skal sendes omtrent direkte fra det omstridte og ulovlige vindkraftanlegget på Roan. Vi mener det er feil bruk av kraften i utgangspunktet, men det er også respektløst nå, midt i de meklingene som pågår. Å sende store mengder strøm ut på sokkelen for å pumpe opp olje og gass legger også sterkere press på hele kraftbalansen i trøndelagsområdet. Man kan argumentere for at ulempen ved å ta ned det ulovlig oppsatte vindkraftanlegget nå blir større, og det kan gjøre forhandlingene enda mer krevende for reieierne i nordgruppen, fordi den samfunnsøkonomiske kostnaden ved å endre på vindkraftparken blir større når man nå skal sende mye kraft ut på sokkelen. Det har de også vært tydelig på at de synes, og reieierne ønsket derfor ikke denne tillatelsen. Regjeringen burde vist mye større ydmykhet overfor reieierne, mener vi, og også overfor høyesterettsdommen.

Jeg vil til slutt nevne at Miljøpartiet De Grønne ved en feil har blitt stående utenfor forslag nr. 2 i innstillingen fra energi- og miljøkomiteen. Vi skal altså være tilsluttet forslaget som fremmes av SV og Rødt, som på en

måte er hovedforslaget i denne saken. Miljøpartiet De Grønne kommer til å stemme for det forslaget, som vi er med på, under voteringen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:21:52]: Jeg synes det har vært mange gode innlegg i saken, og Kristelig Folkeparti er jo på den siden at vi mener det må få noen konsekvenser at det er et pågående menneskerettighetsbrudd. Det er en alvorlig sak, og den har vart lenge, helt siden Høyesterett kom med sin dom, som flere har vært inne på. Jeg vil egentlig bare understreke alvoret i saken og nok en gang si at vi forventer at regjeringa jobber det de kan for å finne en løsning i saken.

Så er jeg veldig glad for at det kom til en minnelig avtale for Sør-Fosen, men det betyr at det er deler som fortsatt ikke er løst. Jeg vil løfte det aspektet at Stortinget satte ned en egen kommisjon, Sannhets- og forsoningskommisjonen, for nettopp å rette opp en del av de brudene som er blitt begått mot minoriteter i landet vårt. Er det en tilbakemelding jeg får, er det at hele den saken nesten er satt til side så lenge Fosen ikke er løst. Det understreker et stort alvor, iallfall for min og Kristelig Folkepartis del.

Vi slutter oss til det forslaget som representanten Elvestuen også refererte til, som Kristelig Folkeparti og Venstre har sammen, om ikke å gi tillatelse. Det betyr at saksbehandlingen kan pågå, men det skal ikke gis tillatelse til nye vindkraftprosjekter i samiske reinbeiteområder før saken er løst. For min del handler det selvsagt også om å legge et enda større trykk på departementet og regjeringa for å finne en løsning i denne viktige saken.

Statsråd Terje Aasland [14:23:31]: Så å si alle større utbyggingsprosjekter for fornybar energi, som vindkraft, har både positive og negative konsekvenser for ulike allmenne og private hensyn, og kan selvfølgelig være konfliktfylte. Hensynet til samisk reindrift er én av flere interesser som kan påvirkes av vindkraftverk, og som skal avveies – og blir avveid – i konsesjonsbehandlingen. Det er veldig klare føringer og regler for det.

Konsesjonsbehandling av søknader med konsekvensutredninger er vårt viktigste verktøy for å avdekke hvilke interesser et energianlegg kan påvirke. Det er gjennom konsekvensutredninger og grundige konsesjonsprosesser at man får avdekket hvilke konkrete konflikter et tiltak kan ha med andre interesser, og om det eventuelt er mulig å avbøte eller kompensere for negative virkninger. Hensynet til samisk reindrift har blitt tilagt stor vekt i energisaker de siste 10–15 årene. Det er behandlet en rekke vindkraftverk og nettanlegg i samiske områder. Flere av søknadene har enten blitt trukket, blitt avslått av NVE eller fått avslag av departementet, og

i flere av prosjektene er det gjort justeringer og tilpasninger av hensyn nettopp til reindriften.

Hensynet til reindriften og det folkerettslige vernet skal alltid være ivaretatt og har vært avgjørende for at det ikke har blitt gitt tillatelse i enkelte prosjekter. Også andre arealinngrep, som offentlige infrastrukturtiltak, kan komme i konflikt med viktige interesser. Statens plikt til å sikre og ivareta menneskerettigheter og folkerettslige forpliktelser gjelder ved behandlingen av alle typer arealinngrep som berører samisk reindrift.

Regjeringen ønsker å finne løsninger som gjør det mulig å bygge ut vindkraft, samtidig som reindriften interesser ivaretas slik at de kan bygge videre på næringen i et generasjonsperspektiv. Begge deler er viktige interesser for Norge.

Regjeringen ønsker også at våre nordligste fylker skal ha de samme mulighetene for bosetting, næringsutvikling og forsyningsikkerhet for energi som resten av landet. En god og grundig konsesjonsprosess er en viktig forutsetning for at vi får gjort riktige vurderinger av om det skal gis konsesjon til vindkraftverk eller ikke.

Vi har også nå i lys av det som har skjedd på Fosen, og da vi presenterte kraft- og industriløftet for Finnmark, lagt fram en tiltaksplan med tiltak jeg mener vil ha en god effekt og dempe noe av det som er arealkonfliktdiskusjonene mellom reindrift, samfunnet og utbyggere, slik at vi kan få dette på plass på en så god måte som mulig. Det handler om å se helheten når vi tenker arealutvikling og arealbruk, det handler om bedre prosesser, og det handler om avbøtende tiltak på belastninger og konsekvenser for reindriften, både med hensyn til rovdyr og økonomiske driftsulemper som følge av eventuelle inngrep.

Presidenten [14:26:32]: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [14:26:49]: Statsråden tar selv opp de tiltakene man har blitt enig med samene på Sør-Fosen om, så mitt spørsmål til han er:

Hva er hans beskjed til samene på Nord-Fosen, som til media uttaler at de føler at de sitter med pistolen rettet mot tinningen?

Statsråd Terje Aasland [14:27:13]: Det er en uttalelse jeg på ingen måte kan verifisere. Jeg synes det er en litt merkelig uttalelse. Meklingsprosessen er helt frivillig. Det er helt opp til partene selv om de vil delta i meklingsene eller ikke. Det som foregår i meklingsene, skal skjue i fortrolighet – det er naturlig. Så jeg kan ikke si noe konkret om de forhandlingene og prosessene.

Jeg er veldig glad for at vi har fått en løsning for Sør-Fosen, og jeg håper at vi kan få det også for Nord-Fosen, slik at framtidsgrunnlaget deres sikres på en trygg og god måte, som gjør at de også kan se framtidsmulighet-

ene gjennom et generasjonsperspektiv, og at kommende generasjoner også kan drive med reindrift i det området Nord-Fosen-gruppen holder til i.

Lars Haltbrekken (SV) [14:28:08]: Uttalelsene samene på Nord-Fosen har kommet med, viser vel at de er under et ganske stort press, til tross for at de vant i Høyesterett.

På Nord-Fosen er det ikke enkelt å finne erstatningsarealer for reindriften, som staten nå er forpliktet til å gjøre for samene på Sør-Fosen. På Nord-Fosen har samene lansert et kompromissforslag hvor 45 av turbinene tas ned.

Vil statsråden se på en slik løsning på saken for samene på Nord-Fosen?

Statsråd Terje Aasland [14:28:53]: Vi er fremdeles i en meklingsfase med gruppen på Nord-Fosen, så jeg kan ikke kommentere hva som har blitt framsatt og diskutert i disse meklingsprosessene. Da ville jeg bryte den fortroligheten som skal ligge til grunn for dette. Jeg håper som sagt at en gjennom Roan Vind og Nord-Fosen-gruppen også kan finne en minnelig løsning som er akseptabel, og som trykker Nord-Fosen og reindriften der på en god måte. Hva det konkret vil innebære, vil ikke jeg kunne si nå. Vi må alle se på muligheten for å bidra til å finne en minnelig løsning, hvis ikke må staten raskt sette i gang en prosess for å fatte et nytt forvaltningsvedtak.

Bård Ludvig Thorheim (H) [14:29:56]: Det som regjeringen har lagt fram av tiltak for å kunne løse framtidige arealkonflikter på en bedre måte, er positivt, men i de løsningene er det noe som savnes. Jeg lurer på hvorfor man ikke har det med. Det gjelder spesifikt – på den ene siden – å gi en sterkere utredningskapasitet og uavhengig juridisk rådgivning til reindriften, som har utrolig mye å sette seg inn i av kommuneplaner og bedriftsplaner. På den andre siden gjelder det, når man først gir slik kapasitetsstøtte, å kunne innføre tidsfrister i de forskjellige prosessene, sånn at man vet at de opprettholder en viss framdrift, som både bedrifter og offentlige aktører – og reindriften selv – er opptatt av forutsigbarheten.

Statsråd Terje Aasland [14:30:49]: Når vi nå styrker kommunenes saksbehandlingskapasitet for den typen utbygginger og arealforvaltning i de samiske reinbeiteområdene, tror jeg det vil være positivt for reindriften at en faktisk gjør det. Jeg tror forslaget om å ha statlige planretningslinjer er veldig viktig fordi det vil avklare en del problemstillinger og ulike forhold i en tidlig fase, og en vil i større grad kunne se helheten i hvordan en ønsker å utvikle samfunnet totalt sett, og hvilke behov

som ligger der. Det tror jeg også er med på å gjøre prosessene bedre over tid, når en blir vant til slike prosesser, og at det vil bli bedre med hensyn til den tiden en bruker på dette. Jeg vil ikke sette tidsfrister og legge unødig tidspress på aktørene. Det er viktig at vi finner gode løsninger og har fleksibilitet når det gjelder løsninger i tiden framover.

Bård Ludvig Thorheim (H) [14:31:53]: Det var et svar på det som gikk på tidsfrister. Er det noen grunn til at man ikke har noen kapasitetsbyggende tiltak spesielt for reindriften? Jeg har selv snakket med flere reineiere som sier at det er vanskelig for dem å ta unna den enorme saksmengden, og at det skaper mye frustrasjon i prosessene, for da får de offentlige aktørene og de private aktørene ikke svar. Det er det en god grunn til, for det er veldig mye å sette seg inn i, og man er usikker på hvilke rettigheter man har. Hvorfor har man ikke sett på det? Dette er også noe Sametinget har sagt vil være konstruktivt i slike prosesser.

Statsråd Terje Aasland [14:32:40]: Jeg mener vi har gjort det. Gjennom de 0,2 ørene som vi avsetter, er tanken at noe av den andelen skal gå til reindriftsnæringen eller til reindriftsformål. Nå skal vi riktignok jobbe med hvordan disse midlene skal fordeles fram til revidert nasjonalbudsjett, men hvis en ønsker å bruke slike midler til å etablere utredningskapasitet på vegne av reindriften, ser jeg ikke at det i utgangspunktet skulle være noe i veien for det.

Sofie Marhaug (R) [14:33:32]: Det har hele tiden vært regjeringens og ikke den vinnende parten i Høyesteretts ansvar å følge opp Høyesteretts dom. Det er regjeringen som er den utøvende makten. Det er sånn rettsstaten vår – og egentlig en hvilken som helst rettsstat – fungerer. Jeg må bare slå det fast, for i svaret fra statsråden på spørsmål fra SV kunne man få inntrykk av noe annet.

Spørsmålet mitt dreier seg egentlig om en føderal dom som kom i Oklahoma før jul, der 84 vindturbiner som er ført opp i urfolks områder, må rives. Det er ikke helt parallelt til vår situasjon, men det har noen paralleller. Det som er ulikt, er f.eks. at staten ikke har gått inn på utbyggers side, men på urfolkets side i rettssaken.

Statsråd Terje Aasland [14:34:38]: Jeg har aldri prøvd å bortforklare at det er regjeringen som har ansvaret for oppfølgingen av høyesterettsdommen. Tvert om har vi vært veldig tydelige på det hele veien. Umiddelbart etter at dommen ble avsagt, tok vi grep for å omgjøre det vedtaket, og underveis kom vi i den situasjonen at partene ønsket å forsøke dette meklingssporet. Det synes jeg er veldig bra. Det har endt opp i én av-

tale. Jeg håper det ender opp i to. Hvis ikke må vi fatte et nytt forvaltningsvedtak på det.

Vi tok ikke plass på utbyggers side i rettsprosessen. Vi gikk inn og forklarte og begrunnet det konsesjonsvedtaket staten hadde gjort. Det var hensikten med det.

Ola Elvestuen (V) [14:35:34]: Som jeg også sa i mitt innlegg, ba Stortinget om en helhetlig plan for vindkraft i 2015, da vi behandlet energimeldingen, så man skulle få større forutsigbarhet. Det ble utarbeidet en helhetlig ramme av NVE, sammen med Miljødirektoratet og andre. Hadde den vært fulgt og vært der tidsnok, ville ikke disse vindkraftanleggene på Fosen fått tillatelse, for de ligger utenfor det området som ble anbefalt der.

Jeg var selv med på å legge fram den nasjonale rammen. Den fikk mye motstand, både i folket og i Stortinget, også fra statsrådets parti, så den ble ikke vedtatt. Samtidig står vi nå i den samme situasjonen: Vi har mange prosjekter som er på gang, og i områder som ligger utenfor det forslaget til nasjonal ramme anbefaler.

Da blir spørsmålet: Er statsråden enig i at vi trenger en nasjonal plan, og at den kanskje burde vært ferdigbehandlet?

Statsråd Terje Aasland [14:36:42]: Representanten viser til de erfaringene han selv hadde da han var med på å legge fram den nasjonale rammen forrige gang, at den ble sterkt kritisert. Hvis vi skulle hatt en helhetlig plan, måtte vi inkludert kommunene i forkant, for vi mener arealdisponeringene er viktige, og kommunene er faktisk med på å sette av det arealet som skal legges til grunn for vindkraftutbygging. Det er derfor vi har innført plan- og bygningsloven som en del av konsesjonsprosessen.

For å svare litt på spørsmålet om den helhetlige behandlingen, som jeg er enig med representanten i at er viktig, vil det f.eks. for vindkraftutbyggingen i Finnmark nå være slik at NVE selvfølgelig vil vurdere de søknadene som kommer inn, i en helhet. Derfor satte de en frist for å få inn planer og meldinger om dette. Det tror jeg er en veldig klok tilnærming, så en får bygd ut på de minst sårbare områdene, og får gjort dette på en mest mulig skånsom måte, også med hensyn til reindriftens behov for areal.

Une Bastholm (MDG) [14:37:44]: Høyesterettsdommen i Fosen-saken fant at staten har brutt menneskerettighetene til samiske reineiere, deres menneskerett til vernet kulturutøvelse. De meklingsene som har pågått i to spor, for Sør-Fosen og Nord-Fosen, har vært statens svar på å prøve å finne kompensierende tiltak som kan gjøre at man ikke lenger har et pågående menneskerettighetsbrudd. Noen dager etter at det ble enighet med Sør-Fosen, annonserte regjeringen, ved stats-

råden her, godkjent konsesjon og utbyggingstillatelse for å elektrifisere to felt som er avhengig av kraften som kommer fra områdene på Fosen der det nå er et pågående menneskerettighetsbrudd.

Mitt spørsmål er om det ble gjort noen vurderinger av tillitsforholdet til samiske reineiere da konsesjonen til Draugen og Njord ble gitt, og om det ble gjort vurderinger av andre måter å bli kvitt klimautslippene fra Norges tredje største utslippsfelt, Draugen, på.

Statsråd Terje Aasland [14:38:51]: Vi vurderte den elektrifisering med utgangspunkt i den situasjonen som er i Midt-Norge. Den er ikke avhengig av vindkraftproduksjonen på Fosen. Energisikkerheten og forsyningssikkerheten blir ivaretatt gjennom det.

Vi vurderer inngrepene med hensyn til reinbeitedistriktet for Nord-Fosen som tilstedeværende, selvfølgelig, under anleggsperioden. Det er satt tiltak og tidslinjer for anleggsperioden sånn at det ikke skal forstyrre reindriften – det er veldig mye kabling – sånn at en ikke får forstyrrelser for ordinær reindrift på det tidspunktet hvor en bruker dette området. Jeg mener hensynet til reindriften er ivaretatt i denne saken.

Presidenten [14:39:45]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Ojala (PF) [14:40:06]: Takk til Rødt, som tar opp dette viktige temaet i dag. Det kom egentlig ikke som noen overraskelse at staten bladde opp penger for å løse konflikten med reindriften på Sør-Fosen, slik at vindturbinene kan få surre og gå videre ut konsesjonstiden.

Reindriftssamene på Sør-Fosen fikk altså økonomisk kompensasjon for at deres beiteland blir tatt fra dem. De ble også lovet tilleggsareal som kompensasjon, og de har fått vetorett med hensyn til videre drift av vindkraftverket når konsesjonen utløper om ca. 23 år.

For å ta det siste først: Vi kan jo bare forestille oss hvilket press de berørte reindriftsutøverne på Fosen vil stå overfor når utløpet av konsesjonstiden begynner å nærme seg. Sørsamene skal jammen være tøffe om de benytter seg av den vetoretten regjeringen har gitt dem – slik at vindturbinene rives og arealet tilbakeføres til naturen.

Når det gjelder kompensasjon med tilleggsarealer ved tap av beiteland, vil det muligens kunne ordne seg for Sør-Fosen-samene, men det vil ikke være mulig for staten å inngå slike avtaler i Finnmark, fordi 95 pst. av arealene i Finnmark allerede er i bruk som beiteland. Som kjent lager ikke Gud mer land.

For at Norge skal bli ledende i det grønne skiftet, må vi faktisk se en sammenheng mellom tre ulike områder, og vi må samarbeide om disse tre vilkårene. Naturen og økologien må ses i sammenheng med menneskene som

bruker dette, samfunnsutviklingen og en økonomi i utvikling. Disse tre momentene er faktisk selve kjernen i økologisk bærekraft og det som mange benevner som økologisk økonomi.

Vi i Norge har i mange år kritisert andre land for at de har betalt «glassperler» eller «en neve dollar» for å få tilgang til rike ressurser på indianerland. Er det slik at alt kan kjøpes for penger? Nei, staten har som den sterkeste part et stort ansvar når staten skal forhandle med en svakere sivil part, som jo reindriften faktisk er, fordi ingen er født med juridisk kompetanse. Det er tidkrevende, og det setter reindriften, reindriftsutøverne og deres familier i en svært vanskelig situasjon – ja, så vanskelig at noen faktisk bare takker for livet og går sin vei. Dette er veldig alvorlig.

Juridisk er det ikke sikkert staten kan dømmes for å presse en svakere part, men vi må stille spørsmål om det er moralsk riktig av en sterk stat å tilby økonomisk kompensasjon og andre avtaler til en svakere part for en enighet som reindriften kan komme til å angre på i framtiden.

Det er mange fra vindkraftindustrien som kommer på kontoret mitt på Stortinget, og jeg har bedt alle sammen om å legge fram en økologisk økonomisk bærekraftsanalyse av hvilke konsekvenser dette har for nedbygging av arealene i et 10-, 20- og 40-årsperspektiv. Jeg ber dem også om at denne analysen skal inneholde konsekvenser for tap av natur, fugleliv og kulturelle endringer som følge av (presidenten klubber) vindturbinbonanzaen som nå preger staten Norge. Jeg har ennå ikke fått en slik analyse fra noen av (presidenten klubber igjen) dem som har vært her.

Presidenten [14:43:17]: Tiden er ute.

Geir Jørgensen (R) [14:43:32]: Etter å ha hørt innleggene fra Arbeiderpartiets Mani Hussaini og Høyres Bård Ludvig Thorheim kom jeg til å tenke på et oppslag som sto på et gammelt sjefskontor et sted jeg jobbet: Hvis du ikke har noe å si, så ikke si det her.

Jeg mener vi bør holde oss til saken når vi diskuterer et menneskerettighetsbrudd og en helt klar høyesterettsdom. Vi diskuterer ikke skytefelt, skogsdrift, rovdyr eller andre ting som berører den samiske reindriften. Vi diskuterer hva slags politiske konsekvenser dette menneskerettighetsbruddet skal få, og hvordan vi skal komme oss videre og ut av denne situasjonen, som er flau og ganske beklemmende å være i – det tror jeg det er flere enn oss i Rødt som føler.

Reindriften er en næring – det bør Høyre være opptatt av. Dette er familieeide bedrifter med tilhørende ringvirkninger og en leverandørindustri. Dette er hjørnesteinsvirksomheter i de lokalsamfunnene de hører til. Det er slakterier, transport og andre ting som hører til i denne næringen.

Hva slags signaler sender vi nå til samisk ungdom som vil inn i reindriften, når man så å si ikke tar dette på alvor eller gjør det til en politisk sett gjeldende konsekvens? Jo, vi sier til samisk ungdom: Kanskje er dere de neste som er nødt til å stå opp mot hele statsapparatet for å få lov til å utøve næringen deres.

Rødt var partiet som i forrige stortingsperiode tok initiativ til å stanse vindkraftutbyggingen på Øyfjellet. Nå er den i gang. Rettssaken om dette har klare paralleller til Fosen-saken. Dette anlegget på Øyfjellet skulle heller ikke ha vært bygd. I iveren etter å rasere mer natur og presse ned reindriften får vi mest sannsynlig mange flere slike saker.

Rødt har nå levert dette representantforslaget. Representantenes stemmer vil bli stående i sak etter sak vi kommer til å få, hvis man skal fortsette med denne vindkraftpolitikken, som presser næringsutøverne ut av næringen sin, og som tar fra dem arealer.

Irene Ojala (PF) [14:46:40]: Jeg synes kanskje det er på sin plass å si noe om de juridiske betenkningene om Finnmarkslovens intensjon og verdi. Det har vært litt snakk om elektrifiseringen i Finnmark, så jeg synes det er på sin plass.

Da Odelstinget den 24. mai 2005 behandlet lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke, dvs. Finnmarksloven, sa Knut Storberget fra Arbeiderpartiet:

«Det er en historisk begivenhet når Odelstinget i dag behandler finnmarksloven. Aldri før har vi foretatt, og vil antakelig aldri mer kunne foreta, en så omfattende disposisjon over så store landarealer. Aldri har vi kunnet overføre så mye makt til det regionale nivået.»

Videre sa han:

«Aldri før har vi gjennom en lovsak kunnet rette opp urett i et slikt omfang.»

Saksordfører Trond Helleland fra Høyre sa i sitt sluttinnlegg at «Regjeringen nå også har lagt opp til at den vil kjøre en konsultasjonsprosess i saker som bl.a. angår urfolks rettigheter», og videre at «det er i tråd med ILO-konvensjonen».

Ved innføring av Finnmarksloven anerkjente Stortinget, slik Trond Helleland sa, «de opparbeidede rettighetene befolkningen i Finnmark har», og at staten påtok seg «de forpliktelsene Norge har påtatt seg gjennom folkeretten, og de menneskerettighetskonvensjonene Norge har underskrevet».

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen fra Arbeiderpartiet sa:

«Jeg vil understreke at dagen ikke bare er stor nasjonalt, den er også viktig internasjonalt. Urbe-folkningsområder i hele verden har i dag blikket vendt mot Finnmark.»

Stortinget overførte altså statens grunn til finnmarkingene i fellesskap som en oppreisning for den urett som staten hadde påført den samiske, kvenske og norskfinske befolkningen i Finnmark gjennom store og tunge fornorskningsprosesser fra 1850-tallet og opp mot vår tid. Finnmarkseiendommen kan derfor ikke sidestilles med andre private eiendommer i Norge som staten eksproprierer.

Den 1. juni 2023 ble sannhets- og forsoningskommisjonens rapport lagt fram for Stortinget. Rapporten belyste alvoret i fornorskningsprosessen. Det er litt rart å se at allerede før vi har behandlet sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, settes ingenting på vent i lys av et statlig ønske og mål om forsoning med bl.a. reindriftssamer og annen befolkning i Finnmark.

Faktaene er klare: Vi er nødt til å vise litt ydmykhet, og jeg håper virkelig at vi kan få en bred debatt om dette, slik at vi kan gjøre ting til beste for dem som er berørt.

Lars Haltbrekken (SV) [14:49:38]: Statsråden sier i svar til meg at det er frivillig å delta i meklingen. Ja, er det det? For bak meklingen truer jo Energidepartementet med nye vedtak i saken.

Så sier statsråden i svar til representanten Marhaug at han ikke har prøvd å plassere ansvaret hos samene for å følge opp høyesterettsdommen eller løse dette. Men er det ikke akkurat det regjeringen gjør når den inviterer til en omkamp om høyesterettsdommen gjennom en mekling? Det var en enstemmig høyesterettsdom som fastslo at vedtaket om å bygge vindkraftverkene på Fosen brøt med samenes menneskerettigheter.

Jeg har et spørsmål til statsråden, og det er: Mener regjeringen virkelig at dette er måten å følge opp en høyesterettsdom på, også i framtiden? Vil regjeringen hver gang den taper i Høyesterett, gå til mekling med den seirende part?

Statsråden vil ikke svare på om det å ta ned 45 vindturbiner i Roan vindkraftverk er en aktuell problemstilling. Han viser til at det er en taushetsbelagt mekling, og at han derfor ikke kan kommentere det. Men i fjor høst, i forbindelse med Fosen-aksjonene, la statsråden ut et innlegg på Facebook hvor han sa at det ikke var aktuelt med full riving av vindkraftverkene på Fosen. Spørsmålet mitt er: Hvordan kan det være greit å si i full offentlighet, mens det ikke er greit å svare på et spørsmål om det kan være aktuelt å ta ned 45 vindturbiner, som samene på Nord-Fosen har bedt om som et kompromissforslag? De har da strukket seg svært langt. Det var tross alt de som vant i Høyesterett.

Presidenten [14:52:14]: Det ringes til votering.

Votering

Kari Henriksen overtok her presidentplassen.

Presidenten [14:59:56]: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Stortinget skal votere over sakene nr. 1–7 samt sak nr. 11 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 9. januar 2024

Presidenten: Sak nr. 1 er andre gangs behandling av lov og gjelder lovvedtak 42.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 2, debattert 9. januar 2024

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om å styrke habilitetsreglene og gjenreise tillit til demokratiet (Innst. 140 S (2023–2024), jf. Dokument 8:1 S (2023–2024), punkt 7)

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra tredje visepresident Morten Wold på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Lan Marie Nguyen Berg på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 4 og 5, fra Marie Sneve Martinussen på vegne av Rødt

Det voteres over forslag nr. 2, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Stortingets presidentskap om å komme med forslag til nødvendige lovendringer for å etablere et forbud mot at stortingsrepresentanter kan handle i børsnoterte selskap så lenge hen er folkevalgt på Stortinget.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 96 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.06)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet komme med forslag til nødvendige bestemmelser i reglementet om registreringsplikt som gjelder representantenes nærstående.»

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.25)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4 og 5, fra Rødt.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet legge fram forslag for Stortinget som sikrer at det registreres selskapsinteresser (aksjer, andeler m.m.) og andre interesser som har berettiget interesse for allmennheten for medlemmer av stortingsrepresentanters husholdning, herunder ektefelle/samboer.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber presidentskapet sikre at brudd på Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser kunngjøres i stortingsmøter eller enkelt tilgjengelig på Stortingets nettsider.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 94 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.43)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer og innføring av løpende oppdatering av et offentlig aksjonærregister innen 1. juni 2024.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.04)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

I

I Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser gjøres følgende endringer:

§ 1 andre ledd skal lyde:

Registreringsplikten omfatter alle verv og interesser som nevnt i dette reglementets §§ 2 til 11 *samt § 15*. Bare eksistensen og arten av de forskjellige interesser skal oppgis, ikke beløp, verdi eller mengde, med mindre dette følger særskilt av bestemmelse i dette reglementet.

§ 5 skal lyde:

Avtaler om permisjon og avtaler av økonomisk karakter med tidligere arbeidsgiver, herunder avtaler om fortsatt lønnsutbetaling, lån eller opprettholdelse av velferdsfordeler, *pensjonsrettigheter og lignende i den tid vedkommende er medlem av Stortinget*.

§ 9 skal lyde:

Selskapsinteresser (aksjer, andeler m.m.) som *representanten* selv eier enten direkte eller indirekte gjennom et annet selskap, eller som *representanten* forvalter. Selskapets navn og ansvarsform oppgis, samt eierandelen og *antall aksjer mv*. Utbytte av selskapsinteressene oppgis ikke.

Alle transaksjoner som en innvalgt stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant foretar på vegne av seg selv eller andre, er registreringspliktige. For innkalte vararepresentanter gjelder tilsvarende registreringsplikt kun mens de møter. Om den enkelte transaksjon skal det, i tillegg til det som er angitt i første ledd, oppgis når transaksjonen er foretatt, og hva verdien er på transaksjonstidspunktet.

Endringer i selskapsinteresser som eies indirekte gjennom et annet selskap, skal meldes inn *innen utgangen av hver måned. Det er ikke krav om å oppgi eierskap som børsnoterte selskaper har i andre selskaper.*

Selskapsinteresser som eies indirekte gjennom et annet selskap er ikke omfattet av registreringsplikten dersom vedkommende, sammen med nærstående (jf. aksjeloven § 1-5 (1)), eier mindre enn 10 pst. av *investeringsselskapet*, og heller ikke deltar i investeringsbeslutninger *der*. Dette unntaket gjelder ikke for selskap som er organisert som ansvarlig selskap (ANS eller DA) eller kommandittselskap (KS).

Eierandeler i aksjefond eller annet verdipapirfond oppgis ikke.

Uavhengig av *fjerde og femte* ledd skal økonomiske interesser som eies indirekte gjennom et annet selskap eller andeler i aksjefond eller annet verdipapirfond meldes inn dersom det foreligger særlige personlige eller økonomiske interesser som kan gi grunnlag for mulige interessekonflikter.

§ 12 første ledd skal lyde:

For innvalgte stortingsrepresentanter, og vararepresentanter som er fast møtende, gjelder følgende regler:

- a. Opplysninger til registeret skal meldes til Stortingets administrasjon innen én måned etter at nyvalgt storting har trådt sammen. Innen 20 dager etter at registreringsfristen er utløpt etter nyvalg, skal registeret være tilgjengelig for allmennheten ved publisering på Stortingets nettsider.
- b. Endring av, eller tillegg til tidligere registrerte opplysninger, skal meldes innen *ti virkedager* etter at de nye *opplysningene* forelå. Vedkommende representants tidligere registrerte data arkiveres, og *det elektroniske* registeret oppdateres *minst annenhver uke, med unntak av juli måned*.

§ 15 skal lyde:

Dersom en representant vurderer å ha interesser av særlig personlig eller økonomisk art som har berettiget interesse for allmennheten, men som ikke er registreringspliktige etter kap. II, skal slike opplysninger også registreres.

§ 16 skal lyde:

Stortinget kan behandle og publisere personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når det er nødvendig i henhold til reglementet her og utførelse av oppgaver i den forbindelse.

De registrerte opplysningene tas ut av det elektroniske registeret etter at vedkommende representant er gått ut av Stortinget, jf. § 12.

II

Endringene trer i kraft 1. mars 2024.

B.

Dokument 8:1 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen og Seher Aydar om å styrke habilitetsreglene og gjenreise tillit til demokratiet – punkt 7 – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteres først over A I § 1 andre ledd, § 9, § 12 første ledd og § 15.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble vedtatt med 85 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.30)

Presidenten: Det voteres over A, resten av I og II, og B.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 9. januar 2024

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om regler for mer innsyn, åpenhet og tillit og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om mer åpenhet i offentlige organer (Innst. 134 S (2023–2024), jf. Dokument 8:2 S (2023–2024) og Dokument 8:11 S (2023–2024) punkt 1 og 2)

Presidenten: Under debatten har femte visepresident, Ingrid Fiskaa, satt fram to forslag på vegne av SV.

Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Stortingets presidentskap utrede en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget og Stortingets representanter, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling. Ordningen må ivareta personvernet til de besøkende og sørge for at privatpersoner kan unntas fra registrering.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide mulige modeller for en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke regjeringen i saker som er til behandling. Modellene må ivareta personvernet til de besøkende og sørge at privatpersoner kan unntas fra registrering.»

Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.17)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Dokument 8:2 S (2023–2024) punkt 1 og 4 – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Berg-

stø, Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om regler for mer innsyn, åpenhet og tillit – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:2 S (2023–2024) punkt 2 og 3 – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om regler for mer innsyn, åpenhet og tillit – vedtas ikke.

III

Dokument 8:11 S (2023–2024) punkt 1 og 2 – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Abid Raja, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om mer åpenhet i offentlige organer – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble vedtatt med 82 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.44)

Votering i sak nr. 4, debattert 9. januar 2024

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om obligatorisk ID-merking av katter (Innst. 65 S (2023–2024), jf. Dokument 8:270 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Geir Jørgensen satt fram to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å innføre obligatorisk ID-merking av katter.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at innføring av obligatorisk ID-merking av hund trer i kraft så fort som mulig.»

Det voteses alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:270 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om obligatorisk ID-merking av katter – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 81 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.38)

Votering i sak nr. 5, debattert 9. januar 2024

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Andreas Sjalg Unneland og Mona Fagerås om å sikre beredskap og driftsstabilitet på norsk jernbane (Innst. 166 S (2023–2024), jf. Dokument 8:28 S (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen sørge for at Jernbanedirektoratet umiddelbart setter i gang en utredning av konsekvensene det vil ha for driftsstabilitet og beredskap dersom tungt vedlikehold av togmateriell ikke lenger vil være lokalisert i Norge. Utredningen må skje i samarbeid med relevante aktører.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 6, debattert 9. januar 2024

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel – åpning av areal og strategi for forvaltning av ressursane (Innst. 162 S (2023–2024), jf. Meld. St. 25 (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti

- forslagene nr. 2–5, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne

Det voterer over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget sender Meld. St. 25 (2022–2023) tilbake til regjeringen, og ber regjeringen igangsette arbeid med et oppdatert kunnskapsgrunnlag som oppfyller betingelsene i Miljødirektoratets høringsinnspill.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 77 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.52)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 2–5, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et sterkere vern av havområdene i Arktis.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en internasjonal avtale om at ingen land skal åpne nye havområder i Arktis for petroleumsvirksomhet eller utvinning av havbunnsmineraler.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse den pågående åpningsprosessen på norsk kontinentalsokkel og innføre et moratorium på minimum 10 år for mineralvirksomhet på norsk sokkel.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen jobbe aktivt internasjonalt, særlig i Den internasjonale havbunnsmyndigheten (ISA), for et moratorium på mineralutvinning på havbunnen fram til det er bevist at slik virksomhet kan skje uten tap av naturmangfold, viktige leveområder og naturens egne funksjoner.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 81 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.09)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen ved utlysning av areal tydeliggjøre at hensynet til nasjonal sikkerhet vil være et kriterium ved tildeling av utvinningstillatelser.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem de første planene for utvinning av havbunnsmineraler for Stortinget som proposisjon før departementet godkjenner utvinningsplanen etter havbunnsmineralloven § 4-4.

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at Oljedirektoratet innhenter innspill fra øvrige berørte statlige etater, herunder Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet, i forbindelse med utarbeidelse av sitt forslag til arbeidsprogram til departementet.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 80 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.31)

Videre var innstilt:

IV

Meld. St. 25 (2022–2023) – om Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel – opning av areal og strategi for forvaltning av ressursane – vedlegges protokollen.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 79 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.01)

Votering i sak nr. 7, debattert 9. januar 2024

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Mimir Kristjánsson om tiltak mot strømpriskrisen (Innst. 163 S (2023–2024), jf. Dokument 8:3 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marius Arion Nilsen på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 4, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 5 og 6, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 7–10, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt

Det voteres over forslagene nr. 7–9, fra Rødt.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen instruere Statkraft om å tilby bedre fastprisavtaler.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge enda bedre for at offentlig eide kraftselskaper kan tilby rimeligere fastprisavtaler, for eksempel med en makspris rundt 35 øre/kWh, ved å slå fast at et slikt prisnivå ikke er i strid med forskriften om standard fastprisavtaler.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen senke 35 øre/kWh-grensa for kompensasjon til lokale nettselskaper og utbetale de ekstraordinære inntektene til Statnett i høyere grad, slik at flaskehalsinntektene i større grad kommer strømkundene til gode.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 95 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 10, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at deler av Statnetts flaskehalsinntekter fra 2023 og 2024 brukes til å redusere nettleien i områder med høy strømpris også for første kvartal 2024.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 86 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.10)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med ekstraordinære tiltak som kan innføres i NO2 for å kompensere for ekstraordinært høye strømpriser i dette prisområdet, i påvente av mer strukturelle endringer i strømmarkedet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en forskrift som sikrer at flaskehalsinntekter brukes til å kompensere for høy strømpris, også utover dagens kompensasjon for økte nettapskostnader. Det bes om at ordningen sikrer at flaskehalsinntekter brukes der de oppstår.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.27)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen forhandle med EU om å bruke flaskehalsinntekter fra handel med EU-land til utbetaling som kan kompensere for konsekvenser av økt strømpris.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.43)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre de standard fastprisavtalene mer fleksible ved å fjerne begrensningen på at avtalene må ha en fast mengde strøm.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.00)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fjerne tidsbegrensningen på standard fastprisavtaler for strøm som krever at avtalene må vare i 3, 5 eller 7 år.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.17)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille tydelige forventninger i eierskapsdialogen med Statkraft om at selskapet skal være blant de markedsledende på fastprisavtaler.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 73 mot 27 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke tiltak som raskt kan iverksettes for å hindre og avbøte en situasjon med store prisforskjeller mellom et prisområde og tilgrensende prisområder, herunder tiltak i strømmettene, bruk av flaskehalsinntekter, innretning av prisområder og andre aktuelle og relevante tiltak.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 11 [15:10:07]

Referat

- (158) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om fritak for skatt på egenprodusert strøm til eget forbruk (Dokument 8:68 S (2023–2024))
Enst.: Sendes finanskomiteen.

Sak nr. 8 fortsatte [15:10:25]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Mar-

haug, Geir Jørgensen, Hege Bae Nyholt og Seher Aydar om å stanse vindkraftutbygging i reinbeiteområder frem til menneskerettighetsbruddet på Fosen er reparert (Innst. 165 S (2023–2024), jf. Dokument 8:8 S (2023–2024))

Presidenten [15:10:23]: Vi fortsetter da debatten i sak nr. 8. Første taler er Bård Ludvig Thorheim.

Bård Ludvig Thorheim (H) [15:10:45]: Jeg vil si til representanten Jørgensen at det i hvert fall var et godt forsøk, det skal han ha.

Sakens kjerne, som det også framgår av representantforslaget fra Rødt, er et menneskerettighetsbrudd, og det er en krenkelse av kulturutøvelse. I dette tilfellet er det at man går inn og tar beiteareal. Det ville da vært en logisk konsekvens at Rødt samtidig hadde foreslått at her må vi ta Nord-Norge-banen ut av hele NTP-prosessen inntil hele Fosen-saken er avklart. For Nord-Norge-banen er jo et mye, mye større arealinngrep – og dermed en krenkelse av reindriften – enn noe annet tiltak. Det er mer enn strømledninger, det er mer enn vindmøller, det er mer enn skytefelt. Det er et helt enormt inngrep i beiteareal. Det er et faktum. Det har reieneiere sagt, det har Sametinget sagt, men det vil altså ikke Rødt forholde seg til, for det passer ikke inn i bildet deres. Det er bare å påpeke akkurat det, at her kommer man med et forslag som ikke har noen konsistens.

Jeg vil utfordre representanten Jørgensen til å si at Rødt fremmer et forslag om at Nord-Norge-banen tas ut av NTP inntil Fosen-saken er avsluttet. Da kan man iallfall vise at man er konsistent i argumentasjonen.

Une Bastholm (MDG) [15:12:40]: Vi har jo hatt noen runder her i salen om Fosen-saken, så jeg tenkte ikke å dra opp alt jeg mener rundt det nå. Men jeg har lyst å komme med noen bemerkninger om de siste tingene som har skjedd, rett før jul.

Konsesjonene for de to vindparkene Roan og Storheia på Fosen er jo kjent ugyldige fordi det er brudd på menneskerettighetene med mindre man klarer å finne kompenserende tiltak. Så kan man si at man har kommet langt på vei med å finne kompenserende tiltak og enighet med reieneierne på Fosen. Det har man ikke for nord-gruppen ennå. Da er statusen nå at man har et juridisk ugyldig konsesjonsvedtak, selv om det er politisk gyldig med en beskyttende hånd fra statsråd Aasland.

Samtidig som man fortsatt sitter i mekling i nord-gruppen, kommer nyheten – på bitte lille julaften, altså 22. desember – om at man har gitt konsesjon til elektrifisering av to felt utenfor Trøndelagskysten, som vil øke kraftbehovet i den samme regionen veldig, altså i regionen hvor man egentlig sitter og forhandler om å prøve å få konsesjonsvedtaket til å bli gyldig etter menneskeret-

tighetene. Jeg mener det er svært problematisk. Det var derfor jeg også spurte statsråden om det er gjort vurderinger av hvordan dette påvirker meklingen og overholdelse av høyesterettsdommen, når man gir en konsekasjon som øker kraftforbruket veldig i en region hvor man altså har et ugyldig vedtak i henhold til en høyesterettsdom.

Jeg kan legge til at Draugen-feltet, som er et av de to feltene som nå skal bli elektrifisert, er det feltet blant Norges oljefelt som har tredje mest utslipp. Det er altså veldig utslippsintensivt, det er et lite effektivt felt. Dette er noe man gjør for å utvide levetiden. Det er et reelt alternativ, som Miljøpartiet De Grønne foreslår, å velge de mest forurensende feltene i Norge og begynne en utfasingsplan for dem. Det kunne man gjort for Draugen hvis man ønsket å bli kvitt klimautslippene.

Jeg vil avslutte med å si at det kan ikke være verdifull, sårbar natur eller urfolks rettigheter som skal ofres når vi skal gjennom et grønt skifte og klare å få bukt med utslippene våre. Jeg opplever at det at dette skjer nå, altså midt i meklingen, er veldig problematisk, fordi maktforholdet er veldig skjevt i utgangspunktet i de meklingene. Staten bruker her en mulighet til å øke trykket for å opprettholde mest mulig av vindparken lengst mulig, mens man har forhandlinger om levetiden f.eks. til den parken. Jeg synes det er svært problematisk. Jeg vil gjerne at statsråden, hvis han har mulighet, utdyper dette nå, eller jeg kan følge opp med et skriftlig spørsmål for å få en ytterligere utdyping, for jeg mener det er veldig problematisk at staten bruker den makten man har, til å påvirke meklingen utenfor – både redusere tilliten i forhandlingsrommet, tilliten jeg som stortingsrepresentant skal ha til de meklingene, og også øke trykket (presidenten klubber) for statens part i saken.

Sofie Marhaug (R) [15:16:00]: Jeg vil bare understreke at Fosen-dommen bør få konsekvenser for utbygging i reinbeiteområder uansett hvilken type utbygging det er, hvis den utbyggingen er så massiv at den hindrer muligheten til å opprettholde den tradisjonelle samiske kulturutøvelsen som vi har sagt at vi skal beskytte gjennom menneskerettighetene. Det er egentlig denne sal enige om. Vi vet allikevel at det er politikk som strider mot menneskerettigheter, og det er egentlig det store paradokset i denne saken.

Til og med om man skulle være veldig stor tilhenger av Nord-Norge-banen, er det stor forskjell på et luftig utredningsprosjekt langt nede på en liste til NTP og de veldig konkrete utbyggingsplanene om vindkraft som finnes her og nå, og som ble presentert senest i går av Statnett – det tror jeg alle stortingspolitikere her vet. Reindriftens svar på de planene var et kontant nei.

Vi vet at det er en pågående rettsprosess for Øyfjellet, der det nå er i ferd med å bygges ut vindkraft, så dette er ikke luftige utredninger en eller annen gang i en fjern framtid, men helt konkrete vindkraftprosjekter som er under utbygging – eller er veldig nær å bli bygd ut – og som vi ber om at legges i bero nettopp fordi vi ikke har klart å reparere det menneskerettighetsbruddet som har blitt begått. Vi har egentlig ikke klart å forstå konsekvensen av Fosen-dommen, hva den innebærer, og vi har ikke klart å følge de prinsippene Stortinget egentlig har satt for seg selv, når vi har sagt at vi skal beskytte reindriften som kulturutøvelse og som viktig, noe vi skal ta vare på, noe som ikke skal utslettes. For det er vel det det dypest sett handler om.

Jeg synes det er veldig synd at ikke flere partier støtter det, men jeg takker for støtten fra SV, Miljøpartiet De Grønne, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Statsråd Terje Aasland [15:19:04]: Det kunne vært interessant å ha en diskusjon om Nord-Norge-banen på slutten av denne debatten. Men vi har iallfall fått konstatert at det er en luftig utredning som ligger langt der framme. Det er kanskje greit å ta med seg, for den ville jo pløyd gjennom beiteland og kanskje bygd ned et gigantisk antall kvadratkilometer med myr. Sånn sett ville det vært et krevende prosjekt.

Jeg skal prøve å svare ut noen av de konkrete spørsmålene som har kommet. Aller først til representanten Haltbrekken, som spurte om meklingen er et tilbud, og om det er frivillig: Ja, det er det. Det er et frivillig tilbud til partene, som de har tatt imot. Jeg opplever at det meklingsteamet som faktisk har sittet i rommet og prøvd å legge opp til å få gode drøftinger på svært kompliserte spørsmål, som handler om et veldig langt tidsløp inn i framtiden, har gjort en veldig god og respektfull jobb i forhold til den oppgaven som foreligger. Jeg er veldig glad for at vi har fått en løsning på Sør-Fosen. Jeg håper at vi kan få til noe av det samme på Nord-Fosen. Det er en annen gruppe, det er et annet areal, det er et annet forhold, men jeg håper at en finner en løsning også der.

Vi startet umiddelbart etter at høyesterettsdommen ble avsagt, med å forberede oss på å gjennomføre et nytt forvaltningsvedtak. Det må vi jo gjøre. Det er ikke noen trussel, det er egentlig en oppfølging av det som er høyesterettsdommen. Når det gjelder å bruke det som en trussel, kan det vel kun oppfattes sånn hvis en i utgangspunktet vil ha revet samtlige av turbinene. Det er vel egentlig det representanten Haltbrekken gir uttrykk for.

Jeg kan ikke kommentere Haraheia, hvor mange turbiner og hva som er diskutert i meklingen om det, eller kommentere noe av det som er kommet fram i offentligheten, på bakgrunn av at det nok er temaer som

pågår eller er tatt opp i meklingen. Jeg mener at det står langt fra det jeg skrev på Facebook, som handlet om sannsynligheten av utfallet knyttet til både mekling og et nytt forvaltningsvedtak, og som refererte til den demonstrasjonen som var på utsiden her, hvor kravet var at samtlige vindturbiner på Fosen skulle rives. Det var det jeg uttalte meg om på Facebook.

Når det gjelder Brage og Njord og elektrifiseringen der, som representanten Bastholm tar opp, er den vurdert etter det regelverket og etter de klare føringene som foreligger, både forsyningsikkerheten og hvordan det påvirker kraftsystemet. Det er 80 MW som skal brukes ut fra en tilknytningskø eller en tilknytning som nå kommer, på over 2 000 MW. Så det har ingenting å si for Fosen vindkraftanleggs del når det gjelder forsyningsikkerheten i Midt-Norge.

Presidenten [15:22:06]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [15:22:13]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn (Innst. 161 S (2023–2024), jf. Meld. St. 26 (2022–2023))

Presidenten [15:22:28]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Linda Monsen Merkesdal (A) [15:22:58] (ordfører for saka): Først vil eg takka komiteen for eit godt samarbeid om Meld. St. 26 for 2022–2023, Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn. Eg vil òg takka for nyttige og gode høyringsinnspel frå eit breitt spekter av organisasjonar. Høyringsinnspela viser oss ulike problemstillingar, men peikar også på ein del løysingar.

Denne stortingsmeldinga er viktig for framtidig arbeid og har sett i gang viktige diskusjonar som skal munnast ut i best mogleg politikk for eit klimarobust samfunn. Det er eit tydeleg engasjement for eit klimarobust samfunn og for nye måtar å tenkja f.eks. arealplanlegging på. Det er viktig at dette kjem på dagsordenen hos både kommunar og fylkeskommunar, og at det kjem med god kunnskap som kommunane kan nytta seg av, og eventuelt med regulatoriske føringar å forhalda seg til.

Ein samla komité viser til at menneskeskapte klimaendringar har medført alvorlege konsekvensar for natur

og samfunn. Komiteen viser også til at om me skal lykkast med å skapa eit klimarobust samfunn i Noreg og i verda, må omstillinga skje i og på alle samfunnsnivå.

NRK viste nyleg bilde forma med kunstig intelligens som syner omfanget av nedbygging av natur. Dette er noko av den utfordringa me står overfor i framtida – konflikten mellom vekst i kommunane og at me samtidig skal ta vare på naturen. Det vil seia at me må bli mykje betre på arealbruk og arealplanlegging og kva me skal bruka arealområda til – innanfor kommunegrensa, men også på tvers av kommunegrensene.

Komiteen legg i dag fram fem viktige forslag til vedtak for framtidige naturbaserte løysingar. Eg teiknar meg deretter til vidare debatt og ser fram til han.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:25:24]: Klimaendringene har allerede hatt alvorlige konsekvenser for natur og samfunn og ført til mer ekstremvær og ekstremhendelser. Ekstremværet Hans, skogbranner i Europa og flommen i Pakistan i 2022 er bare noen eksempler, og det er avgjørende at vi framover tilpasser samfunn og infrastruktur for et endret klima, samtidig som vi kutter utslipp.

Det er bra at regjeringa har lagt fram en stortingsmelding om klimatilpasning med mange gode intensjoner. Vi savner likevel noen flere konkrete tiltak, særlig for å styrke det systematiske arbeidet med klimatilpasning på tvers av siloene i forvaltning og samfunnssektorer. Miljødirektoratet har tidligere rapportert at de største barrierene for klimatilpasning lokalt og regionalt er manglende politisk oppmerksomhet, manglende ressurser og lav kapasitet og kompetanse i kommunene til å omsette veiledere og verktøy til tiltak lokalt. Utfordringene er særlig store i mindre kommuner.

Jeg er derfor veldig glad for at Høyre i dag får gjennomslag for alle sine seks forslag. Det er for det første at koordineringsansvaret blir tydeligere plassert nasjonalt, og at det lages et system for å måle og evaluere effekten av klimatilpasning. Det gjelder kanskje særlig håndteringen av overvann. Vi vet at økt nedbør og styrtregn vil være en stor utfordring, og at kommunene trenger oppdaterte nasjonale veiledere og koordinert bistand på sine premisser, noe som gjør at det faktisk er mulig for dem f.eks. å ta i bruk mer naturbaserte løsninger og ny teknologi, kartlegge egen natur og planlegge flomvei- og fordrøyningsnettverk.

Det andre er kompetanse. Dette omtales ganske knapt i stortingsmeldingen, men det er klart at det er ganske avgjørende for kommunene dersom en klarer å løfte arbeidet med kapasitet og at en f.eks. da har kompetansebaserte programmer som tilbys kommunesektoren, eller flere regionale klimatilpasningsnettverk, som er ett av forslagene som i dag får flertall.

Det tredje handler om næringslivet. Det er mange næringsaktører som blir og vil bli påvirket av klimarelaterte hendelser. De trenger hjelp, bl.a. bistand til å få pålitelige klimadata så de kan utforme sine bransjestandarder og regne på egen naturrisiko, men også det at man kanskje vil ha et tettere samarbeid med forsikringsnæringen, kan bidra til at man klarer å vri noe av innsatsen mot det forebyggende framfor det reparerende – som vi i dag vet at regelverket og insentivene i all hovedsak er rettet mot.

Til slutt vil jeg understreke at arealplanlegging i kommunene er veldig viktig. Det som er god klimatilpasning i bunnen, er å bevare de naturlige funksjonene i natur og økosystem, enten det er skogen som fanger og lagrer CO₂, eller våtmarker og innsjøer som demper risikoen for overvann og flom. Det er altså viktig at kommunene har kunnskap om sine arealer og naturområder, og i denne innstillingen har Høyre fremmet en rekke av sine forventninger til arbeidet videre med klimatilpasning, nasjonalt og lokalt.

Hans Inge Myrvold (Sp) [15:28:38]: Det er særs viktig og bra at regjeringa har lagt fram denne stortingsmeldinga for Stortinget, ti år etter førre melding om klimatilpassing i samfunnet. Med ekstremværet Hans friskt i minne, som synte oss alvoret av eit endra klima og villare vêrtilhøve, er dette fokuset og det saksomfanget som me debatterer her i dag, heilt avgjerande for framtida vår – utan at det er noka nedvurdering av namnet Hans.

Riksrevisjonen har òg i 2022 overfor Stortinget uttrykt det som alvorleg at ein ikkje har lukkast betre frå myndighetene si side i å sikra busetnad og infrastruktur, og ikkje minst få betre oversikt over farar og sårbarheit. Skal ein lukkast i arbeidet, er ein heilt avhengig av ein større og meir koordinert innsats frå alle. Mange kommunar gjer ein formidabel jobb med å kartleggja, analysa og setja i verk tiltak, i heile landet. Samstundes melder mange kommunar attende at dei føler seg åleine og utan støtte, både fagleg og økonomisk.

Klimatilpassing handlar i stor grad om å føresjå, men det handlar i like mange tilfelle om å førebyggja. Me veit at med klimaendringar kjem det til nye og forsterka naturfarar. Eg er glad for at me har ei regjering som no varslar meir systematisk innsats og betre nasjonal samordning. Det syner at ein tek dette på høgste alvor, men ikkje minst at ein fylgjer tett og godt opp dei attendemeldingane som kjem frå samfunnsaktørar i heile landet.

I kombinasjon med ein ny nasjonal analyse av kor sårbart samfunnet er for klimaendringar, vil dette i sum vera viktige faktorar i å skapa eit betre arbeidsgrunnlag. Stortingsmeldinga vil gje stor plass for skildringane av

eit nytt og forbetra styringssystem, samstundes som ein viser til ei rekkje konkrete tiltak og oppfølgingsplanar på heilt sentrale delar av dette, m.a. betre varsling ved naturfarehendingar og ei eiga stortingsmelding knytt til flaum og skred.

I fleire av regionane og landsdelane har det kome til interessante kunnskaps- og nybrottsprosjekt. Eg har merka meg piloten frå Statsforvaltaren i Vestland om eit meir klimarobust samfunn, i samspel med fylkeskommune, KS og Noradapt. Piloten har som mål å leggja fram ein ny modell for regional samhandling. Regjeringa legg i stortingsmeldinga til grunn ei meir avklart rolle for statsforvaltaren. Dette passar difor som hand i hanske. Samstundes har eit breitt fleirtal i dagens innstilling også peika på desse nettverka.

Takk til komiteen for eit godt arbeid med stortingsmeldinga, der Stortinget går langt – i samla tropp og saman – for eit klimarobust samfunn.

Sofie Marhaug (R) [15:31:55]: Klimatilpassing ble vel i flere år ikke snakket nok om, for det er på mange måter mer framtidsrettet å snakke om klimakutt. Men klimaendringene er her allerede, så vi er nødt til å tilpasse oss klimaendringene og tilpasse oss at det kommer til å bli verre, dessverre. Sånn er det.

Været blir mer ekstremt i hele verden, men det blir også mer ekstremt her i Norge. Det er dyrt med klimatilpassing, men det er enda dyrere å la være å gjøre store investeringer nå. Jeg er klar over at en melding ikke er et budsjett-dokument, men jeg vil likevel henlede oppmerksomheten mot noen av mindretallsforslagene som inneholder litt om økonomi også. Forslagene nr. 4, 6, 9 og 10 handler om å legge fram opptrappingsplaner i kommunene etter anbefaling fra NVE med tanke på innsats mot flom og skred og hvordan kommunene kan kompenseres. Det er kommunene som veldig ofte må ta kostnaden for det ekstremværet som rammer oss oftere.

Jeg er klar over at dette i større grad er et budsjett-spørsmål, men vi er ganske enige, tror jeg, i problembeskrivelsen. Så min oppfordring er at vi kanskje hadde vedtatt noe litt mer forpliktende med tanke på framtidige budsjetter.

Jeg vil til slutt si noe helt kort – klisjéfyllt, kanskje – om naturbaserte løsninger. Jeg må bare gjenta at det kanskje er den mest lavthengende frukten, den som er lettest å gjøre noe med. Som vi har sett i program på NRK, og som vi egentlig er klar over, bygges naturen ned bit for bit, så det naturlige flomvernet og skredvernet som naturen besitter, bygges også ned. Det er et problem i møte med klimaendringene. Når vi bygger ned naturen, er vi dessverre også dårligere rustet til å håndtere et våtere, villere og mer ekstremt klima. Det er kanskje det viktigste og mest lavthengende vi må ta tak i.

Presidenten [15:35:04]: Skal representanten Marhaug ta opp forslag?

Sofie Marhaug (R) [15:35:09]: Ja, jeg tar opp alle forslagene.

Presidenten [15:35:11]: Da har representanten Sofie Marhaug tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [15:35:15]: Denne saken viser jo, som det ble nevnt tidligere, at man må øke innsatsen betydelig for å kutte utslipp. Global oppvarming er et stort problem, og det blir større. Samtidig med at vi kutter utslipp, må vi også tilpasse oss de endringene som uansett kommer.

Det jeg først og fremst vil snakke om, er dette med naturbaserte løsninger. Stortingsmeldingen understreker hvor viktig det er å bevare og restaurere våtmark og myr, bl.a. Den understreker hvordan vi må unngå nedbygging av landbruks-, natur-, friluft- og reindriftsområder. Det vi ser, som også NRK har vist fram, er den enorme bit-for-bit-nedbyggingen som vi har i Norge. Det er vel ingen land, i hvert fall ikke i Europa, som har så stor myndighet over arealbruk delegert ned til kommunalt nivå som det vi har i Norge.

Mitt poeng er at det er vi her og regjeringen som må ta hovedansvaret for at den nedbyggingen stopper opp. Det må vi også gjøre ut fra de avtalene vi har inngått. Som nasjon og storting har vi inngått en klimaavtale med EU, der målet i Europa er at det skal være netto null utslipp på arealbruksendringer innen 2030. Det har vi stemt for, og da må vi også, som andre land, ta ansvar for at det skjer. Det er akkurat som da regjeringen i klimatoppmøtet i Glasgow i 2021 inngikk en enighet om at vi skal stoppe avskoging innen 2030. Det er vel omtrent 160 land som har gjort det. Da må vi også gjøre det og følge opp. Vi kan ikke bare peke på de andre, vi må også gjøre det selv.

Det er viktig at regjeringen bruker naturmangfoldloven. Den er god, men den må brukes og følges. Da må det tas vare på utvalgte naturtyper. Vi må ivareta truede arter og prioriterte arter. Hyttebygging må stoppes der det er i strid med kvalitetsnormen vi har på villrein. Vi har inngått avtaler. Vi har virkemidler som kan brukes, men det må brukes aktivt fra regjeringens side, sånn at kommunene også vet hvilke rammer de skal ha sitt selvstyre innenfor.

Helt til slutt vil jeg etterlyse én ting, og det er noe som jeg har ventet på lenge: Når får vi en sak om innføring av overvannsgebyr?

Lars Haltbrekken (SV) [15:38:32]: Jeg må beklage at jeg ved en inkurie ikke var her i stad.

Uværet Hans viste oss i fjor sommer at vi har kommet for kort i arbeidet med å tilpasse oss de klimaendringene som vi vet kommer til å skje – ja, som faktisk skjer allerede. Det var ikke første gangen vi fikk den lærdommen. Jeg tror nok at vi alle må ta ansvar for at vi kom dit, at tilpasningsarbeidet ikke har kommet langt nok. Hvorfor det? Jo, jeg tror vi er mange som har vegret oss for å diskutere hvordan vi skal tilpasse oss en klimakrise som for mange vil snu opp ned på verden, slik som vi kjenner den i dag. Vi ville ikke gi opp, vi ville ikke gi opp kampen for å kutte utslipp og stoppe krisen, og vi var redd for at det å begynne å diskutere tilpasning ville sende et signal om at vi har gitt opp. Men den tiden er dessverre forbi, for i tillegg til å gjennomføre store utslippskutt må vi også tilpasse oss de endringene som kommer til å komme. For uansett hvor store utslippskutt vi får til, om vi fikk kuttet alle utslipp over natten, vil fortsatt den globale temperaturen på kloden komme til å øke. Det vil også ha store konsekvenser her i Norge.

Under uværet Hans og under tidligere ekstremværehendelser har vi sett at kommunene mangler både penger og til dels også kompetanse på dette arbeidet. De mangler penger til konkrete tilpasningstiltak for å forhindre eller redusere faren for f.eks. flom og skred, men de mangler også kompetanse på hva som faktisk må gjøres for å redusere faren. Derfor er et av forslagene som SV står bak i dag, å styrke kommunene i dette arbeidet. Kommunene kommer til å være førstelinjeforsvaret vårt mot klimaendringene og i arbeidet med å tilpasse oss.

Hvor vi bygger, og hvor vi bor, blir viktig i årene framover. Vi vil hele tiden se endringer i nettopp hvor vi kan bygge, og hvor vi kan bo. Derfor er et viktig forslag som fremmes her i dag, men som dessverre ikke får flertall nå, et forslag om en jevnlig oppdatering av de kommunale arealplanene for å ta inn over seg ny kunnskap om hvordan klimaendringene rammer lokalsamfunn rundt om i verden.

Une Bastholm (MDG) [15:41:52]: Det har kanskje begynt å bli litt sent utpå ettermiddagen i debatten vi har i salen i dag. Vi er også litt sent i gang med klimatilpasning i Norge. Det gjør at arbeidet er ganske stort, og det blir større for hver dag.

Når jeg har statsråden for Klima- og miljødepartementet her, vil jeg si at alle penger brukt på klimaberedskap og klimatilpasning på en måte er hans departements skatteetat. Det er mange ganger mer inntjening – i hvert fall penger spart – for hver krone man bruker på klimatilpasning, uansett om det er statens, kommunenes, enkeltmenneskers eller næringslivets penger. Det er et ganske stort arbeid vi står foran, med å tilpasse oss klimaendringer vi ikke har klart å hindre.

Vi vet allerede at ekstremvær vil føre til økt skadeomfang i tiårene som kommer; det er grundig dokumentert. Vi vet også en del om hva som fungerer. Jeg har lyst til å nevne at rett før ekstremværet Hans kom, hadde de f.eks. i Hurdal hatt et naturrestaureringsprosjekt i vassdraget, og der kunne man se og dokumentere at ødeleggelsene fra «Hans» ble mye mindre. Fra mange kommuner er det tilsvarende eksempler som jeg tror det hadde vært nyttig å samle, spre og gjøre kommunene oppmerksomme på. I byene vet vi at det er veldig viktig å åpne opp elver og bekkeløp og få mer grønt som kan absorbere vannmengdene.

Som mange andre i salen opplever jeg at meldingen regjeringen har lagt fram – som det er veldig bra at regjeringen har lagt fram, så la oss si hurra for det, for det er veldig bra at vi endelig har en stortingsmelding om klimatilpasning – ikke har veldig mange konkrete tiltak. Den er full av ord som «utredninger», «vurdere», «kartlegge» osv. Regjeringen skyver også arbeidet med flomberedskap foran seg ved å varsle at dette kommer i en senere melding, framfor å svare på hvordan vi skal være best mulig forberedt på framtidige vær fenomener som «Hans». Det er delvis et budsjettspørsmål, men også det kunne man tematisert og forpliktet seg mye mer til i meldingen ved å si tydeligere at man f.eks. vil ha en opptrapping innenfor en del områder man vet fungerer.

Det er veldig bra at meldingen legger vekt på naturbaserte løsninger. Det er også i tråd med hvordan man nå både i Europa og globalt snakker om klimatilpasning. Det er naturbaserte løsninger som på en måte vinner fram, for det er så lavterskel. Det gjør at vi tar vare på mer natur og løser mange andre problemer samtidig, men her kunne man vært mye mer konkret og forpliktet seg til hvordan det påvirker naturpolitikken til Norge.

Jeg vil også rette oppmerksomhet mot et annet konkret tiltak, som også er lavterskel, i tillegg til å la være å bygge ned natur og begynne å restaurere mer. Det er å sikre at den kunnskapsbanken som Finans Norge har et høringsinnspill om, faktisk blir sikret finansiering, slik at kunnskap om rasutsatte områder o.l. når fram til kommunene.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [15:45:16]: Det er ti år siden forrige stortingsmelding om klimatilpasning ble utarbeidet. Den stortingsmeldingen la viktige rammer for arbeidet. Samtidig er det mye som har skjedd siden den gang. Mange aktører gjør i dag en betydelig innsats med klimatilpasning, men omfanget og alvoret i konsekvensene blir stadig tydeligere og viser at vi må få fart på omstillingen til å bli et klimarobust samfunn.

Menneskeskapt klimaendring er en alvorlig trussel for helse og livsgrunnlag og påvirker milliarder av

menesker rundt omkring på hele kloden. Også her i Norge merker vi konsekvensene av et klima i endring – hele samfunnet og den livsviktige naturen vår rammes.

Utfordringene er mange. De er sammensatte, og forslagene i innstillingen er derfor knyttet til alt fra overvannshåndtering, flom- og skredsikring, forebygging og beredskap til ekstremværehendelser.

Jeg vil først og fremst understreke at vi heldigvis har en god generell beredskap for å håndtere ekstremvær i Norge. Lokalt, regionalt og nasjonalt er det gjort forbedringer og investeringer i både forebyggende tiltak og planlegging som begrenser skadeomfanget av hendelser som flom og skred. Dette er et viktig arbeid som vil kreve mer av oss framover, som prioriteres høyt av regjeringen, og som også er løftet i stortingsmeldingen.

Vi har bl.a. gitt Miljødirektoratet i oppdrag å vurdere fordeler og ulemper ved et overvannsgebyr, og utredningen ligger nå til behandling i departementet. Kommunaldepartementet har satt ned en arbeidsgruppe som skal vurdere kravene til sikkerhet mot naturfarer i bygningsdelen av plan- og bygningsloven og byggteknisk forskrift, og Justisdepartementet har gitt Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i oppdrag å foreslå forskrift som fastsetter krav til innhold i risiko- og sårbarhetsanalyser – for å nevne noe.

I år skal vi også legge fram nye stortingsmeldinger om flom og skred, samfunnssikkerhet, naturavtalen og bærekraftsmålene. Konsekvenser av klimaendringene vil løftes fram i alle disse meldingene.

Jeg vil benytte anledningen til å minne om at klimatilpasning handler om mer enn naturfare og ekstremvær. Klimaendringene påvirker alle samfunnsområder og virker både direkte og indirekte. Ikke minst påvirkes vi av endringene som skjer i verden rundt oss. Som en liten, åpen økonomi som er avhengig av handel på tvers av landegrensene, er vi sårbare for konsekvensene av endringer i andre land. Det som skjer globalt i mer sårbare land, vil gi nye utfordringer også i Norge. Vi må forberede oss på et mer komplekst og krevende utfordringsbilde.

Med denne stortingsmeldingen tar regjeringen klimatilpasningsarbeidet flere steg videre, både gjennom tiltak for å løse konkrete utfordringer vi står i nå, og ved å legge rammer for å sikre langsiktighet og forutsigbarhet. Vi har en plan for handling, og vi har rammene for forsterket innsats framover. Å tilpasse oss er et kontinuerlig arbeid. Det er nå den virkelige jobben begynner.

Presidenten [15:48:17]: Det blir replikkordskifte.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:48:34]: Det er veldig bra at man nå har en stortingsmelding om klimatilpasning, og at man får en ramme for å få denne diskusjonen opp.

Miljødirektoratet har rapportert at det er både lav kapasitet og kompetanse i en del kommuner til å omsette det som kan stå i veiledere og i denne stortingsmeldingen, til tiltak lokalt, og at det da er to hovedutfordringer. Det ene er at ansvaret for klimatilpasning er ganske pulverisert i forvaltningen, slik at det er lite koordinering. Det andre er at regelverket og insentivene er rettet inn mot reparasjon og ikke mot forebygging, og at selv om man løfter naturbaserte løsninger og nevner det ofte i denne stortingsmeldingen, er regelverket fremdeles rettet inn mot at det er mye enklere å investere i tradisjonelle løsninger istedenfor i grønne, naturbaserte løsninger.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan vil han helt konkret følge opp denne stortingsmeldingen, slik at man faktisk får til mer samordnet og koordinert innsats også i kommunene?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [15:49:36]: Det er mye godt arbeid som gjøres i mange kommuner. Det er likevel ingen tvil om at vi må bidra med både verktøy og veiledning som gjør at man kan integrere klimatilpasning, ikke bare i kommunalt arbeid, men også i regionalt og statlig arbeid, for klimatilpasning kommer til å bli viktig på alle områder framover.

Vi har gjort noen viktige grep allerede. Kommunaldepartementet jobber med å oppdatere måten de gir veiledning til kommunene på, og det vil være et viktig virkemiddel. For eksempel er Klimakverna, som bidrar til at kommunene har tilgang til klima- og hydrologiske data som de kan bruke aktivt i sin planlegging, et konkret verktøy som staten stiller opp med for å hjelpe kommunene. Også den tilskuddsordningen som vi har etablert, og som gir tilskudd og støtte til kunnskapsoppbygging og utredninger, er god. Vi må også sørge for at den kunnskapen som kommer gjennom det arbeidet, blir delt med alle kommuner, slik at de kan operasjonalisere det i praksis.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:50:37]: Jeg synes det er flere gode tiltak som kan være gode verktøy for kommunene, men jeg tror hovedutfordringen når man snakker med kommunesektoren, og gjennom høringsrundene, har vært bekymringer over at den nasjonale innsatsen er veldig lite koordinert. NVE har spisskompetanse på særlig vassdrag, men overvannsproblematikken er mye bredere, så hvis veilederen da blir veldig snevert utformet, er det vanskeligere for alle kommuner å anvende den. Jeg vil derfor litt tilbake til et av punktene som nå får flertall, og det er å be regjeringen vurdere å utpeke en nasjonal koordinerende enhet innenfor overvannshåndtering, som skal hjelpe kommunene med både forebygging og kompetanse og å få ned kostnadene, forhåpentligvis, i de investeringene

som må gjøres. Hvordan vil statsråden følge opp dette vedtaket, og er det noe statsråden tenker kan være en god idé?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [15:51:27]: Det er ingen tvil om at i alt arbeid, enten det er snakk om klima og natur, eller helt konkret om klimatilpasning, er det behov for koordinering på tvers av ulike forvaltningsnivåer og i tillegg på tvers av ulike deler av forvaltningen. Så det er noe jeg er åpen for å se på, på alle områder, også på klimatilpasningsområdet.

Så tror jeg det er avgjørende at vi klarer å endre mentaliteten noe når det gjelder klima og natur og arbeidet med klimatilpasning, for vi vet at de utslippene som har skjedd historisk, kommer til å påvirke været framover og føre til mer ekstremvær. Det gjør at alle må begynne å se på klima og natur og klimatilpasning som en kjerneoppgave. Vi må også sørge for at vi bruker det koordineringsansvaret som staten i og for seg har – og skal ta – og det skal vi være aktive bidragsytere til, slik at alle kommuner og alle ulike statlige organer klarer å jobbe aktivt med dette innenfor det som er deres ansvar og deres mandat.

Ola Elvestuen (V) [15:52:42]: Statsråden legger vekt på at vi må se på både klimatilpasning og klimatiltak for å ta vare på naturen i en sammenheng. Det er jeg helt enig i. Meldingen viser også veldig mye til naturbaserte løsninger. Det er som jeg sa i mitt innlegg: Her har vi inngått forpliktelser. Klimaavtalen med EU er veldig sterk på at man må stoppe arealbruksendringer, og vi har enigheten fra Glasgow om å stoppe avskoging. Noe som vi har tatt initiativ til, er forslaget som Miljødirektoratet har lagt fram, som er et stort steg framover, om forbud mot nedbygging av myr – et tema jeg har drevet med lenge.

Da blir mitt spørsmål: Når vil regjeringen komme med forslag om disse tre store temaene? For hvis vi tar tak i dem, stopper vi også den bit-for-bit-nedbyggingen som vi ser altfor mye av.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [15:53:46]: Jeg vil takke representanten for et godt spørsmål.

Jeg kan si at min tilnærming til måten vi må jobbe på for å stanse den bit-for-bit-nedbyggingen av verdifull norsk natur som vi ser skje, er at det arbeidet må pågå kontinuerlig. Vi kommer til å ha den holdningen at vi fortløpende legger fram forslag, når vi er klare for det. Det forslaget Miljødirektoratet har kommet med om forbud mot nedbygging av myr, sitter vi nå og jobber med og vurderer i departementet.

Jeg har også lyst til å si at en overordnet hovedutfordring for naturforvaltningen, og det tror jeg representanten kjenner godt til fra den tiden han selv var stats-

råd, er at vi mangler et helhetlig styringssystem for å sørge for at vi tar vare på naturen – at vi har tydelige mål og en retning, med tiltak som balanserer behovet for fortsatt samfunnsutvikling i hele landet med strenge rammer. Det kommer til å bli avgjørende å bruke handlingsplanen for natur, som jeg skal komme til Stortinget med, for å sørge for at vi klarer å få det på plass.

Une Bastholm (MDG) [15:54:53]: Jeg har et naturbasert spørsmål og et mer teknologisk spørsmål etterpå.

Til det naturbaserte: Dette er noe regjeringen legger veldig vekt på i denne meldingen, altså naturbaserte løsninger for å gjøre Norge mer klimarobust, og det burde jo, som flere er inne på, påvirke naturpolitikken. I dag er det sånn at når man bygger ned areal – om det er veldig verdifull natur eller ikke så verdifull natur, altså mer vanlig natur uten noen rødlistearter eller noe sånt – er det verken krav til å utrede klimautslippene ved nedbygging eller påvirkning på klima, beredskap eller f.eks. naturlig flomvern. Er det noe som statsråden ville ha vurdert, altså å legge inn krav om å utrede om det vil ha påvirkning på naturlig flomvern, f.eks., ved nedbygging av natur?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [15:55:45]: Nå er jo flom og skred noe regjeringen skal komme tilbake til i en egen stortingsmelding som det ikke er mitt departement som har ansvaret for, så det er i og for seg spørsmål man får komme tilbake til, men det er ingen tvil om at det å bruke den evnen naturen har til å være med på å håndtere en del av de klimatilpasningsutfordringene vi står overfor, er helt avgjørende.

Jeg skal være ærlig å si at selv om jeg forstår hvorfor avløpsgebyret slik det er utformet i dag, kun legger til rette for å bruke rørbaserte systemer, er det i en verden der vi har og kan bruke naturen til å legge til rette for gode lokale åpne løsninger, selvfølgelig slik at det å finne måter for å sørge for at vi kan bruke det i praksis, f.eks. gjennom et overvannsgebyr, er noe som er helt avgjørende at vi klarer å treffe riktig på, og derfor noe vi sitter og jobber aktivt med i departementet.

Une Bastholm (MDG) [15:56:47]: Det siste, det å legge til rette for naturbaserte og naturlige måter å håndtere overflatevann på og å unngå overflatevann, er det en del kommuner som gjør allerede.

Ett av høringsinnspillene som var ganske viktig, og som kom fra Finans Norge, handlet om Kunnskapsbanken. Kunnskapsbanken er et samarbeidsprosjekt mellom Finans Norge og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB. Det gir kommunene tilgang til data fra forsikringselskapene om risikoutsatte områder, noe de altså ikke får automatisk i dag. Nå er det pro-

sjektet stilt i bero på grunn av manglende finansiering fra DSB. Det er altså et prosjekt som regjeringen selv trakk fram i statsbudsjettet for 2023, men som ikke nevnes med ett ord i klimatilpasningsmeldingen eller i statsbudsjettet for 2024. Så foreslår Miljøpartiet De Grønne og noen andre partier i dag å sikre finansiering av det prosjektet. Nå stemmes det kanskje ned, men det er noe jeg håper ikke betyr at man ikke vil fortsette med det prosjektet. Mitt spørsmål er om statsråden også vil sikre finansiering til denne typen kunnskap til kommunene.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [15:57:53]: Slik jeg har forstått den konkrete utfordringen, har det handlet om både finansiering internt i DSB og mangel på hensiktsmessige verktøy for å kunne dele de dataene med dem som har behov for det – gjøre det åpent og tilgjengelig. Det kreves et større arbeid for å få på plass en hensiktsmessig løsning for datadeling, et større utviklingsarbeid internt i DSB. Slik jeg har forstått det, er det noe man starter opp med i 2024. Det mener jeg er positivt, og jeg håper det kommer til å bidra til at man får det på plass.

Avslutningsvis har jeg lyst å legge til at jeg er helt enig med representanten i at noe av det viktigste staten kan bidra med for å gjøre kommunene gode i klimatilpasningsarbeidet, er nettopp tilgangen på gode data. Det er også bakgrunnen for at arbeidet med naturregnskap som Miljødirektoratet nå driver fram, er så viktig. Det er bakgrunnen for at Klimakverna er et viktig arbeid, så det er noe jeg kommer til å heie på og støtte opp om at vi får på plass og tilgjengeliggjør for kommunene.

Presidenten [15:58:55]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Sivertsen Næss (A) [15:59:13] (komiteens leder): Den menneskeskapte klima- og naturkrisen er vår tids største utfordring. Vi har det siste året erfart hvordan klimaendringene allerede er her og berører hele samfunnet. Både for Norge og resten av verden ser vi hvordan lengre varmeperioder, stormer og kraftig nedbør fører til tørke, flom, ras og skred. Dette gir alvorlige konsekvenser for folks liv, for lokalsamfunn og for samfunnet som helhet.

Samtidig som vi fører en ambisiøs klimapolitikk for å kutte utslipp og omstille våre energisystemer, er det helt nødvendig å øke tempoet i arbeidet med klimatilpasning. Stortingsmeldingen som vi behandler nå i dag, vil gjøre oss i bedre stand til å møte klimaendringene. Konkrete tiltak for å løse utfordringene vi står i nå, og rammer som vil gi langsiktighet og forutsigbarhet i arbeidet framover, er helt avgjørende for at vi skal lykkes.

Kommunene og fylkeskommunene har, som det har blitt sagt flere ganger, helt sentrale oppgaver når det gjelder klimatilpasning. Det er derfor av stor betydning at statlige myndigheter blir enda bedre på å gi god veiledning og formidle kunnskap og ikke minst tilrettelegge data, sånn at kommunene blir bedre rustet til å ta hensyn til klimaendringer. Dette gjøres jo av mange aktører i dag, men likevel er det fortsatt behov for å styrke fagkompetansen i kommunesektoren innen klimatilpasning. Vi vet at for mange kommuner gjør mangel på fagfolk og liten kapasitet at man ofte må prioritere andre presserende oppgaver, som kanskje er litt mer akutte der og da og ofte får prioritet. Samtidig vet vi at det er veldig mange kommuner som gjør mye bra, og da kanskje særlig de kommunene som allerede har opplevd skade i form av klimaendringer.

Et forbedret styringssystem for det nasjonale klimatilpasningsarbeidet vil gi bedre samordning og økt kunnskap for å målrette innsatsen. Det vil bidra til at oppgaver, ansvar og føringer overfor kommunene blir tydeligere. Det er samtidig, som flere hevder, et viktig poeng i denne meldingen at klimatilpasningen skal være noe av det man allerede gjør, og ikke komme som en oppgave i tillegg.

Så vil samarbeid være en nøkkel for at vi skal lykkes med klimatilpasning – tverrsektorielt samarbeid mellom forvaltningsnivåer og mellom myndigheter og andre aktører. Vi har alle et ansvar for klimatilpasning, både myndigheter, private bedrifter og enkeltpersoner.

Til slutt vil jeg understreke at det er helt avgjørende at vi i dette arbeidet spiller på lag med naturen. Vi vet at natur og økosystem i god tilstand bidrar til klimatilpasning, og vi må framover bli enda bedre på å bruke naturbaserte løsninger som verktøy. Med denne meldingen setter vi behovet for handling og mer kunnskap i system. Vi skal få enda bedre oversikt over hvor sårbare vi er. Ikke minst skal vi sikre at vi gjør de riktige tingene framover for å være best mulig rustet, og at vi bruker felleskapets ressurser på en best mulig måte.

Linda Monsen Merkesdal (A) [16:02:35]: Eg må seia at dette har vore ein god debatt og ein diskusjon som me kjem til å fortsetja med i fleire rundar her på Stortinget.

Klimaendringane vedkjem heile samfunnet vårt. Difor er det òg viktig at me utviklar rullerande nasjonale sårbarheitsanalysar på klimaområdet. Me ser at klimaendringane fører til styrtregn og auka nedbør på plassar me tidlegare ikkje har sett nedbør i den skalaen me ser no, og dette er som sagt «Hans» òg eit godt bilde på.

Overvatn er ei problemstilling som gjer seg meir synleg ute i kommunane, og vatnet tek nye vegar og skapar utfordringar for bygningar og infrastruktur. Dagens

avløpsgebyr løyser ikkje dagens utfordringar. Det er positivt at Klima- og miljødepartementet i dag har gjeve Miljødirektoratet i oppdrag å greia ut ulike gebyrmodellar, men me ser likevel behovet for meir kompetanse. Stortinget ber difor regjeringa om å vurdere å utnemna koordinerande nasjonale overvassmyndigheiter.

I vår kunnskap om betydninga av naturen som førebyggjande faktor med tanke på overvatn, skred og flaum, er arealplanlegging ein vesentleg faktor. Riksrevisjonens undersøking avdekte at dette blir gjort av få kommunar i dag. Me må sjå det som nødvendig å stilla krav til oppdatering av arealplanar der det finst ny kunnskap for fareområde. Regjeringa har allereie varsla at dette er noko dei vil sjå på framover, seinast varsla i samband med stortingsmeldinga om naturpolitikk i 2024.

Når eg har snakka om krav og avgifter, er det òg viktig å sjå på kostnadseffektive, naturbaserte løysingar. Her er det òg behov for statlege rettleiingar, men eg har stor tillit til kommunane. Det er ute i kommunane denne planlegginga skal gjerast. Dei kjenner området sitt og korleis dei skal setja dette saman sånn at det blir gjort best mogleg etter interessene til kommunen. Eg er sikker på at dette vil bli attraktive arbeidsplassar i framtida, på sikt.

Når det er sagt, vil eg avslutta med å seia at det er positivt at regjeringa ønskjer å setja ned eit ekspertutval for å innhenta kunnskap. Utvalet skal fokusera på naturbaserte løysingar. Det er òg viktig at ekspertutvalet ser på overvatn i byar og tettstadar og på handtering av stigande havnivå. På denne måten kan arbeidet til nasjonale myndigheiter forbetrast.

Hans Inge Myrvold (Sp) [16:05:43]: Eg ville berre gjera litt greie for ein del av refleksjonane i mitt eige innlegg i denne saka. Det vart, både frå meg og frå fleire her, vist til eit økonomisk behov og eit fagleg behov ute i kommunane. Eg tenkjer ein skal vera reieleg overfor regjeringa og statsråden òg. Det er Stortinget som set rammene for dette arbeidet, og eg har iallfall til gode å sjå at det er nokon på Stortinget som har gjort vesentlege grep i sine respektive budsjett på området knytt til dette.

Derimot tok faktisk regjeringspartia her eit tydeleg retningsval i framlegginga av statsbudsjettet, med å styrkja langsiktig førebygging i NVE med 70 mill. kr inn i 2024. Det er ei god handsrekking inn i dei forhandlingane som føregår. Representanten Haltbrekken viste òg til det økonomiske behovet, og det er ei god handsrekking til å byggja vidare på det i forhandlingar her på Stortinget.

Elles vil eg avslutningsvis òg visa til dei siste dagars debatt om nedbygging av natur. Det har vorte halde

fram som ein fare. Langt på veg kan me seia oss einig i det, men i mange høve kan og vil ei rekkje av dei tiltaka som vert viste til i den debatten og den kartlegginga, potensielt vera tiltak som styrkjer førebygging og arbeid mot naturfare. Det vert difor litt for lett vint å kartleggja eit antal inngrep i naturen utan å sjå djupna i dei sakene som faktisk handlar om endringar i og av naturen vår, gjennom dei ulike reguleringsplanane og overordna planar.

Eg er glad me har eit sterkt lokalt sjølvstyre og ein spisskompetanse i kommunane knytt til eigen geografi og topografi når det gjeld nettopp dette. Det at det er eit økonomisk behov i kommunane, betyr at kommunane òg jobbar godt, og dei har då gryteklare prosjekt som kan setjast i verk raskt.

Takk for debatten.

Presidenten [16:08:07]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [16:08:10]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk (Innst. 164 S (2023–2024), jf. Dokument 8:10 S (2023–2024))

Presidenten [16:08:32]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [16:09:02] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke forslagstillerne for et viktig forslag og også takke komiteen for god behandling. Det ligger ikke et flertall bak noen forslag i dag, men jeg opplever stor støtte til tanken og intensjonene bak å kartlegge forbruket bedre.

For at vi skal ta sunne og gode miljø- og klimavennlige valg, må bevisstheten rundt forbruk og bærekraftig forbruk opp. Et viktig tiltak kan være forbruksbaserte klimaregnskap. Av de nordiske landene har Sverige og Danmark allerede fått på plass slike klimaregnskap. På verdensbasis har flere land innført det samme, deriblant Storbritannia, EU, Tyskland, Frankrike, OECD, New Zealand, Canada og noen stater i USA.

Selv om Norge ikke har et forbruksbasert klimaregnskap, har en rekke norske byer og kommuner alle-

rede strategier for å kutte utslipp knyttet til forbruk. Eksempler på dette er Oslo, Viken, Asker osv. Her viser kommunene vei, og Norge kan gjøre mer for å løfte og fokusere på dette. Det understrekes også i OECDs rapport fra 2022, der Norge blir kritisert for ikke å gjøre nok for å sikre et mer bærekraftig forbruk i Norge.

Det er viktig å peke på at forbruksbaserte klimaregnskap, som vi diskuterer i dag, bruker en annen metodikk for å telle utslipp enn det som brukes for å måle de territoriale klimamålene vi har meldt inn i samarbeid med EU. Et forbruksbasert klimaregnskap er ikke ment å erstatte det eksisterende klimaregnskapet, men det skal supplere det for å synliggjøre årsakssammenhenger og potensial for utslippskutt utover de innmeldte målene i Parisavtalen. Miljødirektoratet framhever i sin rapport «Klimagassutslipp globalt som følge av økonomisk aktivitet i Norge» at «det vil ha stor verdi om det etableres en felles forståelse av hvilke forbruksgrupper og aktiviteter i Norge som genererer størst utslipp i et globalt perspektiv».

I går publiserte Miljødirektoratet for første gang estimatet for forbruksbaserte utslipp, og det viser at forbruket av varer og tjenester i norske husholdninger, privat næringsliv og offentlig sektor sto for et samlet klimagassutslipp på 70 millioner tonn. Samlet sett utgjør det 13 tonn per innbygger, og det er mye. I overkant av 60 pst. av disse forbruksbaserte utslippene, også kalt klimafotavtrykket, fant sted i andre land. Det betyr at vi har et stort potensial for utslipp.

Forslagene i dag får ikke flertall, men jeg opplever, som sagt, bred støtte i komiteen for å jobbe mer med tematikken. Miljødirektoratet har nettopp lagt fram en ny rapport, og jeg håper regjeringens partiene og regjeringa kan bruke den rapporten som en inspirasjon og som et påskudd til å fremme en sak for Stortinget.

Jeg tar opp forslagene i saken.

Presidenten [16:12:09]: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Linda Monsen Merkesdal (A) [16:12:29]: Først vil eg starta med å takka Miljøpartiet Dei Grøne og Une Bastholm for å løfta opp denne diskusjonen og denne debatten, for dette er ein debatt vi absolutt må ta. Dei rikaste i verda er òg dei som set dei djupaste klimaspøra. Me i Noreg har eit stort klimautslepp per innbyggjar, og me må våga å ta den debatten.

Miljødirektoratet publiserte i går rapporten med den første versjonen av eit offisielt forbruksbasert klimaregnskap for Noreg. Samla sett utgjør det 13 tonn per innbyggjar. I overkant av 60 pst. av desse forbruksbaserte utsleppa, også kalla klimafotavtrykk, fann stad i andre land, på kostnad av det den norske forbrukaren brukar. Forbruket til hushaldningane står for om lag

halvparten av klimafotavtrykket, og 59 pst. av forbruksutslippet deira kjem frå importerte varer. Dette er utslipp i andre land frå produksjon og transport til Noreg.

Nordisk ministerråd har som visjon at Norden skal bli verdas mest berekraftige region gjennom å gjera det mykje enklare og meir attraktivt for nordiske forbrukarar å prioritera sunne og miljø- og klimavenlege val, med ei felles satsing på berekraftig forbruk. Dette kan ha eit stort potensial.

Noreg har eit høgt forbruk, som bidreg til auka utslipp i andre land og påverkar utslipp i andre land direkte. Miljødirektoratets rapport blir eit viktig arbeid framover.

For Arbeidarpartiet er det vesentleg å ha eit heilskapsbilde. Forbruksbaserte klimautslipp er eit viktig prinsipp å diskutera, men me må òg diskutera det ut frå eit sosialt rettferdig politisk bilde. Det kan ikkje vera sånn at dei med minst skal ta den største byrda. Her må me òg ha med oss forureinar betalar-prinsippet. Tidlegare rapportar viser òg at utslipp følgjer inntekt.

Miljødirektoratets analyse er eit viktig grunnlag for arbeidet vidare med vurdering av ulike tiltak for å få ned forbruk innan næringsliv og offentlege myndigheiter, sånn at ein får betre berekningar på eigne utslipp.

Eg ser fram til vidare diskusjonar om dette, og at me saman skal vera med og få ned det forbruksbaserte utslippet i Noreg.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [16:15:26]: Jeg vil også starte med å takke forslagsstillerne, heriblant Une Bastholm, for et viktig representantforslag. Høyre støtter absolutt intensjonen i forslaget, og vi ser fram til at Miljødirektoratet publiserer den første rapporten om globale utslipp som følge av aktivitet i norsk økonomi. Høyre er tydelig på at vi vil at dette arbeidet skal legge grunnlaget for å jobbe vidare med å etablere forbruksbaserte klimaregnskap, og det krever betydelig bedre statistikk enn vi har i dag.

Det er i utgangspunktet bra og nødvendig at grunnlaget for Norges klimamål er det territorielle regnskapet for klimagasser i Norge. Det ansvarliggjør stater, og vi unngår pulverisering av ansvar. Det er også i tråd med retningslinjene fra FN's klimapanel. Men det er også svakheter dersom dette alene er førende for klima- og miljøpolitikken. Da risikerer vi å falle etter i omstillingen av vår økonomi, våre produksjonsmetoder og vårt næringsliv.

Et eksempel på det som vi ser allerede i dag, er Grønn bok. Der nevner regjeringen utslipp fra fossile bygg- og anleggsplasser i Norge, men man nevner ikke utslipp fra det høye materialforbruket knyttet til byggesektoren eller at mange byggematerialer fra bygg som rives, går til deponi framfor gjenbruk og gjenvinning.

Denne sløsingen av naturressurser fører til betydelige klimautslipp, men siden det meste av byggematerialene er importert, har ikke dette fått tilstrekkelig politisk oppmerksomhet, i hvert fall ikke de siste årene. Man har fremdeles ikke har fått framlagt noen nye forslag innen sirkulær økonomi, som er viktig for å omstille også byggenæringen til at deres konkurransevne i framtiden er basert på å ha et lavt klimafotavtrykk.

På FN's rangering over land som er best stilt i å nå bærekraftsmålene, faller nå Norge fra fjerde til syvende plass, med begrunnelsen at vi ikke har tilstrekkelig politikk for ansvarlig forbruk og konsum, særlig håndtering av elektronisk avfall. Det minner oss på at et nullutslippssamfunn ikke bare krever avkarbonisering, elektrifisering og utslippskutt, men også at vi skaper lønnsomme sirkulære verdikjeder og utvikler og tar i bruk datateknologi som bedrer logistikk og gir mer effektiv produksjon av naturressursene våre. Det er også viktig for konkurransevnen til norsk næringsliv. Nå er EU ganske langt foran, både gjennom taksonomien og gjennom en egen handlingsplan for mer sirkulær økonomi. Næringslivet rapporterer allerede på indirekte utslipp gjennom scope 1, 2 og 3, og også de vil ha nytte av at Norge får et bedre statistisk grunnlag for vårt totale klimafotavtrykk.

Det er en krevende øvelse å beregne vårt forbruk og indirekte utslipp. Det vil kreve ressurser hos Miljødirektoratet, SSB og i forvaltningen, men i dag får regjeringen i hvert fall tydelige signaler fra Stortinget om at dette er et arbeid og en retning man ønsker velkommen, og det er også nødvendig for den større omstillingen av Norge.

Hans Inge Myrvold (Sp) [16:18:34]: Takk til forslagsstillerne og takk for ein så langt verdibasert og god klimadebatt.

Bakgrunnen for dette forslaget omhandlar innføring av eit forbruksbasert klimaregnskap i Noreg. Forslagsstillerane syner til at eit slikt tiltak vil vera eit viktig verktøy for enkeltpersonar og myndigheiter for målretta tiltak som bidrar til direkte utslippskutt.

Det er ingen tvil om at det ligg eit stort potensial for store utslippskutt med dagens forbruksmønster. Forbruksmønsteret er samansett og handlar om alt me gjer i kvardagen, både som sjølvstendige individ og ikkje minst som del av dei fellesskapa me er ein del av, i både næringsliv og det frivillige mv. Vår felles klimainnsats innanfor alle sektorar set difor kritiske og viktige søkjeljos på korleis ein skal driva samfunnet i riktig retning. Dette handlar t.d. om ein ny og forsterka sirkulær økonomi. Det handlar om å redusera matsvinn og utnytta dei råvarene som vert produserte, berre for å nemna noko.

Like fullt handlar det om varer og forbruk som vert importert frå og via andre nasjonar, og produksjon

utanfor våre landegrenser. Det er eit viktig prinsipp knytt til utsleppsmåla at klimagassutslepp vert målte og førte til eit nasjonalt klimarekneskap innanfor der utsleppet er faktisk og reelt. Desse prinsippa er heimla gjennom Parisavtalen og FN.

Eit nytt forbruksbasert klimarekneskap vil kunna bety større usikkerheit og moglegheit for ulik praksis mellom nasjonar i klimaarbeidet. Statsråden syner i svaret sitt til komiteen at det vil vera særskild arbeidskrevjande og ha potensielt høg feilmarginal basert på det statistiske grunnlaget ein har i dag.

Difor meiner Senterpartiet at innføring av eit nytt nasjonalt forbruksbasert klimarekneskap ikkje aleine løysar det som er kjernen i desse spørsmåla. Ein bør heller leggja til rette for at me som individ, og ikkje minst næringslivet, har gode verktøy og hjelpemiddel for å kartleggja vår aktivitet på ein betre måte. I mange delar av næringslivet driv ein allereie mykje godt arbeid og kartlegging av klimagassutslepp, gjennom m.a. GHG-protokollen og modellen scope 1, 2 og 3. Dette dannar eit heilskapleg bilete for direkte og indirekte klimagassutslepp knytt til verksemdene. Med bakgrunn i dette støttar ikkje Senterpartiet representantforslaget, men me kjem til å jobba hardt for ein sterk reduksjon i dei forbruksbaserte klimagassutsleppa og sikra eit godt, oppdatert kunnskapsgrunnlag for gode vedtak.

Ola Elvestuen (V) [16:21:50]: Også jeg vil begynne med å takke for et godt forslag. Et slikt regnskap trenger vi. Det står ikke i motsetning til at vi har en klimaforpliktelse gjennom den klimaavtalen vi har med EU, der vi skal nå målene om konkrete utslippskutt i Norge, og sammen med EU innenfor kvotemarkedet. Dette har vi også meldt inn til FN. Som flere andre EU-land har vi samtidig et eget nasjonalt mål, med 55 pst. utslippskutt. Det er ikke noen motsetning mellom å ha de målene – og de må nås, og det med EU er også juridisk bindende – og samtidig sette opp et eget regnskap, et mål, og få på plass en plan med tiltak for å få ned de utslippene vi har internasjonalt, basert på det forbruket vi har. Jeg ser virkelig ingen motsetning her. Det vil bare supplere.

Selv om det er vanskelig, er dette tiltak der man må utvikle verktøy over tid. Sverige har det, Danmark har det, og det virker. Dette er noe som vi også må kunne jobbe med. Ser vi på mange av de tiltakene som gjøres innenfor EU, treffer det også innenfor det som har å gjøre med å få ned utslippene fra forbruk – så tiltakene er vi delvis med på.

Jeg mener at vi også fra Norges side må følge opp det som Nordisk ministerråd står bak: en visjon om at Norden skal være verdens mest bærekraftige region. Vi skal ha en felles satsing på bærekraftig forbruk. Nå har vi en verden som beveger seg veldig fort også innenfor dette

området, og hvis dette ikke bare skal stå igjen som tomme ord, må vi altså begynne å handle. Danmark og Sverige ligger foran oss. De har disse forbruksbaserte klimaregnskapene, de har mål, og de har planer for hvordan de skal nå disse målene.

Til slutt: Vårt eget klimautvalg 2050 peker også på behovet for at vi må måle våre forbruksbaserte utslipp. Vi må ha et tydelig mål for hvordan vi skal redusere dem, og vi må gjennomføre tiltak for å få utslippene ned. Det vil bidra til en positiv omstilling i Norge og være med på å gjøre det enklere å få redusert utslipp internasjonalt, og det er noe vi har en ren egeninteresse i å bidra til.

Une Bastholm (MDG) [16:25:04]: Takk for mange fine innlegg og en hyggelig debatt. Nå er jeg motivert til å fremme veldig mange flere representantforslag om redusert forbruk i Stortinget denne våren. Takk for det!

Klimagassutslipp og klimaendringer kjenner ingen landegrenser. Skal vi klare å nå verdens klimamål, teller hver handling, hvert individ og hvert land. Men noen land er større pådrivere enn andre og bør derfor ta et større ansvar – for med stor frihet følger også et større ansvar.

Nordmenn er på forbrukstoppen i verden, og det aller meste av maten og varene vi forbruker, produseres utenfor våre landegrenser. Den blodferske rapporten fra Miljødirektoratet som kom i går, «Carbon Footprint of the Economic Activity of Norway», viser at når vi tar med utslipp knyttet til vårt forbruk, er Norges klimafotavtrykk på svimlende 70,2 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, som altså tilsvarer 13 tonn per innbygger. Det er mye. Men de importerte utslippene telles per i dag ikke med i Norges klimaregnskap og er derfor «skjulte» utslipp, som regjeringen heller ikke tar ansvar for å kutte. Kanskje er det også litt vanskelig å ta ansvar for å kutte dem systematisk når man ikke har kunnskap som man kan kommunisere ut, med tanke på å sette mål og sette det i et system.

Miljødirektoratets rapport viser også at det meste av disse utslippene kan spores til utviklingsland, og særlig til Kina. Vi mener derfor at det vil være veldig positivt, veldig gledelig, hvis debatten i dag og behandlingen av denne saken peker mot at vi i Norge nå er klare for å begynne å ta litt ordentlig ansvar for de globale konsekvensene av vårt eget forbruk, vårt fotavtrykk.

Et forbruksbasert klimaregnskap, med riktige indikatorer, vel å merke, vil også bidra til at forbrukere i Norge får større innsikt i hvordan de selv kan bidra mest i klimadugnaden. Sånn sett har det en fin demokratisk og forbrukerpolitisk påvirkning. Det gir folk mer makt i en situasjon som er ganske fortvilende for mange, med økende klimaendringer. Det vil også hjelpe myndigheter, kommuner og bedrifter til å målrette klimatiltak, og

således være et veldig viktig verktøy for en rettferdig og helhetlig klimapolitikk.

Så vil jeg legge til at Parisavtalen forplikter oss til å bidra til en global omstilling og alltid melde inn det mest ambisiøse klimamålet. Innføring av et forbruksbasert klimaregnskap med et eget mål om å redusere disse utslippene og en plan for å nå dem vil bidra til en mer rettferdig fordeling av ansvar mellom produsenter og konsumenter, både mellom land og innad i Norge. Det vil også øke Norges klimaambisjoner globalt og være veldig positivt, er jeg helt sikker på, for den globale innsatsen mot klimaendringer.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:28:29]: Jeg må også få takke for et godt representantforslag og en god debatt.

Jeg er helt enig i at det er behov for en helhetlig klimapolitikk for å lykkes med å stanse de mest alvorlige klimaendringene. Norges klimamål og klimaforpliktelser i internasjonale avtaler følger i utgangspunktet, som nevnt flere ganger, av et geografisk avgrenset utslippsregnskap. Hvert enkelt land har ansvar for å avkarbonisere sin egen økonomi. Slik må det kanskje på mange måter være, men det er ingen tvil om at det nasjonale utslippsregnskapet dermed ikke gir et fullstendig bilde av klimagassutslippene som aktiviteten i Norge bidrar til globalt. En stor del av varene og materialene som blir benyttet i Norge, blir importert, og produksjon og transport av disse varene fører til utslipp i andre land. Det er en problemstilling som jeg mener vi må ta på alvor og må ta tak i.

Forslagsstillerne foreslår flere tiltak for å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk i Norge. Som et supplement til det territorielle klimagassregnskapet kan et forbruksbasert klimaregnskap bidra til økt bevissthet og endring av atferd i mer klimavennlig retning.

Det å beregne det totale klimafotavtrykket vårt er samtidig en krevende øvelse. Ulike avgrensninger og forutsetninger må legges til grunn. Vurdering av måloppnåelse dersom det eventuelt skulle settes et eget mål for å redusere forbruksbaserte utslipp, er heller ikke rett fram. Det krever høy kvalitet på statistikken for å identifisere hvilke forbrukskategorier og importvarer som er mest utslippsintensive, og enda høyere kvalitet dersom statistikken skal brukes til vurdering av måloppnåelse.

Etablering av et forbruksbasert utslippsregnskap krever ressurser, som vi må veie opp mot andre oppgaver på klima- og miljøområdet, men ulike tiltak for å oppnå økt bevissthet og endring av atferd i mer klimavennlig retning skal vi vurdere og jobbe videre med. Som et første steg publiserte Miljødirektoratet i går estimater på klimagassutslippene fra norsk forbruk.

Forslagsstillerne viser til at Norge importerer mye av maten og forbruksvarene som konsumeres, og det støttes av rapporten og fagmeldingen som Miljødirektoratet har publisert. Det var altså første gang Miljødirektoratet publiserte slike estimater. Rapporten gir en god oversikt over dagens situasjon og er et godt utgangspunkt for å jobbe videre med å redusere klima- og miljøkonsekvenser av forbruket i Norge.

Jeg må få legge til, helt avslutningsvis: Hovedpoenget med representantforslaget er kunnskap. Kunnskap er viktig, og nå har vi mer kunnskap enn det vi hadde før. Vi vet noe om de forbruksbaserte utslippene våre, at de utgjør ca. 13 tonn per nordmann. Det håper jeg mange bruker aktivt. Det kan jeg love at vi skal gjøre fra Klima- og miljødepartementets side.

Presidenten [16:31:32]: Det blir replikkordskifte.

Ola Elvestuen (V) [16:31:47]: Statsråden sier at det viktigste er kunnskap, men at man ikke må sette det med å ha forbruksbaserte mål opp mot de som er juridisk bindende, og som vi melder inn til Parisavtalen. Jeg er helt enig i at de er juridisk bindende. Sånn er det også med de vi har overfor EU, og dette må følges. Jeg ser likevel ikke noen motsetning mellom dette og det å ha et forbruksbasert mål basert på det kunnskapsgrunnlaget vi har, og som Miljødirektoratet har vist med sin siste rapport. Det viktigste er jo ikke kunnskapen, det viktigste er tiltakene. Hvis man setter et mål på forbruksbaserte utslipp, trenger jo ikke det å være juridisk bindende på samme måte som det er innenfor Parisavtalen.

Spørsmålet mitt er: Er det da egentlig noen motsetning? Vi må holde fast ved de målrettede utslippskuttene vi må ha nasjonalt, men kan vi i tillegg ha både melding, tiltak og mål på forbruksbaserte utslipp?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:32:56]: Vi har mange mål i klimapolitikken som i og for seg ikke er juridisk bindende forpliktelser for Norge, så det er ingenting i veien for å ha flere klimamål, også forbruksbaserte klimamål.

Jeg må nok si at jeg er veldig skeptisk til å sette mål for målets skyld. Poenget med mål er jo å sette retning for de tiltakene som skal følges opp, og som skal være et grunnlag for det arbeidet man faktisk skal gjøre. Da er jeg åpen for at vi skal fastsette forbruksbaserte klimamål for Norges del. Det er det meget godt mulig at vi skal gjøre, men før vi er klare for å ta stilling til det, mener jeg det er viktig at vi går grundig gjennom den rapporten vi nå har fått Miljødirektoratet til å lage, og vurderer hvilke tiltak som kan være relevante, og hvilken måloppnåelse de eventuelt kan ha i klimapolitikken.

Ola Elvestuen (V) [16:33:57]: Jeg er helt enig i at det ikke alltid er det viktigste å sette så høye mål som mulig, men mål kan jo settes på ulike nivåer. Når det gjelder forbruksbaserte utslipp, er egentlig det viktigste at vi har kunnskap, og at vi har tiltak som virker og får ned utslippene, så jeg er helt med på at man setter mål som står i forhold til tiltakene. Det er ingenting som er bedre enn å overoppfylle et mål.

Er statsråden enig i at det er formålet med å ha både en plan og et mål og tiltak som må være det viktigste, og ikke akkurat om det er juridisk bindende, med tanke på hvordan det er satt sammen?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:34:46]: Her tror jeg at representanten og jeg egentlig er ganske enige. Jeg tror vi skal ha fruktbare diskusjoner om hva forbruksbaserte mål og forbruksbaserte tiltak potensielt kan være for Norge framover. Jeg mener det viktigste nå – og det håper jeg får større oppmerksomhet enn det egentlig har fått så langt – er at vi har fått en oversikt over og kunnskap om hvordan forbruket i Norge faktisk påvirker det totale klimafotavtrykket i verden. Tonn er tonn, uavhengig av om det slippes ut innenfor våre landegrenser eller ikke. Jeg håper at det kan være et grunnlag for en større bevissthet rundt hvordan forbruket vårt påvirker klimaet, og et grunnlag for å jobbe videre med hva som kan være mulige mål – bindende eller ikke – og ikke minst tiltak for faktisk å gjøre noe med de utfordringene vi står overfor.

Une Bastholm (MDG) [16:35:48]: Det var god stemning i debatten helt til statsråden helte litt kaldt vann i blodet, i hvert fall på meg, og begynte å antyde at det ikke er sikkert at man vil prioritere ressurser til et for-

bruksbasert klimaregnskap. Jeg vil da legge til at litt av poenget med å ha et regnskap – selv om det nok må se litt annerledes ut enn et regnskap på utslipp fra aktivitet i Norge, på norsk territorium – er å kunne se utviklingen fra år til år, at det blir demokratisk åpent, og at Stortinget kan ta del i den diskusjonen og sette de målene som Stortinget mener er riktige.

Er det fortsatt sånn at regjeringen ser på muligheten for et slikt regnskap, og når kan vi i så fall vente å få en avklaring på det?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [16:36:42]: Det enkle svaret på spørsmålet fra representanten er ja. Regjeringen kommer nå til å jobbe videre med det grunnlaget vi har fått i Miljødirektoratets rapport, og vurdere både hvilke tiltak som kan være relevante for å gjøre noe med den utfordringen som er godt kartlagt i rapporten, om vi f.eks. skal innføre forbruksbasert statistikk for det norske klimaregnskapet, og ikke minst hvilke mål som eventuelt kan være relevante for å gjøre noe med den utfordringen. Vi vet fra andre lands erfaring, f.eks. fra Danmark, at det å føre kontinuerlig statistikk krever betydelige ressurser. Det betyr ikke at vi ikke skal være åpne for å prioritere ressurser til det også i en norsk kontekst, men det mener jeg det er viktig at Stortinget er informert om og vet, for det er en del av den avveiningen vi må gjøre når vi skal prioritere hvordan vi jobber med ulike klimatiltak framover.

Presidenten [16:37:43]: Replikordskiftet er over.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

